

DET KONGELIGE KOMMUNAL-
OG MODERNISERINGSDEPARTEMENT

Ifølge liste

Deres ref

Vår ref

Dato

16/1559-2

06.04.2016

Høring - Kommuneutvalgets utredning 2016: 4 - Ny kommunelov

Kommunal- og moderniseringsdepartementet sender med dette på høring NOU 2016: 4 *Ny kommunelov*.

Utvalget har foretatt en helhetlig gjennomgang av gjeldende kommunelov. Utvalget foreslår blant annet å lovfeste det kommunale og fylkeskommunale selvstyret og enkelte prinsipper for nasjonale myndigheters forhold til dette selvstyret. Utvalget foreslår også flere tiltak for å styrke egenkontrollen i kommunene og fylkeskommunene. Utvalget har lagt vekt på å gjøre loven enkel og tilgjengelig. Vi viser ellers til utredningens side 23–33 for et sammendrag av utvalgets vurderinger.

Utvalgets utredning er vedlagt. Den ligger også på www.regjeringen.no/id2478743.

Offentlige høringsinstanser som ønsker det, kan henvende seg til Departementenes sikkerhets- og serviceorganisasjon pr. e-post til publikasjonsbestilling@dss.dep.no for å få oversendt et fysisk eksemplar av utredningen.

Departementet ber om at høringsinstansene vurderer om saken bør sendes til underliggende etater eller virksomheter, tilknyttede virksomheter, medlemsorganisasjoner eller lignende.

Høringsuttalelser skal avgis digitalt på www.regjeringen.no. Dette gjøres under "Send inn hørings svar" på www.regjeringen.no/2481627. Alle kan avgi høringsuttalelse. Høringsuttalelsene blir publisert på departementets nettsider.

Vi ber om at høringsinstansene tydelig tilkjenne gir hvilke kapitler i utredningen man uttaler seg om.

Høringsfristen er **6. oktober 2016**.

Med hilsen

Sølvé Monica Steffensen (e.f.)
ekspedisjonssjef

Siri Halvorsen
avdelingsdirektør

Dette dokumentet er elektronisk godkjent og sendes uten signatur.

kontrollutvalgets «bestilleransvar», overføres til regnskapsrevisor for fast kontroll

5. øke minimumskravet til antall medlemmer i kontrollutvalget fra tre til fem, videreføre de strenge valgbarhetsreglene for valg til kontrollutvalget samt utelukke personer med sentrale verv eller stillinger i kommunale selskaper fra valg til kontrollutvalget
6. etablere en nasjonal ordning for kvalitetskontroll med revisorer i kommunesektoren
7. styrke fylkesmannens rolle ved samordning av tilsyn ved at fylkesmannen gis mer myndighet overfor øvrige statlige tilsynsmyndigheter til å hindre at omfang og detaljeringsgrad ved tilsyn mot den enkelte kommune blir for stort

1.2.7 Forenkling

Utvalget har i arbeidet med ny kommunelov ønsket å forenkle regelverket. Utvalget har søkt å utforme en lov med en struktur hvor det skal være lett å finne frem til de relevante lovbestemmelsene.

Utvalget har lagt vekt på at mer uttømmende regler ofte kan ha et pedagogisk formål da dette vil kunne gjøre reglene enklere å forstå. Utvalget har også valgt å løfte flere bestemmelser fra forskrift til lov. Dette gjør loven noe større, men regelverket blir mer tilgjengelig for brukerne.

Utvalget har, med bistand fra Språkrådet, gjort en rekke språklige endringer i lovteksten med tanke på at reglens innhold skal bli lettere tilgjengelig for den allmenne brukeren av loven. Språket i kommuneloven må tilpasses til at loven brukes av mange uten juridisk kompetanse, eksempelvis folkevalgte og saksbehandlere i administrasjonen. Utvalget har på den annen side søkt å ivareta at språklige forbedringer ikke går på bekostning av juridisk tydelighet, slik at det ikke oppstår uklarheter og tolkningstvil.

Lovspråkarbeidet har i hovedsak foregått i en egen lovtekstgruppe bestående av enkelte utvalgsmedlemmer, sekretariatet og medarbeidere fra Språkrådet.

Utvalget har også vært opptatt av å gjøre forenklinger i lovgivningen der det har vært grunnlag for det. En slik forenkling er at bestemmelser som gjelder kommunesektoren generelt, plasseres i kommuneloven i stedet for at de gjentas i en rekke særlover, for eksempel for reguleringen av internkontroll. En annen forenkling er å lovfeste enkelte forhold som i dag reguleres av ulovfestet rett. Utvalget har blant annet foreslått å regulere avtalerettslige rettsvirkninger hvor det treffes dis-

posisjoner i strid med reglene om garantier, lån mv.

1.3 Sammendrag

1.3.1 Innledning

Utvalget gir her et sammendrag av utvalgets vurderinger og forslag i de enkelte kapitlene. Utvalgets lovforslag er i hovedsak enstemmig. Utvalget har på enkelte punkter delt seg i et flertall og mindretall. I sammendraget her omtales kun flertallets lovforslag. Mindretallets forslag er omtalt i de enkelte kapitlene.

1.3.2 Internasjonal og nordisk rett (kapittel 2)

I kapittel 2 har utvalget en kort omtale av internasjonal og nordisk rett. Mest sentralt er *det europeiske charteret om lokalt selvstyre*.

1.3.3 Formål (kapittel 3)

Utvalget foreslår en ny og modernisert formålsbestemmelse. I tillegg til å videreføre elementer fra dagens formålsbestemmelse foreslår utvalget å ta inn at loven skal fremme *det kommunale selvstyret* og legge nødvendige rammer for selvstyret. Loven skal legge til rette for et sterkt og representativt lokaldemokrati med aktiv innbyggerdeltakelse. Loven skal også legge til rette for at kommunene kan yte tjenester og drive samfunnsutvikling til beste for innbyggerne, og den skal bidra til at kommunene er effektive, tillitsskapende og bærekraftige.

1.3.4 Kommunalt selvstyre (kapittel 4)

Det kommunale selvstyret er grunnleggende og sentralt i Norge. Det ble understreket allerede i mandatet og understrekes også av utvalget i kapittel 4. Det kommunale selvstyret er i dag ikke lovfestet, hverken i lov eller grunnlov. Utvalget mener at en slik regulering er viktig, og foreslår at de sentrale elementene ved det kommunale selvstyret fremgår av en egen bestemmelse. Forutsetningen for selvstyret, at Norge er inndelt i kommuner med egen folkevalgt ledelse, foreslås tatt inn loven. Videre foreslås det å lovfeste at hver kommunene er et eget rettssubjekt og kan ta avgjørelser på eget initiativ og ansvar. I tillegg bør rammene for selvstyret fremgå av loven. Kommunene utøver sitt selvstyre innenfor nasjonale rammer. Skal det kommunale selvstyret begrenses,

må slik begrensning gjøres i lov eller med hjemmel i lov.

Utvalget foreslår videre å lovfeste tre prinsipper for forholdet mellom nasjonale myndigheter og kommunene. Prinsippene er for så vidt ikke nye, men en lovfesting av disse er nytt. Ett slikt prinsipp er at det kommunale selvstyret ikke bør begrenses mer enn det som er nødvendig for å ivareta nasjonale mål. Et annet prinsipp er at offentlige oppgaver fortrinnsvis bør legges til organer som er så nær innbyggerne som mulig. Det tredje prinsippet som foreslås lovfestet, er at innenfor rammene av nasjonal økonomisk politikk bør kommunene ha frie inntekter som gir økonomisk handlingsrom. Disse bestemmelsene foreslås lovfestet som *bør*-bestemmelser, det vil si at de gir uttrykk for hvordan nasjonale myndigheter bør utøve sin myndighet.

1.3.5 Virkeområde (kapittel 5)

I kapittel 5 foreslås at kommunelovens virkeområde skal være *kommunal virksomhet*. Dette inkluderer både egeninitierte aktiviteter og lovpålagte oppgaver. Utvalget har vurdert om virkeområdet bør utvides dersom kommunen har organisert sin virksomhet i en annen organisasjonsform, som aksjeselskap eller interkommunalt samarbeid, eller dersom andre rettssubjekter utfører oppgaver for kommunen. Utvalget har kommet til at det generelle virksomhetsområdet ikke bør utvides. For andre organisasjonsformer gjelder andre lover som aksjeloven og lov om interkommunale selskaper. Hvis kommuneloven skal gjelde for enkelte tilfeller her, bør dette følge av særskilte lovbestemmelser i kommuneloven eller i særlover.

1.3.6 Kommuners informasjonsplikt (kapittel 6)

I kapittel 6 drøfter utvalget hvilken informasjonsplikt kommunene bør ha. Utvalget mener det er viktig at kommunene aktivt informerer om virksomheten sin. Tilgang til informasjon har betydning for innbyggernes mulighet til å delta i lokaldemokratiet, til å ivareta sine rettigheter og til å kunne stille de folkevalgte til ansvar for den politikken de fører, og for at innbyggerne skal ha tillit til kommunen. Utvalget foreslår derfor at kommunene ikke bare skal ha plikt til aktivt å informere om *egen* virksomhet, men at de også skal ha plikt til å informere om virksomhet som *andre rettssubjekter* utfører på vegne av kommunene.

Etter utvalgets vurdering er det også viktig at kommunene tilpasser informasjonsarbeidet til brukerne av informasjonen, enten dette er innbyggere, presse eller andre. Utvalget foreslår derfor at kommunene også skal ha plikt til å *legge til rette for* at alle kan få tilgang til informasjon.

Bestemmelsen gir ikke innbyggerne krav på å motta noen spesiell informasjon. Kommunene må selv ut fra lokale forhold vurdere hva innbyggerne skal informeres om, og hvordan de skal informeres.

1.3.7 Innbyggerdeltakelse (kapittel 7)

Utvalget redegjør i kapittel 7 for ulike former for innbyggerdeltakelse. Utvalget foreslår ikke å lovregulere andre deltakelsesordninger enn dem som er regulert i gjeldende kommunelov, det vil si innbyggerforslag og folkeavstemninger samt alminnelig ettersyn av forslag til økonomiplan og årsbudsjett. Dette fordi en lovfesting av andre deltakelsesordninger vil kunne innskrenke kommunenes handlingsrom med hensyn til om og eventuelt hvordan de ønsker å involvere innbyggerne i lokaldemokratiet.

Utvalget foreslår i hovedsak å videreføre reglene om innbyggerforslag og folkeavstemninger. Utvalget foreslår likevel å øke kravet til antall innbyggere som må stå bak et innbyggerforslag. Dette blant annet fordi utviklingen med internett, sosiale medier mv. har gjort det enklere å samle inn underskrifter. Utvalget mener hovedregelen bør være at åtte prosent av innbyggerne må skrive under på et innbyggerforslag, mot to prosent i dag. Underskrifter fra 1000 innbyggere skal likevel være tilstrekkelig, mot i dag 300 i kommunene og 500 i fylkeskommunene.

1.3.8 Folkevalgte organer og administrasjonen (kapittel 8)

Kommunestyret og de øvrige folkevalgte organene ivaretar den politiske styringen av en kommune. Utvalget foreslår i hovedsak å videreføre dagens regler om folkevalgte organer. Utgangspunktet er at kommunestyret innenfor visse rammer har frihet til å organisere de underordnede folkevalgte organene slik de selv finner hensiktsmessig og ønskelig. Samtidig er det viktig med regler som blant annet sikrer god saksbehandling og åpenhet i det arbeidet de folkevalgte gjør. I forslaget til ny lov tydeliggjøres hvilke folkevalgte organer som kan opprettes i kommunen, hvilke regler som gjelder for dem, og hvilke navn som skal brukes om dem. Det tydeliggjøres også at

med *folkevalgt* menes både medlemmer av kommunestyret og andre personer som et folkevalgt organ har valgt inn i et folkevalgt organ.

Videre foreslås det at komiteer og faste utvalg etter dagens kommunelov § 10 fjernes som egne typer organer og erstattes med organet *utvalg*. Saksbehandlingsreglene, inkludert reglene om åpenhet, vil gjelde fullt ut for alle utvalg. Utvalgene kan være faste eller midlertidige, og de kan bli tildelt beslutningsmyndighet, innstillingsrett eller bare utredningsoppgaver. Dagens kommunedelsutvalg, kontrollutvalg og partssammensatte utvalg vil være omfattet av de generelle reglene for utvalgene, samtidig som det fortsatt er noen særregler for disse utvalgene. For at rammene for utvalgene og andre folkevalgte organer skal være klare, foreslås det at det skal fastsettes et reglement som gir de sentrale rammene for organet, som virkeområdet, eventuell vedtaksmyndighet og tidsperiode.

Kommunestyret er som kommunens øverste organ ansvarlig for kommunens beslutninger og handlinger. Kommunestyrets rolle er tydeliggjort i lovforslaget, blant annet ved at adgangen kommunestyret har til å delegerer sin myndighet til andre folkevalgte organer, ordføreren, kommunedirektøren og andre rettssubjekter er tatt eksplisitt inn i loven.

Utvalget ønsker en felles, kjønnsnøytral og dekkende tittel på lederen for kommunens administrasjon, og foreslår kommunedirektør som en slik ny tittel. Kommunedirektørens rolle og ansvaret for en forsvarlig utredning av saker tydeliggjøres i forslaget. Det samme gjelder kommunedirektørens ansvar for å iverksette vedtak og plikt til å gjøre de folkevalgte organene oppmerksom på eventuelle nye faktiske eller rettslige spørsmål som har sentral betydning for iverksettelsen. Utvalget foreslår at kommunedirektøren får et lovfestet ansvar for personalsaker. Kommunestyret vil fortsatt ha det overordnede ansvaret for personalpolitikken, mens kommunedirektøren vil ha det løpende personalansvaret for den enkelte, inkludert ansettelse, oppsigelse og så videre, uten å måtte få delegert denne myndigheten.

Utvalget understreker at samspillet mellom administrasjonen og de folkevalgte er særdeles viktig. De folkevalgte og administrasjonen har ulike roller og oppgaver, og de er gjensidig avhengig av hverandre for at kommunen skal kunne drives på en demokratisk og faglig god måte. Samtidig er det et grunnleggende prinsipp at det skal være et skille mellom de folkevalgte og administrasjonen. Etter utvalgets vurdering er det viktig med både et velfungerende samarbeid og en prin-

sipiell avstand. Utvalget foreslår å tydeliggjøre roller, ansvar og oppgaver i loven, både for de folkevalgte og for administrasjonen ved kommunedirektøren, og mener dette vil kunne bidra til å styrke rollen både til de folkevalgte og administrasjonen.

Til slutt i kapitlet drøfter utvalget problemstillingen om kommunen blir bundet dersom noen i kommunen foretar disposisjoner uten å ha fullmakt eller myndighet til å gjøre dette. Utvalget mener det er behov for å regulere dette nærmere, og redegjør for alternative måter å regulere dette på som høringsinstansene kan gi sine innspill på.

1.3.9 Overordnede styringsmodeller. Særlig om parlamentarisme (kapittel 9)

Kommunene kan velge mellom to overordnede styringsmodeller, formannskapsmodellen og parlamentarismemodellen. Formannskapsmodellen og de sentrale organene i parlamentarismemodellen omtales nærmere i kapittel 8. I kapittel 9 redegjør utvalget hovedsakelig for enkelte særlige problemstillinger knyttet til parlamentarismemodellen.

Utvalget mener begge styringsmodellene bør videreføres i den nye loven, men formannskapsmodellen bør fortsatt være hovedmodellen. Utvalget foreslår derfor at et vedtak om å innføre parlamentarisk styreform må treffes med minst 2/3 av de avgitte stemmene i kommunestyret.

Utvalget mener videre at det er behov for å styrke både opposisjonens og kommunestyrets stilling i en parlamentarisk styrt kommune. Utvalget foreslår derfor at kommunerådet minst én gang i halvåret skal rapportere til kommunestyret om vedtak rådet har truffet i saker som har prinsipiell betydning. Utvalget foreslår også at *enkeltmedlemmer* av kommunestyret skal kunne få satt saker på dagsordenen i kommunestyret ved at de får en rett til å fremme forslag som gjelder kommunens virksomhet for kommunestyret.

Utvalget fremmer forslag om at kommunerådet kan opprette politiske stillinger knyttet til rådet eller dets medlemmer. Personer som ansettes i politiske stillinger, må fratse sine folkevalgte verv så lenge de har et slikt ansettelsesforhold.

1.3.10 Ordfører (kapittel 10)

Utvalget vurderer i kapittel 10 om ordførerens rolle og myndighet bør reguleres nærmere. Ordføreren har i praksis en sentral rolle i kommunen som øverste folkevalgte leder, representant for

kommunen utad og bindeledd mellom de folkevalgte og administrasjonen. Formelt har imidlertid ordføreren begrenset med myndighet etter kommuneloven. Utvalget foreslår å åpne for at kommuner som selv ønsker å delegerer mer myndighet til ordføreren, kan gjøre dette. Ordføreren kan etter forslaget gis forslagsrett i folkevalgte organer der ordføreren ikke selv er medlem, myndighet til å opprette enkelte utvalg og myndighet til å fatte enkelte hastedtak. Dersom slik myndighet blir delegert, skal ordføreren rapportere tilbake til kommunestyret om hvordan myndigheten er benyttet.

Utvalget foreslår videre å åpne for at kommunene kan beslutte at ordføreren skal velges direkte av innbyggerne i kommunen. Direkte valg av ordfører vil kunne styrke ordførerrollen. Det vil også kunne ha positiv effekt på interessen for lokalpolitikk og lokalvalg.

Reglene for ordføreren foreslås å gjelde likt for både kommuner og fylkeskommuner, og det vil være opp til den enkelte fylkeskommune om tittelen skal være fylkesordfører eller ordfører.

1.3.11 Kommunale foretak (kapittel 11)

Utvalget foreslår å videreføre adgangen til å organisere deler av den kommunale virksomheten i kommunale foretak. Utvalget foreslår i hovedsak også å videreføre regelverket for kommunale foretak.

Utvalget mener at de generelle reglene om hvem som er valgbar og hvem som er utelukket fra valg til folkevalgte organer, også bør gjelde ved valg til styret i kommunale foretak. Dette innebærer en innstramning sammenlignet med gjeldende rett.

Utvalget foreslår videre at medlemmer og varamedlemmer av kommunestyret ikke skal kunne velges til styret i kommunale foretak. Dette for å unngå uheldige dobbeltroller.

Utvalget foreslår også enkelte nye særregler for kommunale foretak i parlamentarisk styrte kommuner. Utvalget foreslår at kommunestyret skal kunne delegerer sin myndighet etter bestemmelsene i kapitlet om kommunale foretak til kommunerådet. Myndigheten til å opprette eller nedlegge kommunale foretak skal likevel ikke kunne delegeres. Utvalget foreslår dessuten at rådet skal kunne videredelegere den myndigheten det har fått fra kommunestyret, til enkeltmedlemmer av rådet, hvis ikke kommunestyret har bestemt noe annet.

1.3.12 Valgbarhet. Ombudsplikt og suspensjon mv. (kapittel 12)

I dette kapitlet drøfter utvalget regler om valgbarhet, ombudsplikt, fritak, suspensjon og å frata folkevalgte vervet.

Utvalget foreslår at de alminnelige reglene om å være valgbar til og utelukket fra valg i utgangspunktet bør være de samme ved valg av medlemmer til alle folkevalgte organer. Utvalget foreslår likevel enkelte unntak fra dette. For det første mener utvalget at kravet om at man må være bosatt i kommunen, ikke bør gjelde ubetinget der det folkevalgte organets oppgaver er mer driftspregede enn politiske. Utvalget foreslår derfor at personer som er bosatt i andre kommuner, men som oppfyller de øvrige valgbarhetsvilkårene, skal kunne velges til styre for institusjon, styre til å lede deler av den kommunale virksomheten i parlamentarisk styrte kommuner, folkevalgt organ for kommunalt oppgavefelleskap, med unntak av representantskapet, og styre for kommunalt foretak. For det andre mener utvalget at det bør gjelde visse særregler ved valg av medlemmer til styrer og andre styringsorganer for kommunale oppgavefelleskap.

Etter valgloven kan en person kreve seg fritatt fra valg til kommunestyret dersom vedkommende avgir skriftlig erklæring om at han eller hun ikke ønsker å stille til valg på den aktuelle valglisten. Utvalget mener det bør innføres en tilsvarende fritaksrett ved valg til underordnede organer i kommunene. Fritaksretten gjelder etter forslaget ikke ved valg til formannskapet. Dette fordi medlemmene av formannskapet skal velges blant medlemmene av kommunestyret.

Utvalget foreslår å videreføre at det skal mye til for å få fritak fra verv etter at man er valgt inn i et folkevalgt organ. Utvalget mener ombudsplikten er grunnleggende i lokaldemokratiet.

Utvalget mener at det bør innføres en utvidet adgang til å suspendere ordføreren dersom han eller hun blir tiltalt for et forhold som kan straffes med fengsel i mer enn tre år. Vedtak om å suspendere ordføreren må treffes av kommunestyret selv med minst 2/3 av de avgitte stemmene.

Utvalget foreslår videre at folkevalgte som blir suspendert, på visse vilkår skal ha krav på erstatning for tapt arbeidsfortjeneste og krav på tapt arbeidsgodtgjøring.

I forlengelsen av den utvidede adgangen til å suspendere ordføreren, foreslår utvalget at det også skal være adgang til å frata en folkevalgt vervet som ordfører. Dette kan kun skje hvis ordføreren ved sin oppførsel viser at han eller hun er

uskikket til å ivareta vervet. Vedtak om å frata ordføreren vervet må treffes med minst 90 prosent av de avgitte stemmene.

1.3.13 Valg av medlemmer til folkevalgte organer (kapittel 13)

Utvalget vurderer i dette kapitlet hvordan valg av medlemmer til folkevalgte organer skal skje. Reglene om valg av medlemmer til kommunestyret blir ikke behandlet, da dette blir regulert av valgloven. Utvalget ser særlig på spørsmålene om representasjon av begge kjønn og adgangen til å rette på stemmesedlene ved forholdsvalg av medlemmer.

Utvalget mener at begge kjønn må sikres god representasjon i folkevalgte organer. Kommunene vil ellers kunne oppfattes som mindre legitime. Etter utvalgets vurdering bidrar ikke de gjeldende reglene om forholdsvalg av medlemmer til folkevalgte organer i tilstrekkelig grad til å sikre at begge kjønn blir godt nok representert. Utvalget foreslår derfor å innføre en ny bestemmelse om at kravet til representasjon av begge kjønn ved forholdsvalg ikke bare skal knytte seg til det enkelte listeforslaget, men også til sammensetningen av organet som helhet.

Utvalget foreslår også å fjerne den eksisterende adgangen til å rette på stemmesedlene ved forholdsvalg av medlemmer til folkevalgte organer. Dette innebærer at når det er avgjort hvor mange medlemsplasser en liste vil få i organet, skal medlemmene fra listen pekes ut i den rekkefølgen de står oppført i på det innleverte listeforslaget.

1.3.14 Godtgjøring og velferdsgoder (kapittel 14)

Økonomiske støtteordninger for personer som er valgt til kommunale tillitsverv, er viktige for å sikre en bredest mulig rekruttering til slike verv. Utvalget mener dagens støtteordninger stort sett er tilfredsstillende. Utvalget foreslår derfor i hovedsak å videreføre gjeldende regelverk på området. Utvalget foreslår samtidig enkelte nye ordninger. Utvalgte foreslår for det første en egen bestemmelse om godtgjøring ved frikjøp av folkevalgte. Utvalget fremmer for det andre forslag om at folkevalgte som ved fratreden har verv på minst halv tid, etter søknad har rett til ettergodtgjøring inntil tre måneder.

I dette kapitlet redegjør utvalget også for i hvilken grad folkevalgte har rett til ulike velferdsgoder som sykelønn, foreldrepermisjon, feriepengar,

pensjon mv. Utvalget fremmer ingen konkrete forslag til endringer i særlovgivningen på disse områdene. Utvalget gir likevel uttrykk for at lovgivningen bør endres, eventuelt tydeliggjøres, for å sikre at personer som har et kommunalt tillitsverv som tilsvarer minst 50 prosent stilling, får samme rett til ulike velferdsgoder som det ansatte i kommunene har.

1.3.15 Utvidet innsynsrett og taushetsplikt for folkevalgte (kapittel 15)

I kapittel 15 ser utvalget nærmere på de folkevalgtes rett til innsyn i administrasjonens dokumenter. Utgangspunktet er at alle opplysninger som de folkevalgte trenger for å treffe vedtak, skal fremgå av de dokumentene administrasjonen legger frem til behandling i det folkevalgte organet. Dersom de folkevalgte ønsker innsyn i andre dokumenter fra administrasjonen og administrasjonen ikke ønsker å gi ut disse, kan de folkevalgte selvstendig be om innsyn etter offentlighetsloven. I tillegg har de folkevalgte etter ulovfestede regler i dag en innsynsrett som går noe lenger enn dette. Dette er imidlertid regler som er uklare og praktiseres på ulik måte i kommunene. Utvalget foreslår derfor å lovfeste og presisere en slik utvidet innsynsrett for de folkevalgte. De folkevalgte gis rett til innsyn også i taushetsbelagte opplysninger og i opplysninger som kan unntas fra offentlighet med hjemmel i offentlighetsloven. Begrunnelsen er å sikre at de folkevalgte har den informasjonen de trenger for å utføre vervet sitt, og for dermed å styrke de folkevalgtes muligheter til å ivareta ansvaret for styring og kontroll av kommunen. Denne innsynsretten skal ligge til de folkevalgte organene, og ikke til den enkelte folkevalgte. Det foreslås også nærmere krav til stemmegivningen mv. når organet skal ta stilling til om de vil kreve slikt innsyn.

Som en konsekvens av denne utvidede retten til innsyn foreslår utvalget en bestemmelse i kommuneloven som pålegger de folkevalgte taushetsplikt for slike opplysninger. Hvis folkevalgte får opplysninger som er taushetsbelagte med hjemmel i forvaltningsloven eller særlovgivningen, har de allerede i dag taushetsplikt i slike situasjoner. Også hvis de folkevalgte får utvidet innsynsrett til opplysninger som kan unntas fra offentlighet etter offentlighetsloven foreslås det at de folkevalgte skal ha taushetsplikt om slike opplysninger.

Utvalget foreslår også at et dokument som blir oversendt til et folkevalgt organ på bakgrunn av krav om innsyn etter en slik utvidet innsynsrett, ikke mister sin status som internt dokument som

kan unntas fra innsyn. Det betyr at allmennheten ikke automatisk får rett til innsyn fordi innsyn allerede er gitt til et folkevalgt organ.

1.3.16 Saksbehandlingsregler for folkevalgte organer (kapittel 16)

I kapittel 16 vurderes saksbehandlingsreglene for de folkevalgte organene. Dette er blant annet regler om at saksbehandlingen i folkevalgte organer i hovedsak skal skje i møter og med åpenhet om innkalling, saksliste og selve møtene. Disse reglene skal ivareta de særlige hensyn som er viktige for at folkevalgte organer og lokaldemokratiet skal fungere best mulig. Utvalget foreslår derfor at dagens regler i hovedsak videreføres, men med enkelte endringer, justeringer og språklige forenklinger. Virkeområdet for saksbehandlingsreglene foreslås forenklet og noe utvidet ved at reglene i utgangspunktet skal gjelde for alle folkevalgte organer, også det som i dag kalles komiteer, og som etter forslaget skal inngå i den type organ som kalles utvalg, se kapittel 8. Åpenhet skal således være hovedregelen for alle organer. Det foreslås imidlertid at møter der organet skal motta informasjon fra kommunens advokat, skal kunne lukkes for offentligheten. Slike saker kan også sladdes på sakslisten. Saker som gjelder en arbeidstakers tjenstlige forhold, skal ikke føres på den sakslisten eller fremgå av den møteprotokollen som er tilgjengelig for allmennheten.

Utvalget har her også vurdert om det er ønskelig å tillate lukkede møter i noen flere situasjoner, blant annet ved saksforberedende opplæring av folkevalgte. Utvalget har kommet til at det ikke er ønskelig å tillate dette. Utvalgets vurdering er at hensynene som ligger bak prinsippet om åpenhet, veier tyngre enn de konkrete behovene for å kunne lukke møtene.

Utvalget foreslår videre at folkevalgte organer skal kunne avholde fjernmøter i langt større grad enn i dag. Så lenge de ordinære saksbehandlingsreglene overholdes, og så lenge møtedeltakerne kan se, høre og kommunisere med hverandre i sanntid, mener utvalget at møter i folkevalgte organer som en hovedregel skal kunne avholdes selv om møtedeltakerne ikke fysisk er på samme sted.

1.3.17 Inhabilitet for folkevalgte og ansatte (kapittel 17)

I kapittel 17 går utvalget gjennom reglene om inhabilitet for folkevalgte og for ansatte. Utvalget mener at disse reglene er viktige for å sikre kor-

rekte avgjørelser og partenes rettssikkerhet, for å sikre at de som behandler sakene ikke tar utenforliggende hensyn, og for å opprettholde tilliten til dem som fatter avgjørelsene, og til forvaltningen som sådan. Reglene vil også beskytte beslutnings-takerne selv mot at det sås tvil om deres troverdighet, ved at de slipper å behandle saker der de selv eller deres nærstående har personlige interesser.

Etter utvalgets vurdering dekker reglene i dagens kommunelov, sammenholdt med forvaltningsloven, behovet for regler om inhabilitet for folkevalgte eller tjenestemenn. Utvalget ser derfor ikke grunn til å endre hovedinnholdet i dagens regler om inhabilitet i kommuneloven. Det er imidlertid behov for enkelte presiseringer, klargjøringer og språklige forenklinger.

1.3.18 Interkommunalt samarbeid (kapittel 18)

I kapittel 18 behandler utvalget interkommunalt samarbeid. Utvalget redegjør blant annet for motiver for og utfordringer ved interkommunalt samarbeid.

Utvalget foreslår å ta inn en overordnet bestemmelse i loven som slår fast at kommuner kan samarbeide om å utføre felles oppgaver.

Utvalget mener det er viktig at kommunene tilbys lovregulerte samarbeidsformer som er tilpasset både små og store kommuner, som tar hensyn til innbyggerne, og som er tilpasset samarbeid om alle typer oppgaver. Utvalget foreslår to nye samarbeidsformer til erstatning for interkommunalt samarbeid etter § 27 i gjeldende kommunelov. Dette er for det første kommunale oppgavefelleskap som er beregnet på samarbeid om enkeltstående tjenester. Utvalget foreslår for det andre å lovfeste en regionrådsmodell. Modellene er ment å være enklere samarbeidsordninger sammenlignet med for eksempel samarbeid etter lov om interkommunale selskaper.

1.3.19 Økonomiforvaltning (kapittel 19)

I kapittel 19 behandler utvalget de ulike reglene om økonomiforvaltning i ett felles kapittel. Innledningsvis redegjør utvalget for de sentrale hensyn som kommunelovens regler om økonomiforvaltning skal ivareta. Videre gir utvalget en kort beskrivelse av kommunal økonomi, deriblant det kommunale budsjett- og regnskapssystemet, utviklingen i kommuneøkonomien og enkelte forhold som vil prege kommuneøkonomien de neste årene.

I punkt 19.4 foreslår utvalget at det lovfestes en generalbestemmelse for økonomiforvaltningen. Dette løfter frem kommunestyrets ansvar for å forvalte økonomien slik at kommunens økonomiske handleevne blir ivaretatt i et langsiktig perspektiv. Sammen med kravet om at kommunene skal bygge sin virksomhet på planlegging, og kravene til en forsvarlig finansforvaltning, danner dette de overordnede bestemmelsene om økonomiforvaltningen.

I punkt 19.5 foreslår utvalget å løfte frem og samle kommunestyrets plikter til å styre og ha kontroll med kommunens økonomi gjennom økonomiplan, årsbudsjett, årsregnskap, årsberetning og finansreglement. Her foreslår utvalget også en ny plikt for kommunene til å fastsette et økonomireglement og fastsette finansielle måltall for kommunens økonomiske utvikling (målsettinger for utviklingen i driftsresultat, gjeld og annet). Dette er verktøy som skal støtte opp under en langsiktig økonomistyring.

I tillegg foreslår utvalget flere nye krav som kan støtte opp om bedre helhetlig planlegging og styring. Dette er krav om at økonomiplanen skal kunne utgjøre handlingsdelen til kommuneplanens samfunnsdel, krav til standardiserte oppstillinger av inntekter og utgifter i økonomiplanen og krav om å synliggjøre gjelden i økonomiplanen og årsbudsjettet. Videre foreslås det en plikt for kommunene til å utarbeide et samlet (konsolidert) regnskap for kommunen som juridisk enhet. For årsberetningen stiller forslaget krav om at det skal gis en vurdering av om den økonomiske utviklingen og stillingen er forsvarlig og ivaretar handleevnen i et lengre perspektiv

I punkt 19.6 drøfter utvalget om det bør foretas endringer i kravet til budsjettbalanse. Utvalget foreslår at reglene om budsjettbalanse videreføres med en ny ordlyd, som blant annet løfter frem at det må foretas avsetninger som bidrar til en sunn økonomi.

Videre foreslår utvalget flere endringer som skal bidra til at inndekningen av merforbruk ikke skyves unødig frem i tid. For det første foreslår utvalget nye regler for hvordan kommuneregnskapet skal avsluttes. Forslaget innebærer at merforbruk i årets regnskap skal dekkes inn før regnskapet avsluttes så langt det finnes tilgjengelige midler på disposisjonsfond. Forslaget innebærer også at mindreforbruk i årets regnskap skal dekke inn eventuelle merforbruk fra tidligere år før regnskapet avsluttes. For det andre foreslår utvalget en plikt for kommunedirektøren til å foreslå endringer i årets budsjett hvis fjorårets regnskap viser et merforbruk, og en frist for kommu-

nestyret til å behandle forslaget senest 30. juni i budsjettåret. Forslagene bidrar til å redusere størrelsen på merforbruk som fremføres til inndekning i senere år.

I punkt 19.7 foreslår utvalget å lovfeste en hovedregel om at kommunenes drift bare skal finansieres av løpende inntekter. Utvalget mener at dette prinsippet er bærende for en sunn økonomi. Nærmere regler om skillet mellom drift og investering må gis i forskrift. Utvalget foreslår at gjeldende forskriftsregler for håndtering av inntekter fra salg av aksjer videreføres og lovfestes. Dette er et unntak som innebærer at en viss andel av inntekten fra salg av aksjer kan regnes som driftsinntekt. Utvalget foreslår i tillegg en hjemmel for departementet til å gi dispensasjon fra forbudet mot å benytte kapitalinntekter til å finansiere løpende utgifter. Dette gir departementet mulighet til i særlige tilfeller å fastsette at kapitalinntekter likevel kan benyttes i driften.

I punkt 19.8 går utvalget inn på hvordan loven bør bidra til en forsvarlig gjeldsutvikling i kommunene. Utvalget mener at loven ikke bør regulere gjeldsbyrden direkte, eksempelvis gjennom et lovfestet gjeldstak. Utvalget foreslår å videreføre balansekravet og lånegodkjenningen for ROBEK-kommunene som de grunnleggende virkemidlene for en forsvarlig gjeldsutvikling.

Videre foreslår utvalget endringer som forenkler og klargjør reglene om årlige minimumsavdrag på lån. Dette skal på en bedre måte sikre at det betales årlige avdrag, og at avdragstiden ikke blir urimelig lang.

Utvalget foreslår å videreføre adgangen til å ta opp lån til videre utlån (formidlingslån), men med et nytt vilkår om at det ikke kan tas opp slike lån hvis utlånet innebærer vesentlig økonomisk risiko. Dette skal ikke legge hindringer i veien for kommunenes formidling av Husbankens startlån. Det foreslås også endringer som klargjør reglene for bruken av mottatte avdrag på formidlingslån. Utvalget foreslår videre å utvide adgangen til å låne ut igjen midler som er tilbakebetalt til kommunen.

Utvalget drøfter også om loven av hensyn til det kommunale selvstyret og kommunenes rolle som samfunnsutvikler bør åpne opp for flere lovliggjorte låneformål. Utvalget legger avgjørende vekt på at reglene om lån skal bidra til å trygge kommuneøkonomien. Utvalget har kommet til at loven fortsatt ikke bør tillate at det tas opp lån til andres investeringer (investeringstilskudd) eller til kjøp av aksjer. Utvalget foreslår likevel at det åpnes for å lånefinansiere anskaffelse av eiendom gjennom kjøp av såkalte single-purpose eiendomsselskaper,

hvor selskapet har som eneste formål å eie og drifte en eiendom.

I punkt 19.9 foreslår utvalget å videreføre gjeldende regler om finansforvaltning, deriblant forbudet mot å ta vesentlig finansiell risiko og kravet til å ha et finansreglement. Lovforslaget presiserer at reglene også gjelder for kommunenes gjeldsforvaltning.

I punkt 19.10 foreslår utvalget å videreføre den statlige godkjenningen for garantier og forbudet mot å garantere for næring. Utvalget gir en nærmere omtale av hvordan kommunelovens begrep *næringsvirksomhet* må forstås. I tillegg foreslår utvalget at hensynet til økonomisk forsvarlighet blir tydeliggjort med et nytt vilkår om at det ikke kan stilles garantier som innebærer vesentlig økonomisk risiko for kommunen.

Utvalgets vurdering er at det ikke er hensiktsmessig å harmonisere kommunelovens garantiregler med EØS-reglene om offentlig støtte, siden kommuneloven skal ivareta hensynet til økonomisk forsvarlighet. Kommunene må dermed fortsatt alltid vurdere om det å stille garanti for et konkret tilfelle er i tråd med EØS-reglene om offentlig støtte. Dette gjelder også garantier som er godkjent etter kommuneloven. At en garanti er godkjent etter kommuneloven, må ikke forstås som en bekreftelse på at garantien er tillatt etter støtteregele.

I punkt 19.11 foreslår utvalget å videreføre hovedtrekkene i ordningen med statlig kontroll av årsbudsjettet og låneopptak for kommuner med økonomisk ubalanse (ROBEK). Utvalget foreslår at kommuner som har opparbeidet seg et vesentlig merforbruk (over tre prosent av driftsinntektene) skal omfattes av kontrollordningen. Også kommuner som unnlater å vedta økonomiplan, årsbudsjett eller årsregnskap, skal omfattes. Utvalget foreslår videre å lovfeste at departementets myndighet til å godkjenne låneopptak i tillegg skal omfatte myndighet til å fastsette begrensninger på hvilke investeringer som lånene kan brukes til. Utvalget foreslår i tillegg en særskilt plikt for kommunene i ROBEK til å utarbeide en tiltaksplan for hvordan økonomien skal bringes tilbake i balanse.

1.3.20 Disposisjoner i strid med reglene om lån og garantier mv. (kapittel 20)

I kapittel 20 peker utvalget på at det er behov for å klargjøre i kommuneloven hva som skal være de privatrettslige virkningene av brudd på økonomibestemmelsene. Spørsmålet er om avtaler som

strider mot bestemmelsene om lån, garantier og finansforvaltning mv., skal lede til at avtaleforpliktelsene skal falle bort som ugyldige. Utvalgets lovforslag inneholder flere nye bestemmelser som klargjør rettsvirkningene av disposisjoner i strid med økonomibestemmelsene. Utvalget foreslår blant annet at låneavtaler som gjelder andre formål enn det kommuneloven tillater, skal være privatrettslig ugyldige hvis långiver kjente til eller burde ha kjent til lovbruddet, det vil si hvis långiver ikke var i aktsom god tro.

1.3.21 Selvkost (kapittel 21)

Etter utvalgets vurdering bør det ikke innføres et generelt selvkostprinsipp som en alminnelig begrensning på brukerbetalinger i kommunesektoren. Selvkostprinsippet bør bare gjelde for betalinger for bestemte typer tjenester, og det bør reguleres i særlov, slik systemet er i gjeldende lovverk.

Utvalget foreslår at det lovfestes enkelte overordnede regler for beregning av selvkost i kommuneloven. Forslaget bygger på de etablerte prinsippene i Kommunal- og moderniseringsdepartementets veileder for beregning av selvkost (rundskriv H-3/14). Nærmere regler må gis i forskrift. Dette skal bidra til å forbedre praktiseringen av selvkostprinsippet på de områdene hvor kommunale brukerbetalinger er underlagt selvkost etter regler i særlov.

1.3.22 Kommunene som markedsaktør. Forholdet til statsstøtteregelverket (kapittel 22)

Det har over tid vært en betydelig utvikling i hvordan kommunene organiserer virksomheten sin. Blant annet har det vært en stor økning i bruken av selskaper og lignende som en måte å organisere den kommunale virksomheten på. Kommunene opptrer også i større grad som aktører i et økonomisk marked ved at de enten selv eller via ulike samarbeid eller selskaper tilbyr tjenester i markedet.

Utvalget redegjør i kapittel 22 for statsstøtterettslige problemstillinger som kan oppstå når kommunene er i markedet, og om dette medfører behov for å endre kommuneloven eller andre lover. Utvalget fremmer ikke noen lovforslag på dette området, men mener at det er hensiktsmessig at regjeringen fortsetter det arbeidet den har startet med disse problemstillingene.

1.3.23 Kontroll og tilsyn med kommunene (kapittel 23)

Dette kapitlet inneholder en overordnet beskrivelse av ulike kontroll- og tilsynsordninger med kommunene. De ulike kontroll- og tilsynsordningene blir nærmere beskrevet i egne kapitler i utredningen.

1.3.24 Internkontroll (kapittel 24)

I kapittel 24 behandles spørsmålet om regulering av internkontroll i kommuneloven. Utvalget fremhever at internkontroll er sentralt i kommunenes egenkontroll. Utvalget mener at kommunedirektørens ansvar for internkontroll bør tydeliggjøres i en noe mer omfattende regulering enn dagens kommunelov. I dag er dette kort regulert i kommuneloven og med stadig mer omfattende bestemmelser i særlovgivningen. Utvalget foreslår derfor en egen bestemmelse i kommuneloven som kan erstatte reguleringen i særlovgivningen. Utvalget mener krav til internkontroll hører naturlig hjemme i kommuneloven, og at en samlet bestemmelse i kommuneloven til erstatning for særlovgivningen vil gjøre reguleringen mer samordnet, helhetlig og enklere å forholde seg til for kommunene. Særlovgivningen foreslås derfor gjennomgått i en egen prosess med sikte på at lovbestemmelser og tilhørende forskrifter om internkontroll for kommuneplikter (plikter som bare er pålagt kommuner) kan oppheves slik at kun kommunelovens internkontrollbestemmelse skal gjelde.

Utvalget ønsker også å styrke internkontrollen ved å foreslå lovkrav som kan gjøre internkontrollen bedre og mer målrettet uten at den nødvendigvis blir mer omfangsrik. Internkontrollen bør avdekke og forebygge feil og bidra til god læring og utvikling i kommunene. Dette vil styrke kommunenes arbeid generelt og dermed deres selvstyre.

Det foreslås å lovfeste et krav om at det skal føres systematisk kontroll med administrasjonens virksomhet for å sikre at lover, forskrifter og vedtak følges. Kontrollen skal tilpasses virksomhetens størrelse, egenart, aktiviteter og risikoforhold. Kommunens egen risikovurdering og andre lokale og konkrete tilpasninger er sentralt for å styrke og målrette internkontrollen til der behovet er størst, og heller redusere kontrollen der behovet ikke er så stort. Videre foreslås blant annet krav til avviksoppfølging og dokumentasjon.

Bestemmelsen angir hva som minimum må gjøres av internkontroll etter kommuneloven. Kommunene vil selvsagt kunne utføre annen og mer omfattende internkontroll i tillegg, enten fordi det følger av andre lovkrav, eller fordi de selv ønsker det. Utvalget foreslår videre at kommunedirektøren skal rapportere om internkontrollen til kommunestyret. Det foreslås også en hjemmel for statlig tilsyn med internkontrollen. Statlig tilsyn er begrenset til internkontroll som gjelder kommuneplikter.

1.3.25 Kontrollutvalget og kontrollutvalgssekretariatet (kapittel 25)

I kapittel 25 drøfter utvalget kontrollutvalgets sammensetning. Utvalget foreslår å utvide antall medlemmer i kontrollutvalget fra tre til fem, for å styrke kontrollutvalgets arbeid og legitimitet. Utvalget mener at det ikke bør innføres særlige regler for hvem som skal kunne velges som leder av kontrollutvalget. Utvalgets forslag viderefører gjeldende regler om hvem som kan velges til kontrollutvalget. I tillegg foreslår utvalget at den som er leder eller har en ledende stilling i et selskap som kan være gjenstand for kontroll etter bestemmelsene om eierskapskontroll eller forvaltningsrevisjon, eller den som er medlem av styret eller bedriftsforblyningen for et slikt selskap, ikke skal være valgbar til kontrollutvalget.

Utvalget har vurdert om det bør lovfestes nærmere regler for gjennomføring av høringer i regi av kontrollutvalget, men har kommet til at det fortsatt bør være opp til den enkelte kommune å fastsette lokale reglementer for gjennomføring av slike høringer.

Utvalget foreslår å videreføre kravene om at kontrollutvalgets sekretariat skal være uavhengig. Dette innebærer blant annet at kommunens revisjon ikke kan være sekretariat for kontrollutvalget. Det presiseres at kontrollutvalgssekretariatet ikke kan utføre revisjonsoppgaver. Utvalgets vurdering er at det ikke bør innføres kompetansekrav til kontrollutvalgssekretariatet. Det bør være opp til kontrollutvalget og kommunen selv å vurdere sekretariatets oppgaver (innenfor de rammer loven gir), og deretter selv å sette de krav til kompetanse som er nødvendig for å utføre oppgavene.

1.3.26 Revisjon (kapittel 26)

I kapittel 26 foreslår utvalget endringer som klargjør innholdet i regnskapsrevisjon og regnskapsrevisors rolle i kommunene. I hovedsak viderefø-

rer dette regnskapsrevisors mandat. Utvalget foreslår samtidig at regnskapsrevisors oppgaver på økonomiområdet utvides noe, for å styrke den folkevalgte kontrollen med økonomiforvaltningen. Forslaget innebærer at regnskapsrevisor skal utføre enkle kontroller med om bruken av kommunens midler har hjemmel i kommunestyrets budsjettbevilgning. Forslaget innebærer videre at regnskapsrevisor skal gjennomføre en forenklet kontroll med etterlevelsen av bestemmelser og vedtak i økonomiforvaltningen. Regnskapsrevisor får med dette et tydeligere ansvar for å ta tak i svakheter på økonomiområdet og rapportere slike til kontrollutvalget. For kontrollutvalget betyr forslaget en tydeliggjøring av ansvaret for å ha tilsyn med økonomiforvaltningen.

Videre foreslår utvalget i hovedsak å videreføre gjeldende regler om forvaltningsrevisjon. Utvalget understreker at forvaltningsrevisjon er en av bærebjelkene i kommunenes egenkontroll. Utvalget foreslår at loven slår fast at kommunestyret skal vedta en plan for forvaltningsrevisjon for hver valgperiode, og at planen skal baseres på en risiko- og vesentlighetsvurdering. Forslaget må forstås slik at det regelmessig skal gjennomføres forvaltningsrevisjon i alle kommuner i et omfang som samsvarer med kommunens størrelse, kompleksitet og risiko.

Utvalget foreslår at det etableres en nasjonal ordning for kvalitetskontroll med revisorer i kommunesektoren, og at dette forankres i kommuneloven, etter mønster av den kvalitetskontrollen som revisorer i privat sektor er underlagt etter revisorloven. En slik ordning vil bidra til fortsatt kvalitetsutvikling i kommunal revisjon. Utvalget har ikke utarbeidet et lovforslag til dette. Det må arbeides videre med hvordan en slik ordning skal reguleres og utformes. Utvalget har kommet til at det ikke bør etableres en statlig sertifiserings- og tilsynsordning for kommunal revisjon. Et statlig tilsyn med kommunerevisor kan og bør etter utvalgets mening ikke erstatte den folkevalgte kontrollen og det folkevalgte ansvaret for å ha betryggende revisjon.

1.3.27 Kommunenes styring og kontroll med eksternt virksomhet (kapittel 27)

I kapittel 27 har utvalget vurdert hvordan kommunestyret kan ivareta den politiske styringen og kontrollen når ansvaret for oppgaveløsning er lagt til ulike enheter utenfor kommunens egen administrasjon, for eksempel til kommunale foretak, interkommunale samarbeid, aksjeselskaper e.l. Etter utvalgets oppfatning er de viktigste styrings-

virkemidlene allerede på plass i lovverket, men utvalget foreslår likevel enkelte lovendringer som kan bidra til å styrke den politiske styringen og kontrollen.

For å styrke kommunens eierstyring foreslås et krav om å utarbeide eierskapsmeldinger som skal si noe om kommunens prinsipper for eierstyring og gi en oversikt over selskapene og de formål kommunen har med disse. Med eierstyring menes den styringen kommunen har med selskaper, kommunale foretak og andre virksomheter som kommunen har eierinteresse eller tilsvarende interesse i, og den måten kommunen forvalter sitt eierskap på.

Når en eksternt virksomhet utfører oppgaver eller tjenester for en kommune, bygger det som regel på en oppdragsavtale. En slik avtale kan gi kommunen rett til innsyn i og opplysninger fra den eksterne virksomheten, men utvalget mener det er behov for å lovfeste en rett til informasjon som kommunen trenger for å undersøke om kontrakten blir oppfylt, for de tilfellene der avtalene ikke gir tilstrekkelig grunnlag. Utvalget foreslår at det er kontrollutvalget og revisjonen som skal få en slik utvidet rett til innsyn og til undersøkelser overfor virksomheter som utfører oppgaver på vegne av kommunen.

Utvalget mener at det eksisterende regelverket for selskapskontroll i kommuneloven i utgangspunktet fungerer etter hensikten, og at det derfor ikke foreligger behov for store endringer i regelverket. Utvalget foreslår imidlertid å tydeliggjøre at eierskapskontroll er en oppgave for revisjonen, og at kontrollutvalgssekretariatene dermed ikke kan utføre slik kontroll. Utvalget foreslår videre at kontrollutvalget skal lage en samlet plan for gjennomføring av forvaltningsrevisjon i kommunene og i selskapene. Det skal utarbeides en egen plan for eierskapskontroll.

1.3.28 Kommunen som tilsynsinnsinstans (kapittel 28)

Kommunen er på enkelte områder tilsynsinnsinstans og fører selv tilsyn med kommunale tjenester og vedtak. Dette er ordninger som er hjemlet i særlovgivningen, og som i praksis skal erstatte, eventuelt supplere, det statlige tilsynet på disse konkrete områdene. Kommunenes tilsynsansvar kan her omfatte både kommunal, privat og statlig virksomhet. Disse ordningene utfordrer objektiviteten, nøytraliteten og tilliten til det kommunale tilsynet, siden kommunene får en dobbeltrolle når den skal føre tilsyn *med seg selv* og kanskje også *med sin egen konkurrent*.

Utvalget tar ikke stilling til om og når tilsyn bør organiseres på denne måten, men foreslår at der kommunen skal gjennomføre lovpålagt tilsyn med egen virksomhet eller eiendom, så skal kommunen legge til rette for at likebehandling sikres, og at kommunens tilsyn blir så uavhengig som mulig.

1.3.29 Statlig kontroll og tilsyn mv. (kapittel 29)

Utvalget behandler i dette kapitlet statlig lovlighetskontroll av kommunale vedtak og statlig tilsyn med kommuners oppfyllelse av lovpålagte plikter. I tillegg omtales kort reglene for klage på kommunale vedtak og spørsmålet om å etablere en tvisteløsningsordning ved uenighet mellom stat og kommune.

Etter utvalgets vurdering er det viktig å kunne få prøvd om kommunale vedtak er lovlige. Utvalget foreslår derfor at hovedstammen i regelverket for lovlighetskontroll blir videreført, men mener det er behov for enkelte innholdsmessige endringer og tydeliggjøringer i regelverket for lovlighetskontroll.

Utvalget foreslår å videreføre at tre eller flere kommunestyrerepresentanter kan kreve at departementet kontrollerer om et vedtak er lovlig. Lovlighetskontroll skal imidlertid ikke være en generell adgang for statsforvaltningen til å kontrollere lovligheten av kommunale vedtak, men bør være en sikkerhetsventil som benyttes med tilbakeholdenhet. Utvalget foreslår derfor at det blir tatt inn i loven et vilkår om at det må foreligge *særlige grunner* for at departementet *på eget tiltak* skal kunne ta opp et vedtak til lovlighetskontroll.

Etter gjeldende rett er det kun endelige avgjørelser (vedtak) og den offentligrettslige siden av et vedtak som kan være gjenstand for lovlighetskontroll. Dette fremgår imidlertid ikke av lovens ordlyd. Utvalget mener disse begrensningene bør fremgå direkte av loven, og foreslår derfor at dette blir presisert.

Utvalget har videre sett på om det er behov for justeringer i regelverket om statlig tilsyn. De grunnleggende prinsipper og rammer for det statlige tilsynet skulle utvalget, etter mandatet, ikke vurdere. Utvalget foreslår å klargjøre at kommu-

nen kan klage på vedtak og utøve andre partsrettigheter etter reglene i forvaltningsloven når staten fører tilsyn med kommunene. For at de aktuelle reglene om prosess og klage i forvaltningsloven og i kommuneloven skal henge bedre sammen, foreslås det også at ordningen i gjeldende kommunelov med en særskilt rettestfrist før pålegg benyttes, tas ut. Det innebærer at de alminnelige reglene i forvaltningsloven om blant annet forhåndsvarsel om pålegg vil gjelde.

Videre foreslår utvalget å styrke samordningen av tilsyn som utføres av ulike tilsynsmyndigheter, slik at tilsynet blir bedre og mer effektivt både for tilsynsorganene og for kommune, og slik at belastningen på enkeltkommuner ikke blir unødvendig stor. Utvalget foreslår derfor at fylkesmannen og de statlige tilsynsmyndighetene pålegges enkelte konkrete saksbehandlingsplikter. Fylkesmannen skal blant annet vurdere det samlede omfanget av tilsyn med den enkelte kommune, og skal kunne pålegge øvrige tilsynsmyndigheter å tilpasse tilsynsaktivitetene for å unngå at det samlede omfanget blir større enn forsvarlig. Tilsynsmyndighetene skal videre kjenne til relevante revisjonsrapporter i kommunen og eventuelt vurdere å avlyse planlagte tilsyn dersom kommunen nylig selv har gjennomført kontroll med det samme temaet.

1.3.30 Økonomiske og administrative konsekvenser (kapittel 30)

I kapittel 30 redegjør utvalget for de økonomiske og administrative konsekvensene av lovforslaget. Lovforslaget innebærer enkelte nye plikter for kommunene og statsforvaltningen som hver for seg kun har mindre økonomiske og administrative konsekvenser. Etter utvalgets vurdering vil lovforslaget også samlet sett kun medføre mindre kostnader. Samtidig vil det kunne medføre besparelser i et lengre perspektiv. Utvalget har ikke sett det som mulig å gi et konkret anslag for de merutgiftene som forslaget medfører.

Utvalgets samlede vurdering er at lovforslaget ikke innebærer vesentlige økonomiske og administrative konsekvenser hverken for kommunesektoren eller for staten.

Kapittel 32 Lovforslag

Forslag til ny lov om kommuner og fylkeskommuner (kommuneloven)

Første del. Generelle bestemmelser

Kapittel 1. Lovens formål og virkeområde

§ 1-1 Lovens formål

Formålet med loven er å fremme det kommunale og fylkeskommunale selvstyret og legge nødvendige rammer for det. Loven skal legge til rette for et sterkt og representativt lokaldemokrati med aktiv innbyggerdeltakelse.

Loven skal legge til rette for at kommuner og fylkeskommuner kan yte tjenester og drive samfunnsutvikling til beste for innbyggerne, og bidra til at kommuner og fylkeskommuner er effektive, tillitsskapende og bærekraftige.

Forslag til § 1-1 fra mindretallet (Narud):

Formålet med denne loven er å legge forholdene til rette for et funksjonsdyktig kommunalt og fylkeskommunalt folkestyre, og for en rasjonell og effektiv forvaltning av de kommunale og fylkeskommunale fellesinteresser innenfor rammen av det nasjonale fellesskap og med sikte på en bærekraftig utvikling. Loven skal også legge til rette for en tillitsskapende forvaltning som bygger på en høy etisk standard.

§ 1-2 Lovens virkeområde

Loven gjelder for kommuners og fylkeskommuners virksomhet.

Kapittel 2. Det kommunale og fylkeskommunale selvstyret

§ 2-1 Kommunalt og fylkeskommunalt selvstyre

Norge er inndelt i kommuner og fylkeskommuner med egen folkevalgt ledelse.

Hver kommune og fylkeskommune er et eget rettssubjekt og kan ta avgjørelser på eget initiativ og ansvar.

Kommunene og fylkeskommunene utøver sitt selvstyre innenfor nasjonale rammer. Begrensnin-

ger i det kommunale og fylkeskommunale selvstyret må ha hjemmel i lov.

§ 2-2 Prinsipper for nasjonale myndigheters forhold til det kommunale og fylkeskommunale selvstyret

Det kommunale og fylkeskommunale selvstyret bør ikke begrenses mer enn det som er nødvendig for å ivareta nasjonale mål.

Offentlige oppgaver bør fortrinnsvis legges til organer som er så nær innbyggerne som mulig.

Innenfor rammene av nasjonal økonomisk politikk bør kommuner og fylkeskommuner ha frie inntekter som gir økonomisk handlingsrom.

Forslag fra mindretallet (Flåten):

§ 2-2 utgår.

Kapittel 3. Kommuneinndeling og kommunenavn

§ 3-1 Kommuneinndeling og kommunenavn

Hver kommune hører til et fylke. Hvert fylke unntatt Oslo utgjør en fylkeskommune.

Hvis det skal innføres endringer i den kommunale og fylkeskommunale inndelingen, må det gjøres etter regler som er fastsatt i lov.

Vedtak om endring av kommunenavn fattes av Kongen. Før spørsmålet om navneendring kan avgjøres, skal den eller de kommunene som er berørt, få uttale seg.

Fylkeskommunen skal ha samme navn som fylket.

Kapittel 4. Informasjon om kommunens og fylkeskommunens virksomhet

§ 4-1 Informasjon om kommunens og fylkeskommunens virksomhet

Kommuner og fylkeskommuner skal aktivt informere om egen virksomhet og om virksomhet som andre rettssubjekter utfører på vegne av kommuner og fylkeskommuner. De skal også legge til rette for at alle kan få tilgang til slik informasjon.

Andre del. Folkevalgte

Kapittel 5. Kommunal organisering. Folkevalgte organer

§ 5-1 Folkevalgte organer

Folkevalgte organer skal opprettes etter bestemmelsene i denne loven eller etter bestemmelser om slike organer i andre lover.

Folkevalgt organ etter denne loven er

- a) kommunestyre og fylkesting
- b) formannskap og fylkesutvalg
- c) kommuneråd og fylkesråd
- d) utvalg, inkludert kommunedelsutvalg, kontrollutvalg og partssammensatt utvalg
- e) arbeidsutvalg
- f) felles, folkevalgt nemnd i vertskommunesamarbeid
- g) kommunestyre- og fylkestingskomiteer
- h) styre for institusjon
- i) styre for deler av den kommunale eller fylkeskommunale virksomheten i parlamentarisk styrte kommuner eller fylkeskommuner
- j) råd og andre styringsorganer for regionråd
- k) representantskap og andre styringsorganer for kommunalt oppgavefelleskap
- l) styre for kommunalt eller fylkeskommunalt foretak
- m) kommunalt eller fylkeskommunalt folkevalgt organ hjemlet i særlov.

Folkevalgte organer som er nevnt i andre ledd bokstav a-d og g, skal ha navn som inkluderer den betegnelsen som er brukt om organet der. I navnet kan betegnelsen *by* eller *herad* brukes i stedet for betegnelsen kommune.

Med folkevalgte menes i denne loven medlemmer av kommunestyret og fylkestinget og andre personer som et folkevalgt organ har valgt inn i et folkevalgt organ.

Forslag til § 5-1 tredje ledd tredje punktum fra mindretallet (Bjørnå, Kaldheim og Nordby):

Betegnelsen *byregjering* kan brukes i stedet for kommuneråd.

§ 5-2 Kommunestyre og fylkesting

Kommunestyret er det øverste organet i kommunen, og fylkestinget er det øverste organet i fylkeskommunen.

Kommunestyret treffer vedtak på vegne av kommunen, og fylkestinget treffer vedtak på vegne av fylkeskommunen, hvis ikke noe annet følger av lov.

Kommunestyret og fylkestinget kan delegere myndighet til å treffe vedtak til andre folkevalgte organer, ordføreren eller kommunedirektøren innenfor rammene av denne eller annen lov.

Til andre rettssubjekter kan kommunestyret og fylkestinget bare delegere myndighet til å treffe vedtak i saker som ikke har prinsipiell betydning. Myndighet til å treffe vedtak i saker som gjelder oppgaver som er pålagt i lov, kan bare delegeres til andre rettssubjekter hvis denne loven eller en annen lov gir adgang til det.

§ 5-3 Kommunestyrets og fylkestingets sammensetning

Kommunestyrets og fylkestingets medlemmer velges etter regler som er fastsatt i lov.

Kommunestyret fastsetter selv medlemstallet sitt. Medlemstallet skal være et ulike tall, og det skal oppfylle følgende krav til minste antall medlemmer:

- a) Kommunestyret skal ha minst 11 medlemmer i kommuner som ikke har over 5 000 innbyggere.
- b) Kommunestyret skal ha minst 19 medlemmer i kommuner med over 5 000, men ikke over 10 000 innbyggere.
- c) Kommunestyret skal ha minst 27 medlemmer i kommuner med over 10 000, men ikke over 50 000 innbyggere.
- d) Kommunestyret skal ha minst 35 medlemmer i kommuner med over 50 000 innbyggere, men ikke over 100 000 innbyggere.
- e) Kommunestyret skal ha minst 43 medlemmer i kommuner med over 100 000 innbyggere.

Fylkestinget fastsetter selv medlemstallet sitt. Medlemstallet skal være et ulike tall, og det skal oppfylle følgende krav til minste antall medlemmer:

- a) Fylkestinget skal ha minst 19 medlemmer i fylkeskommuner som ikke har over 150 000 innbyggere.
- b) Fylkestinget skal ha minst 27 medlemmer i fylkeskommuner med over 150 000, men ikke over 200 000 innbyggere.
- c) Fylkestinget skal ha minst 35 medlemmer i fylkeskommuner med over 200 000, men ikke over 300 000 innbyggere.
- d) Fylkestinget skal ha minst 43 medlemmer i fylkeskommuner med over 300 000 innbyggere.

Hvis kommunestyret eller fylkestinget vil endre medlemstallet, må de selv vedta dette innen utgangen av desember i nest siste år av valgperioden. Endringen gjelder fra neste valgperiode.

Det er innbyggertallet i kommunen eller fylkeskommunen ved nest siste årsskifte før valget

som avgjør hva som er minste lovlige medlemstall. Viser det seg at medlemstallet på dette tidspunktet er for lite i forhold til antall innbyggere, uten at det er truffet noe vedtak om å utvide medlemstallet, økes medlemstallet til lovens minstetall ved neste valg.

§ 5-4 *Formannskap og fylkesutvalg*

Kommunestyret og fylkestinget velger selv formannskap og fylkesutvalg på minimum fem medlemmer. Kommuner og fylkeskommuner som har innført parlamentarisk styreform, skal ikke ha formannskap eller fylkesutvalg.

Medlemmer og varamedlemmer til formannskap og fylkesutvalg velges for fire år av og blant medlemmene av kommunestyret eller fylkestinget. Valget holdes som forholdsvalg når minst ett medlem krever det, og ellers som avtalevalg.

Formannskapet og fylkesutvalget innstiller til kommunestyrets eller fylkestingets vedtak i økonomisaker som nevnt i § 14-3 tredje ledd, og til skattevedtak. Formannskapet og fylkesutvalget kan få tildelt vedtaksmyndighet i alle saker hvis ikke noe annet følger av lov.

§ 5-5 *Utvalg*

Kommunestyret og fylkestinget kan selv opprette utvalg for kommunale og fylkeskommunale formål, eller for deler av den kommunale eller fylkeskommunale virksomheten. Kommunestyret kan selv også opprette utvalg med ansvar for en geografisk del av kommunen (kommunedelsutvalg). Slike utvalg skal ha minst tre medlemmer.

Kommunestyret og fylkestinget velger selv leder, nestleder og øvrige medlemmer og varamedlemmer til utvalget. Kommunestyret og fylkestinget fastsetter selv hva slags saker utvalget skal behandle. Utvalget kan få tildelt vedtaksmyndighet hvis ikke noe annet følger av lov.

Utvalget kan opprette et arbeidsutvalg med medlemmer som er valgt blant medlemmene av utvalget.

Utvalget kan gi lederen eller arbeidsutvalget myndighet til å treffe vedtak i saker som ikke har prinsipiell betydning, hvis ikke kommunestyret eller fylkestinget selv har bestemt noe annet. Kommunedelsutvalg kan i tillegg gi lederen av administrasjonen i kommunedelen tilsvarende myndighet.

Kommunestyret og fylkestinget kan selv når som helst omorganisere eller nedlegge utvalg.

§ 5-6 *Direkte valg til kommunedelsutvalg*

Kommunestyret kan selv bestemme at medlemmene til ett eller flere kommunedelsutvalg

skal velges av innbyggerne i kommunedelen (direkte valg). Der medlemmene til kommunedelsutvalget er valgt ved direkte valg, velger utvalget selv leder og nestleder. Ved direkte valg til kommunedelsutvalg gjelder bestemmelsene i valgloven så langt de passer.

Kommunedelsutvalg som er valgt ved direkte valg, kan ikke omorganiseres eller nedlegges i perioden.

Departementet kan i forskrift gi nærmere bestemmelser om direkte valg til kommunedelsutvalg.

§ 5-7 *Kommunestyre- og fylkestingskomiteer*

Kommunestyret og fylkestinget kan selv opprette kommunestyrekomiteer og fylkestingskomiteer som saksforberedende organ for kommunestyret og fylkestinget. Slike komiteer skal ha minst tre medlemmer. Komiteene kan ikke gis vedtaksmyndighet.

Kommunestyret og fylkestinget deler selv alle kommunestyrets og fylkestingets medlemmer inn i kommunestyrekomiteer og fylkestingskomiteer og velger leder og nestleder til komiteene. Ordføreren kan fritas fra valg til komiteene hvis kommunestyret eller fylkestinget bestemmer det.

Valget gjennomføres på grunnlag av innstilling som inneholder forslag til medlemmer og varamedlemmer til komiteene. Innstillingen skal inneholde like mange navn som antall medlemmer i hver komite, med angivelse av den gruppen hvert medlem representerer. I tillegg kan innstillingen inneholde like mange varamedlemmer som medlemmer, med tillegg av to. Innstillingen vedtas med simpelt flertall.

Komiteene skal settes sammen forholdsmessig etter kjønnsfordelingen i kommunestyret eller fylkestinget. Varamedlemmer til komiteene velges på samme måte som medlemmene, blant kommunestyrets og fylkestingets varamedlemmer.

Hvis et medlem trer ut av kommunestyret eller fylkestinget, skal det nye medlemmet i kommunestyret eller fylkestinget overta komitevervet til det forrige medlemmet.

Komiteen kan opprette arbeidsutvalg med medlemmer fra komiteen hvis ikke kommunestyret eller fylkestinget selv har bestemt noe annet.

Kommunestyret og fylkestinget kan selv når som helst omorganisere eller nedlegge kommunestyrekomiteer og fylkestingskomiteer.

§ 5-8 *Styre for institusjon*

Kommunestyret og fylkestinget kan selv opprette egne styrever for kommunale eller fylkeskom-

munale institusjoner. Slike styrer skal ha minst tre medlemmer.

Kommunestyret og fylkestinget gir selv bestemmelser om styrets sammensetning. Det kan fastsettes at styret helt eller delvis skal oppnevnes av kommunedirektøren, eller velges av de ansatte eller brukerne ved institusjonen det gjelder. Medlemmer som ikke skal oppnevnes eller velges på denne måten, velges av kommunestyret eller fylkestinget selv.

Kommunestyret og fylkestinget kan selv gi styret for kommunale eller fylkeskommunale institusjoner myndighet til å treffe vedtak som gjelder virksomhetens drift og organisering.

Kommunestyret og fylkestinget kan selv når som helst omorganisere eller nedlegge slike styrer.

§ 5-9 *Partssammensatte utvalg (administrasjonsutvalg)*

I alle kommuner og fylkeskommuner skal det opprettes ett eller flere partssammensatte utvalg (administrasjonsutvalg) for behandling av saker som gjelder forholdet mellom kommunen eller fylkeskommunen som arbeidsgiver, og de ansatte. Hvis minst 3/4 av de ansatte ønsker det, kan slike utvalg erstattes med andre ordninger.

Partssammensatte utvalg settes sammen av representanter for kommunen eller fylkeskommunen og for de ansatte. De ansattes representanter velges av og blant de ansatte for to år av gangen. Flertallet i utvalget skal bestå av representanter for kommunen eller fylkeskommunen. Kommunestyret og fylkestinget velger selv kommunens eller fylkeskommunens representanter og utvalgets leder og nestleder blant disse.

For de ansattes representanter gjelder valgbarhetsreglene i kapittel 7, bortsett fra bostedskravet.

For øvrig gjelder de samme bestemmelsene som for utvalg etter § 5-5.

§ 5-10 *Reglement for folkevalgte organer*

Folkevalgte organer skal ha et reglement som fastsetter

- organets virkeområde og eventuelle vedtaksmyndighet
- tidsperioden som organet er opprettet for
- eventuelle andre sentrale bestemmelser om organets virksomhet.

§ 5-11 *Reglement for delegering og innstilling*

Kommunestyret og fylkestinget fastsetter selv reglement for hvordan vedtaksmyndighet og innstillingsrett skal delegeres, innen 31. desember

året etter at kommunestyret og fylkestinget ble konstituert. Det sist fastsatte reglementet og eventuelle andre vedtak om delegering og innstillingsrett gjelder inntil nytt reglement er fastsatt.

Forslag til ny paragraf fra mindretallet (Hopsnes):

§ 5-12 *Konsekvenser av personell kompetanseoverskridelse for vedtak truffet med hjemmel i lov*

Er et vedtak som etter sin art finner sitt beslutningsgrunnlag i lov truffet av noen som ikke har fått delegert kompetanse til det, blir vedtaket ugyldig. Vedtaket er likevel gyldig hvis det er grunn til å regne med at kompetanseoverskridelsen ikke kan ha virket bestemmende på vedtakets innhold eller hvis ugyldighet vil virke sterkt urimelig overfor en part i vedtaket.

Kapittel 6. Ordfører

§ 6-1 *Ordførerens myndighet og oppgaver*

Ordføreren i kommunen er møteleder i kommunestyret og formannskapet. Ordføreren i fylkeskommunen er møteleder i fylkestinget og fylkesutvalget.

Ordføreren er rettslig representant for kommunen eller fylkeskommunen og underskriver på kommunens eller fylkeskommunens vegne hvis ikke myndigheten er tildelt andre.

Ordføreren har møte-, tale- og forslagsrett i alle kommunale eller fylkeskommunale folkevalgte organer unntatt kommune- og fylkesråd og organer under dem. I kontrollutvalget har ordføreren likevel bare møte- og talerett. Ordføreren har stemmerett bare hvis han eller hun er valgt medlem. Ordføreren kan la et annet medlem av kommunestyret eller fylkestinget representere seg i de organene som han eller hun ikke er medlem av.

Kommunestyret og fylkestinget kan selv gi ordføreren myndighet til å

- treffe vedtak i saker som ikke har prinsipiell betydning
- treffe vedtak i hastesaker etter § 11-8 første ledd
- opprette utvalg som skal forberede saker som ikke har prinsipiell betydning.

Formannskapet og fylkesutvalget kan selv gi ordføreren myndighet til å treffe vedtak i saker som ikke har prinsipiell betydning, hvis ikke kommunestyret eller fylkestinget selv har bestemt noe annet.

Ordføreren skal rapportere til kommunestyret eller fylkestinget om hvordan den delegerte myndigheten er benyttet.

§ 6-2 Valg av ordfører

Kommunestyret og fylkestinget velger selv ordfører og varaordfører blant kommunestyrets eller fylkestingets medlemmer.

Den som skal velges, må før valget ha samtykket til å stille til valg. Ordføreren velges for hele valgperioden.

Ordføreren får plass i formannskapet eller fylkesutvalget på sitt partis eller sin gruppes kvote. Hvis partiet eller gruppen står uten plass, får ordføreren den siste plassen.

Hvis ordføreren trer midlertidig ut av vervet, rykker varaordføreren opp som ordfører. Ny varaordfører velges midlertidig. Hvis ordføreren trer endelig ut av vervet, skal det avholdes nyvalg.

§ 6-3 Direkte valg av ordfører

Kommunestyret og fylkestinget kan selv vedta at innbyggerne i kommunen skal velge ordføreren ved direkte valg.

Direkte valg av ordfører holdes samtidig med valg til kommunestyret og fylkestinget. Alle partier og grupper som stiller liste ved kommunestyrevalget og fylkestingsvalget, har rett til å nominere én ordførerkandidat.

Valget skjer som preferansevalg. Departementet kan i forskrift gi nærmere bestemmelser om gjennomføring av slikt valg. Valgloven gjelder så langt den passer.

En direkte valgt ordfører får plass i kommunestyret eller fylkestinget på sitt partis eller sin gruppes kvote. En direkte valgt ordfører får også plass i formannskapet eller fylkesutvalget på sitt partis eller sin gruppes kvote. Hvis partiet eller gruppen står uten plass i organer som er omtalt i dette leddet, får ordføreren den siste plassen.

Hvis en direkte valgt ordfører trer endelig ut av vervet, bestemmer kommunestyret og fylkestinget selv om det skal avholdes nytt direkte valg, eller om ny ordfører skal velges av kommunestyret og fylkestinget selv for resten av valgperioden.

Kapittel 7. Valg til folkevalgte organer

§ 7-1 Konstituerende møte i kommunestyret og fylkestinget

Etter at valgoppgjøret ved kommunestyrevalget eller fylkestingsvalget er avsluttet, skal sittende ordfører kalle inn til konstituerende møte i det nyvalgte kommunestyret og fylkestinget. Medlemmene skal innkalles med minst 14 dagers varsel, og møtet skal holdes innen utgangen av oktober måned. Minst 2/3 av medlemmene må være til stede for at kommunestyret eller fylkestinget skal kunne treffe vedtak.

Som første sak i det konstituerende møtet tar kommunestyret og fylkestinget stilling til om kommunestyrevalget eller fylkestingsvalget er gyldig, jf. valgloven § 13-4 første ledd. Hvis kommunen har avholdt direkte valg til kommunedelsutvalg eller direkte valg av ordfører, tar kommunestyret stilling til om disse valgene er gyldige, før en avholder øvrige valg.

Når det er avgjort at valg som nevnt i andre ledd er gyldige, velges ordfører, varaordfører, formannskap eller fylkesutvalg og kontrollutvalg for den nye valgperioden. I det konstituerende møtet bør det også velges medlemmer av andre folkevalgte kommunale eller fylkeskommunale organer og ledere for disse organene. Valg av leder kan overlates til organet selv hvis ikke denne loven eller en annen lov bestemmer noe annet.

Kommunestyre og fylkesting, formannskap, fylkesutvalg og kontrollutvalg trer i funksjon fra det konstituerende møtet. Andre folkevalgte organer, ordfører og varaordfører trer i funksjon straks de er valgt.

For folkevalgte organer der nye medlemmer ikke blir valgt i det konstituerende møtet, utvides de sittende medlemmenes funksjonstid til det er avholdt nyvalg, men ikke lenger enn til første årsskifte i den nye valgperioden.

§ 7-2 Valgbarhet og plikt til å ta imot valg

Denne bestemmelsen gjelder ved valg til

- a) kommuneråd og fylkesråd
- b) utvalg, inkludert kommunedelsutvalg, kontrollutvalg og partssammensatt utvalg
- c) felles, folkevalgt nemnd i vertskommunesamarbeid
- d) styre for institusjon
- e) styre etter § 10-8
- f) styringsorgan for et regionråd
- g) representantskap og andre styringsorganer for kommunalt oppgavefelleskap
- h) styre for kommunalt eller fylkeskommunalt foretak
- i) kommunalt eller fylkeskommunalt folkevalgt organ hjemlet i særlov.

Ved valg til rådet i et regionråd gjelder bare tredje ledd bokstav c.

En person er valgbar og plikter å ta imot valg hvis følgende vilkår er oppfylt:

- a) Han eller hun har stemmerett ved kommunestyre- og fylkestingsvalg.
- b) Han eller hun er innført i folkeregisteret som bosatt i kommunen eller en av kommunene i fylket på tidspunktet for det aktuelle valget.
- c) Han eller hun skriftlig har samtykket til å stille til valg.

Når styre for en institusjon, styre etter § 10-8, folkevalgt organ for kommunalt oppgavefelleskap med unntak av representantskapet, og styre for kommunalt eller fylkeskommunalt foretak skal velges, er også de som er innført i folkeregisteret som bosatt i en annen kommune når valget skjer, valgbar.

Alle som ikke har nådd stemmerettsalderen, men som for øvrig fyller vilkårene for valgbarhet og stemmerett, er valgbar, men er ikke pliktige til å ta imot valg.

§ 7-3 *Utelukket fra valg*

Utelukket fra valg til organer nevnt i § 7-2 er

- a) fylkesmannen og assisterende fylkesmann
- b) kommunedirektøren i kommunen eller fylkeskommunen og hans eller hennes stedfortreder
- c) kommunalsjefer, etatssjefer og ledere på tilsvarende nivå
- d) sekretærer for kommunestyret eller fylkestinget
- e) den som har ansvaret for regnskapsfunksjonen i kommunen eller fylkeskommunen
- f) den som foretar revisjon av kommunen eller fylkeskommunen
- g) lederen av sekretariatet for kontrollutvalget i kommunen eller fylkeskommunen
- h) ansatte i sekretariatet til kommunerådet eller fylkesrådet som har fått delegert myndighet fra rådet.

Medlemmer og varamedlemmer av kontrollutvalget kan ikke velges som

- a) ordfører og varaordfører
- b) medlem og varamedlem av formannskap eller fylkesutvalg
- c) medlem og varamedlem av kommunalt eller fylkeskommunalt folkevalgt organ med beslutningsmyndighet
- d) medlem av kommuneråd eller fylkesråd
- e) medlem og varamedlem av kommunestyrekomite eller fylkestingskomite.

Ved valg til kommunedelsutvalg kan kommunestyret selv vedta at bare de som er innført i folkeregisteret som bosatt i kommunedelen, er valgbar.

Den som er ansvarlig for regnskapet i et kommunalt eller fylkeskommunalt foretak, er ikke valgbar til styret i foretaket. Den som er ansvarlig for regnskapet eller foretar revisjon av regionråd eller kommunalt oppgavefelleskap, er ikke valgbar til styret for virksomheten.

En kandidat ved kommunestyrevalget er ikke valgbar til stemmestyret (valgloven § 4-2) i kommunen. En kandidat ved stortingsvalget eller fyl-

kestingsvalget er ikke valgbar til stemmestyret i kommunene i fylket.

Første ledd bokstav b og c gjelder ikke ved valg til underordnede styringsorganer i kommunale oppgavefelleskap.

En kandidat som ellers ville vært utelukket fra valg på grunn av sin stilling, er likevel valgbar hvis han eller hun har fratrudd stillingen når organet trer i funksjon.

§ 7-4 *Forholdsvalg, avtalevalg eller flertallsvalg*

Medlemmer til folkevalgte organer skal velges ved forholdsvalg hvis minst ett medlem krever det. I andre tilfeller skal medlemmene velges ved avtalevalg.

Leder og nestleder for folkevalgte organer skal velges ved flertallsvalg.

§ 7-5 *Listeforslag ved forholdsvalg*

Forholdsvalg foregår på grunnlag av lister med forslag til kandidater. Listene skal være innlevert på forhånd. Partier eller grupper som er representert i det velgende organet, kan bare levere ett listeforslag hver. Antall navn på listen kan være dobbelt så høyt som antall medlemmer som skal velges. Kandidater fra et parti eller en gruppe kan bare føres opp på partiets eller gruppens listeforslag eller på en fellesliste som utgår fra flere partier eller grupper.

Hvis det skal velges fire medlemmer eller flere, skal hvert kjønn være representert med minst 40 prosent blant de foreslåtte kandidatene på den enkelte listen. Hvis det skal velges to eller tre medlemmer, skal begge kjønn være representert. Ved valg til folkevalgte organer som etter lov bare skal bestå av medlemmer av kommunestyre eller fylkesting, og ved valg av arbeidsutvalg for folkevalgte organer, skal reglene i dette leddet følges hvis det er mulig.

Listeforslaget skal være underskrevet av minst ett medlem av det partiet eller den gruppen som fremmer forslaget. Den som underskriver forslaget, må være medlem av det velgende organet.

§ 7-6 *Valgoppgjør ved forholdsvalg*

Ved valgoppgjøret fordeles organets medlemsplasser på de ulike listene etter hvor mange stemmesedler hver liste har fått, ved bruk av delings-tall 1, 2, 3, 4 osv. Hvis flere lister har samme kvotient, tilfaller plassen den av listene som har det største stemmetallet. Har listene samme stemmetall, avgjøres valget ved loddtrekning.

Når det er avgjort hvor mange medlemsplasser en liste vil få, pekes medlemmene fra den

enkelte listen ut i den rekkefølgen de står oppført på det innleverte listeforslaget.

Hvis en liste blir representert i organet med minst fire medlemmer, skal hvert kjønn være representert med minst 40 prosent fra listen. Blir listen representert med tre eller færre medlemmer, skal begge kjønn være representert fra listen. Hvis det viser seg at fremgangsmåten i andre ledd fører til at ett kjønn vil bli representert med færre medlemmer fra en liste enn det som følger av kravene i første eller andre punktum, skal kandidater fra det underrepresenterte kjønn rykke opp på listen inntil kravet om kjønnsbalanse er oppfylt.

Hvis organet skal bestå av minst fire medlemmer, skal hvert kjønn være representert i organet med minst 40 prosent. Skal organet bestå av tre eller færre medlemmer, skal begge kjønn være representert i organet. Hvis det viser seg fremgangsmåten i andre og tredje ledd fører til at ett kjønn vil bli representert med færre medlemmer i organet som helhet enn det som følger av kravene i første eller andre punktum, skal kandidater fra det underrepresenterte kjønn rykke opp på den listen som har fått flest stemmer. Hvis kravet til kjønnsmessig balanse i første eller andre punktum fortsatt ikke er oppfylt for organet som helhet, skal kandidater fra det underrepresenterte kjønn rykke opp på den listen som har fått nest flest stemmer osv., inntil kravet om kjønnsmessig balanse er oppfylt.

Ved valg til folkevalgte organer som etter lov bare skal bestå av medlemmer av kommunestyre eller fylkesting, og ved valg av arbeidsutvalg for folkevalgte organer, skal reglene i tredje og fjerde ledd følges hvis det er mulig.

Hvis det er mulig, skal hver liste tildeles så mange varamedlemmer som den får medlemmer, med tillegg av to. Varamedlemsplassene fordeles ved fortsatt opptelling på samme måte som bestemt i andre og tredje ledd.

Forslag fra mindretallet (Hopsnes og Narud):

§ 7-6 fjerde ledd utgår.

§ 7-7 Avtalevalg

Kommunestyret eller fylkestinget kan selv enstemmig vedta at valg til folkevalgte organer skal foregå som avtalevalg etter denne paragrafen.

Valget gjennomføres på grunnlag av innstilling med forslag til medlemmer og varamedlemmer. Innstillingen skal inneholde like mange navn som det skal velges medlemmer, og det skal angis hvilken gruppe medlemmene representerer. I tillegg kan innstillingen for hver gruppe inneholde like

mange varamedlemmer som medlemmer, med tillegg av to. Innstillingen vedtas enstemmig av kommunestyret eller fylkestinget.

Hvis organet skal bestå av minst fire medlemmer, skal hvert kjønn være representert i organet med minst 40 prosent. Skal organet bestå av tre eller færre medlemmer, skal begge kjønn være representert i organet. Hvis det viser seg at fremgangsmåten i andre ledd fører til at ett kjønn vil få færre medlemmer enn det som følger av første og andre punktum, skal det nødvendige antall kandidater fra det underrepresenterte kjønn settes inn for å oppnå balanse mellom kjønnene. Ved valg til folkevalgte organer som etter lov bare skal bestå av medlemmer av kommunestyre eller fylkesting, og ved valg av arbeidsutvalg for folkevalgte organer, skal reglene i dette leddet følges hvis det er mulig.

Når varamedlemmer skal velges, skal fremgangsmåten i tredje ledd følges.

§ 7-8 Flertallsvalg

Ved flertallsvalg er den personen valgt som har fått mer enn halvparten av de avgitte stemmene. Hvis ingen får mer enn halvparten av stemmene, holdes ny avstemning. Den som får flest stemmer ved den nye avstemningen, blir valgt. Hvis to eller flere kandidater får like mange stemmer, avgjøres valget ved loddtrekning.

§ 7-9 Uttreden og fritak

En folkevalgt som ikke lenger er valgbar til et folkevalgt organ, trer endelig ut av det. En folkevalgt som er registrert som utflyttet fra kommunen eller fylkeskommunen og derfor ikke lenger er valgbar, kan likevel tre inn igjen i vervet hvis han eller hun flytter tilbake igjen innen to år.

Hvis en folkevalgt ikke kan ivareta vervet sitt uten at det fører til vesentlig ulempe for han eller henne, kan kommunestyret eller fylkestinget etter søknad frita den folkevalgte for vervet midlertidig eller for resten av valgperioden. Når søknaden vurderes, skal det legges vekt på om grunnlaget for søknaden var kjent på det tidspunktet da den folkevalgte samtykket i å bli valgt. Den som ikke har nådd stemmerettsalderen, har krav på fritak hvis han eller hun søker om det.

En folkevalgt som har fått innvilget midlertidig fritak, har ikke rett til å tre inn igjen i vervet før fritaksperioden er over.

§ 7-10 Opprykk og nyvalg

Hvis medlemmer har forfall til et møte i et folkevalgt organ, innkalles varamedlemmer i den nummerorden de er valgt, hvis det er mulig. Vara-

medlemmer skal innkalles fra den gruppen der det er forfall.

Hvis en folkevalgt i andre organer enn kommunestyret og fylkestinget er innvilget fritak i minst tre måneder, kan kommunestyret eller fylkestinget selv velge settemedlem for den perioden fritaket gjelder. Ved valg av settemedlem skal rekkefølgen på listen for varamedlemmer følges.

Hvis medlemmer av kommunestyret eller fylkestinget trer endelig ut, og hvis de er valgt ved forholdsvalg, skal varamedlemmer fra samme liste tre inn i deres sted i den nummerorden varamedlemmene er valgt. Hvis medlemmer av kommunestyret er valgt ved flertallsvalg, skal varamedlemmer tre inn i den nummerorden de er valgt.

Hvis et medlem av et annet folkevalgt organ enn kommunestyre, fylkesting, kommunestyrekomite eller fylkestingskomite trer endelig ut, skal det velges et nytt medlem, selv om det er valgt varamedlem. Det nye medlemmet skal velges fra den samme gruppen som det uttrede medlemmet tilhørte. Hvis det viser seg at denne fremgangsmåten fører til at ett kjønn vil bli representert med mindre enn 40 prosent av medlemmene i organet, skal det, hvis det er mulig, velges et nytt medlem fra det underrepresenterte kjønn.

Hvis lederen av et folkevalgt organ trer endelig ut av organet, skal det velges ny leder.

Hvis antallet varamedlemmer eller en gruppes varamedlemmer til formannskapet, fylkesutvalget eller et annet folkevalgt organ som er valgt av kommunestyret eller fylkestinget, er blitt for lavt, kan kommunestyret eller fylkestinget selv velge ett eller flere faste eller midlertidige varamedlemmer. Disse varamedlemmene skal velges fra den gruppen som har et for lavt antall varamedlemmer (suppleringsvalg). Hvis det viser seg at denne fremgangsmåten fører til at ett kjønn vil bli representert med mindre enn 40 prosent av varamedlemmene til organet eller gruppens varamedlemmer, skal det, hvis det er mulig, velges nytt varamedlem fra det underrepresenterte kjønn. Formannskapet eller fylkesutvalget kan få delegert myndighet til å velge varamedlemmer til andre organer.

Ved suppleringsvalg etter fjerde og sjette ledd kan gruppen selv foreslå hvem som skal rykke inn på den ledige plassen. Gruppen informerer deretter kommunestyret, formannskapet, fylkestinget eller fylkesutvalget, som velger den foreslåtte kandidaten hvis de lovbestemte vilkårene er oppfylt.

§ 7-11 *Suspensjon o.l.*

Hvis det blir tatt ut siktelse eller tiltale mot en folkevalgt for et straffbart forhold som er nevnt i straffeloven §§ 151 til 154, 170 bokstav b, 171 til 174, 208, 353, kapittel 27 eller 30, og forholdet er knyttet til utøvelse av verv eller tjeneste for kommunen eller fylkeskommunen, kan kommunestyret eller fylkestinget selv vedta å suspendere den folkevalgte fra vervet inntil saken er rettskraftig avgjort. Hvis det dreier seg om forhold som er nevnt i straffeloven §§ 151 til 154, gjelder ikke vilkåret om at siktelsen eller tiltalen skal være knyttet til utøvelse av verv eller tjeneste for kommunen eller fylkeskommunen.

Hvis det blir tatt ut tiltale mot ordføreren for et forhold som kan straffes med fengsel i mer enn tre år, kan kommunestyret eller fylkestinget selv vedta å suspendere ordføreren fra vervet inntil saken er rettskraftig avgjort. Vedtaket skal treffes med minst 2/3 av de avgitte stemmene.

En folkevalgt som er suspendert, har krav på erstatning for tapt arbeidsfortjeneste og krav på arbeidsgodtgjøring etter reglene i §§ 8-4 og 8-5 i inntil ett år. Dette gjelder likevel bare hvis den folkevalgte er frikjøpt fra sitt ordinære arbeid tilsvarende minimum en 20 prosent stilling.

Kommunestyret eller fylkestinget kan selv vedta å frata ordføreren vervet hvis ordføreren ved sin oppførsel viser at han eller hun er uskikket til å ivareta vervet. Vedtaket skal treffes med minst 90 prosent av de avgitte stemmene.

Et vedtak om å suspendere en folkevalgt eller om å frata en folkevalgt ordførervervet, er et enkeltvedtak etter forvaltningsloven § 2.

Forslag fra mindretallet (Bjørnå, Flåten, Narud og Stokstad):

§ 7-11 andre og fjerde ledd utgår.

§ 7-11 femte ledd skal lyde:

Et vedtak om å suspendere en folkevalgt er et enkeltvedtak etter forvaltningsloven § 2.

Kapittel 8. Rettigheter og plikter for folkevalgte

§ 8-1 *Rett og plikt til å delta i møte*

Medlemmer av et kommunalt eller fylkeskommunalt folkevalgt organ plikter å delta i organets møter hvis de ikke har gyldig forfall.

Medlemmer som er til stede i et kommunalt eller fylkeskommunalt folkevalgt organ når en sak tas opp til avstemning, plikter å stemme. Ved valg og vedtak om ansettelse er det adgang til å stemme blankt.

§ 8-2 *Rett til fri fra arbeid*

Arbeidstakere har krav på fri fra sitt arbeid når det er nødvendig på grunn av møteplikt i kommunale eller fylkeskommunale folkevalgte organer.

Arbeidstakere som har et kommunalt eller fylkeskommunalt verv på heltid eller deltid, har også rett til permisjon fra sitt arbeid i fire år eller for resten av valgperioden.

Første og andre ledd gjelder på tilsvarende måte for arbeidstakere som er folkevalgte og bosatt i et annet nordisk land.

§ 8-3 *Utvidet innsynsrett for folkevalgte organer. Taushetsplikt*

Kommunestyret og fylkestinget har rett til innsyn i alle kommunale og fylkeskommunale saksdokumenter, med de begrensningene som følger av denne bestemmelsen. Andre folkevalgte organer har, med de samme begrensningene, rett til innsyn i alle saksdokumenter som omfatter de delene av kommunens eller fylkeskommunens virksomhet som ligger innenfor organets virkeområde.

Et folkevalgt organ kan bare få innsyn i saksdokumenter som inneholder taushetsbelagte opplysninger hvis det er nødvendig av hensyn til behandlingen av en konkret sak, og hvis forvaltningsloven § 13 b hjemler unntak fra taushetsplikten.

Hvis et folkevalgt organ ønsker å kreve innsyn i saksdokumenter etter første ledd, må vedtak om å kreve innsyn fattes med minst tre stemmer, eller med flertallet av de avgitte stemmene i organet. Hvis et folkevalgt organ ønsker å kreve innsyn i saksdokumenter etter andre ledd, må vedtak om å kreve innsyn fattes med flertallet av de avgitte stemmene i organet.

I parlamentarisk styrte kommuner og fylkeskommuner gjelder innsynsretten etter denne bestemmelsen ikke notater fra det enkelte rådsmedlem til rådet eller notater mellom rådsmedlemmene. Innsynsretten gjelder heller ikke sakslister til og møtebøker for forberedende møter i kommuneråd og fylkesråd der rådet ikke skal treffe vedtak eller legge frem innstilling. Saksdokumenter som er utarbeidet av administrasjonen som sekretariat for rådet, kan rådet unnta fra innsyn hvis saksdokumentene er utarbeidet for rådets eller det enkelte rådsmedlems egne forberedende vurderinger.

Innsynsrett etter denne bestemmelsen gjelder fra det tidspunktet saken som saksdokumentene tilhører, er sendt til behandling i det folkevalgte organet. For saker som blir avgjort i administrasjonen, kommunerådet eller fylkesrådet gjelder

innsynsretten fra det tidspunktet sakene er ferdigbehandlet.

Hvis folkevalgte får innsyn i saksdokumenter etter denne bestemmelsen, har de taushetsplikt om opplysninger i saksdokumenter som kommunen har unntatt offentlighet etter offentleglova.

§ 8-4 *Dekning av utgifter og økonomisk tap*

Den som har et kommunalt eller fylkeskommunalt tillitsverv, har krav på skyss-, kost- og overnattingsgodtgjøring for reiser i forbindelse med vervet. Kommunestyret eller fylkestinget fastsetter selv nærmere regler om slik godtgjøring.

Den som blir påført utgifter som følge av et kommunalt eller fylkeskommunalt tillitsverv, har krav på å få dekket utgiftene opp til et visst beløp per dag. Kommunestyret eller fylkestinget fastsetter selv nærmere regler om dekning av slike utgifter.

Den som taper inntekt fordi han eller hun har et kommunalt eller fylkeskommunalt tillitsverv, har krav på erstatning opp til et visst beløp per dag. Kommunestyret eller fylkestinget fastsetter selv nærmere regler om slik erstatning. Det skal fastsettes ulike satser for legitimerede og ulegitimerte tap.

§ 8-5 *Arbeidsgodtgjøring*

Den som har et kommunalt eller fylkeskommunalt tillitsverv, har krav på godtgjøring for sitt arbeid. Kommunestyret eller fylkestinget fastsetter selv nærmere regler for slik godtgjøring.

§ 8-6 *Godtgjøring ved frikjøp*

Kommunestyret eller fylkestinget kan selv bestemme at folkevalgte som frikjøpes, skal motta en fast godtgjøring i stedet for dekning av tapt inntekt etter § 8-5 tredje ledd og arbeidsgodtgjøring etter § 8-6.

§ 8-7 *Ettergodtgjøring*

Folkevalgte med verv på minst halv tid kan søke om ettergodtgjøring for inntil tre måneder når de fratrer vervet. Retten til ettergodtgjøring skal avkortes krone for krone mot annen inntekt. Det samme gjelder for inntekt som den folkevalgte frivillig avstår fra.

§ 8-8 *Pensjonsordning*

Kommunestyret og fylkestinget kan selv vedta å opprette eller slutte seg til en pensjonsordning for folkevalgte i kommunen eller fylkeskommunen.

Kongen kan i forskrift fastsette nærmere bestemmelser om slike pensjonsordninger.

Kapittel 9. Kommunale og fylkeskommunale foretak

§ 9-1 Opprettelse av kommunale eller fylkeskommunale foretak

Kommunestyret eller fylkestinget skal selv treffe vedtak om opprettelse av et kommunalt eller fylkeskommunalt foretak og velge styre og fastsette vedtekter for foretaket.

Kommunale og fylkeskommunale foretak er en del av kommunen eller fylkeskommunen.

Kommunale og fylkeskommunale foretak skal registreres i foretaksregisteret.

Øvrige kapitler i denne loven gjelder på tilsvarende måte så langt de passer for foretak.

§ 9-2 Delegering av myndighet til kommunerådet eller fylkesrådet

I kommuner og fylkeskommuner med parlamentarisk styreform kan kommunestyret eller fylkestinget selv delegere den myndigheten de har etter bestemmelsene i dette kapitlet, til kommunerådet eller fylkesrådet. Myndigheten til å treffe vedtak om å opprette eller nedlegge et kommunalt eller fylkeskommunalt foretak kan likevel ikke delegeres. Rådet kan videredelegere myndigheten de har fått delegert, til enkeltmedlemmer av rådet hvis ikke kommunestyret eller fylkestinget selv har bestemt noe annet.

§ 9-3 Vedtekter

Foretaket skal ha vedtekter som minst skal angi

- foretakets navn
- foretakets formål
- navnet på den kommunen der foretaket skal ha sitt forretningskontor
- antallet styremedlemmer
- annet som etter lov skal fastsettes i vedtekter.

Endringer i vedtektene vedtas av kommunestyret eller fylkestinget selv.

§ 9-4 Foretakets ledelse

Foretaket ledes av et styre og en daglig leder.

§ 9-5 Styrets sammensetning

Styret i kommunale og fylkeskommunale foretak skal ha minst tre medlemmer. Kommunestyret eller fylkestinget velger selv leder, nestleder og øvrige medlemmer til styret. Dette gjelder ikke styremedlemmer som de ansatte skal velge etter § 9-6.

Medlemmer og varamedlemmer av kommunestyret eller fylkestinget eller daglig leder kan ikke være medlem av styret.

§ 9-6 Ansattes rett til å velge styremedlemmer

Et flertall av de ansatte ved foretaket kan kreve at inntil 1/5 av styrets medlemmer med varamedlemmer skal velges av og blant de ansatte. De ansattes representanter har ikke rett til å delta i behandlingen av saker som gjelder arbeidsgivers forberedelse til forhandlinger med arbeidstakere, arbeidskonflikter, rettsvister med arbeidstakerorganisasjoner eller oppsigelse av tariffavtaler. Hvis foretaket har myndighet til å treffe enkeltvedtak eller fastsette forskrifter, jf. forvaltningsloven § 2, skal de ansattes representanter i styret ikke delta i behandlingen av disse sakene.

Kongen kan gi forskrift om hvordan antall ansatte i foretaket skal beregnes, blant annet bruk av gjennomsnittstall. Kongen kan dessuten gi forskrift om valget, blant annet om vilkår for stemmerett, valgbarhet og valg måte, om avgjørelse av tvister om valget og om bortfall av verv som styremedlem.

§ 9-7 Valgperiode for styremedlemmene

Valgperioden for styremedlemmer er to år hvis ikke noe annet er bestemt i foretakets vedtekter. Valgperioden kan ikke være mer enn fire år.

Når særlige forhold foreligger, har et styremedlem rett til å tre ut av styret før valgperioden er over.

Kommunestyret eller fylkestinget kan selv når som helst ved nyvalg skifte ut styremedlemmer som de selv har valgt.

§ 9-8 Styrets myndighet

Styret har myndighet til å treffe vedtak i alle saker som gjelder foretaket og dets virksomhet. Styret skal påse at virksomheten drives i samsvar med lover og forskrifter, foretakets formål og vedtekter, kommunens eller fylkeskommunens økonomiplan og årsbudsjett og andre vedtak eller retningslinjer som er fastsatt av kommunestyret eller fylkestinget.

Styret skal føre tilsyn med daglig leders ledelse av virksomheten.

§ 9-9 Styremøter

Styrets leder sørger for at styret holder møter så ofte som det trengs. Medlemmer av styret og daglig leder kan kreve at styret sammenkalles. Daglig leder har møte- og talerett i styremøtene hvis ikke styret for det enkelte møtet bestemmer noe annet.

Styrets leder innkaller til styremøte. Styremedlemmene skal kalles inn med rimelig varsel, og innkallingen skal inneholde en sakliste.

Styret er beslutningsdyktig når minst halvparten av medlemmene er til stede.

Styremøtet ledes av styrets leder, eller av nestlederen hvis lederen ikke er til stede. Hvis ingen av de to er til stede, velges en møteleder.

Vedtak treffes med alminnelig flertall av de avgitte stemmene hvis ikke noe annet er bestemt i vedtektene. De som stemmer for et forslag, må likevel utgjøre mer enn 1/3 av det samlede antall styremedlemmer for at forslaget skal anses som vedtatt. Hvis antall stemmer for og imot et forslag er likt, er møtelederens stemme avgjørende.

Styret kan fatte vedtak i en sak som ikke er oppført på sakslisten, hvis styret er fulltallig, og hvis styret enstemmig beslutter å behandle saken. Før styret behandler saken, skal kommunedirektøren varsles.

Det skal føres protokoll fra møtet. Protokollen skal underskrives av alle styremedlemmer som er til stede. Styremedlemmer eller daglig leder som er uenig i styrets beslutning, kan kreve å få sin oppfatning innført i protokollen.

§ 9-10 *Vedtak som må godkjennes av kommunestyret eller fylkestinget*

I vedtektene kan det fastsettes at styrets vedtak i nærmere angitte saker må godkjennes av kommunestyret eller fylkestinget selv for å være bindende for kommunen eller fylkeskommunen. En avtale som ikke er godkjent av kommunestyret eller fylkestinget, er ikke bindende for kommunen eller fylkeskommunen hvis vedtektsbestemmelsen er registrert i foretaksregisteret, eller hvis avtaleparten kjente eller burde ha kjent til vedtektsbestemmelsen. Hvis avtalen er helt eller delvis gjennomført, skal ytelsene tilbakeføres. Hvis dette ikke er mulig, skal ytelsenes økonomiske verdi tilbakeføres.

§ 9-11 *Daglig leder*

Foretaket skal ha en daglig leder. Daglig leder ansettes av styret. Det kan fastsettes i vedtektene at daglig leder skal ansettes av kommunestyret eller formannskapet, eventuelt fylkestinget eller fylkesutvalget. I kommuner og fylkeskommuner med parlamentarisk styreform kan ansettelsesmyndigheten legges til kommunerådet eller fylkesrådet. Rådet kan videredelegere denne myndigheten til enkeltmedlemmer av rådet hvis ikke kommunestyret eller fylkestinget selv har bestemt noe annet.

§ 9-12 *Daglig leders myndighet*

Daglig leder er ansvarlig for den daglige ledelsen av foretaket. Daglig leder er direkte underord-

net styret og skal følge de retningslinjene og påleggene som styret gir.

Den daglige ledelsen omfatter det løpende personalansvaret for den enkelte, inkludert ansettelse, oppsigelse, suspensjon, avskjed og tjenstlige reaksjoner, hvis noe ikke annet er fastsatt i lov.

Den daglige ledelsen omfatter ikke saker som er av uvanlig art eller av stor betydning for foretaket. Slike saker kan daglig leder bare avgjøre hvis styret i det enkelte tilfellet har gitt daglig leder myndighet til det, eller hvis det vil føre til vesentlig ulempe for foretaket eller for kommunen eller fylkeskommunen å vente på styrets beslutning. Daglig leder skal så snart som mulig informere styret om sine vedtak.

§ 9-13 *Internkontroll i kommunalt og fylkeskommunalt foretak*

Daglig leder i foretaket skal føre systematisk kontroll med foretakets virksomhet for å sikre at lover, forskrifter og vedtak følges.

Ved internkontroll etter første ledd skal daglig leder

- utarbeide en beskrivelse av foretakets hovedoppgaver, mål og organisering
- tilpasse kontrollen til foretakets størrelse, egenart, aktiviteter og risikoforhold
- følge opp avvik og risiko for avvik som er avdekket gjennom internkontrollen
- dokumentere kontrollen i den formen og det omfanget som er nødvendig og formålstjenlig
- evaluere og ved behov forbedre skriftlige prosedyrer og andre tiltak for kontroll.

§ 9-14 *Rapportering til styret i foretaket om internkontroll og statlig tilsyn*

Daglig leder skal rapportere til styret i foretaket om internkontroll og om resultater fra statlig tilsyn. Det skal rapporteres minst én gang i året.

§ 9-15 *Statlig tilsyn med internkontrollen*

Departementet kan føre tilsyn med at foretaket oppfyller sine plikter etter § 9-13. Det kan bare føres tilsyn med internkontroll som gjelder kommuneplikter, det vil si plikter som bare er pålagt kommunene eller fylkeskommunene. Reglene i kapittel 31 gjelder for slikt tilsyn.

§ 9-16 *Forholdet til kommunens eller fylkeskommunens administrasjon*

Kommunedirektøren i kommunen eller fylkeskommunen har ikke instruksjons- eller omgjøringsrett overfor foretakets daglige leder.

Kommunedirektøren kan instruere styret og daglig leder om at et vedtak i foretaket ikke skal

iverksettes før kommunestyret eller fylkestinget har behandlet saken.

Kommunedirektøren skal gis anledning til å uttale seg før styret treffer vedtak i saker som også skal behandles av kommunestyret eller fylkestinget. Uttalelsen skal legges frem for styret i foretaket når styret skal behandle saken. Styrets vedtak skal sendes til kommunestyret eller fylkestinget via kommunedirektøren.

I kommuner eller fylkeskommuner med parlamentarisk styreform er myndigheten etter andre ledd lagt til kommunerådets eller fylkesrådets leder. Hvis rådets medlemmer har ansvaret for å lede hver sin del av administrasjonen, ligger myndigheten etter andre ledd hos det medlemmet som leder den delen av administrasjonen som foretaket hører inn under.

§ 9-17 Representasjon

Styret representerer foretaket utad og inngår avtaler på kommunens eller fylkeskommunens vegne innenfor foretakets formål.

Et styremedlem eller daglig leder kan gis representasjonsrett etter første ledd, enten i vedtektene eller av styret. Styrets myndighet etter første punktum kan begrenses i vedtektene.

Daglig leder representerer foretaket utad i saker som faller innenfor daglig leders myndighet etter § 9-12.

§ 9-18 Overskridelse av representasjonsretten

Hvis noen som representerer foretaket utad, har overskredet sin myndighet, blir en avtale eller annen privatrettslig disposisjon ikke bindende for kommunen eller fylkeskommunen. Dette gjelder bare hvis den andre parten innså eller burde ha innsett at myndigheten ble overskredet, og at det derfor ville stride mot redelighet å gjøre disposisjonen gjeldende.

Kapittel 10. Parlamentarisk styreform

§ 10-1 Innføring og oppheving av parlamentarisk styreform

Kommunestyret og fylkestinget avgjør selv om parlamentarisk styreform skal innføres i kommunen eller fylkeskommunen. Et slikt vedtak krever minst 2/3 av de avgitte stemmene.

Skal et vedtak kunne treffes etter første ledd, må det forrige kommunestyret eller fylkestinget ha votert over et forslag om å innføre parlamentarisk styreform før 1. januar i siste år av valgperioden.

Ny styreform må være satt i verk senest 1. januar i det andre hele året av valgperioden.

Kommunestyret og fylkestinget kan selv vedta å avvikle parlamentarisk styreform med alminnelig flertall av de avgitte stemmene. Reglene i andre og tredje ledd gjelder på tilsvarende måte når parlamentarisk styreform skal avvikles.

§ 10-2 Kommuneråd og fylkesråd

Et kommuneråd eller fylkesråd leder henholdsvis den kommunale eller fylkeskommunale administrasjonen. Bestemmelser om kommunedirektøren gjelder på tilsvarende måte for kommunerådet og fylkesrådet hvis ikke noe annet er bestemt i lov.

Kommunestyret og fylkestinget vedtar selv om rådet skal opprettes etter reglene i § 10-4 eller § 10-5.

Personer som velges som medlem av kommuneråd eller fylkesråd, skal fratse sine øvrige kommunale eller fylkeskommunale verv i funksjonsperioden. Kommunestyret eller fylkestinget kan selv velge settemedlemmer for andre verv enn kommunestyre- eller fylkestingsmedlem for den perioden personene er medlemmer av kommunerådet eller fylkesrådet.

Kommunestyret og fylkestinget kan selv delegerede vedtaksmyndighet til rådet i alle saker hvis ikke noe annet følger av lov.

Kommunestyret og fylkestinget kan selv vedta at rådet kan gi enkeltmedlemmer ansvaret for å lede deler av administrasjonen. Medlemmer som har fått ansvar for å lede deler av administrasjonen, kan få delegert myndighet av rådet til å treffe vedtak i saker som ikke har prinsipiell betydning, hvis ikke kommunestyret eller fylkestinget selv har bestemt noe annet.

Rådet skal minst én gang i halvåret rapportere til kommunestyret eller fylkestinget om vedtak i saker som har prinsipiell betydning.

§ 10-3 Møteplikt. Møte- og talerett

Rådets medlemmer har møteplikt og talerett i kommunestyrets eller fylkestingets møter.

Rådets leder har møte- og talerett i møter i andre kommunale eller fylkeskommunale organer. Rådets leder kan la ett av de øvrige medlemmene i rådet utøve denne retten på sine vegne. Også enkeltmedlemmer som har fått ansvaret for å lede deler av administrasjonen, har møte- og talerett i organer som behandler saker som hører inn under enkeltmedlemmets ansvarsområde.

Møte- og taleretten for lederen og medlemmene av rådet gjelder ikke for møter i kontrollutvalget. Møte- og taleretten gjelder heller ikke når kommunestyrets eller fylkestingets egne organer behandler saker som gjelder organise-

ring av henholdsvis kommunestyrets, fylkestingets eller organenes egen virksomhet.

§ 10-4 *Valg av kommuneråd eller fylkesråd*

Hvis kommunerådet eller fylkesrådet skal opprettes ved valg, velges rådet av henholdsvis kommunestyret eller fylkestinget selv.

Etter hvert kommunestyre- eller fylkestingsvalg skal rådet velges i det konstituerende møtet.

Hvis kommunestyret eller fylkestinget har vedtatt at rådet skal fratre, eller rådet har meddelt at det vil fratre, skal nytt råd velges senest i det neste møtet. Det samme gjelder hvis lederen av rådet fratrer. Rådet tiltrer straks det er valgt.

Forslag til råd skal inneholde navn på leder, nestleder og øvrige medlemmer. Bestemmelsene om avstemninger i § 11-9 tredje ledd og om kjønnsmessig balanse i § 7-7 tredje ledd gjelder på tilsvarende måte.

Hvis et medlem av rådet fratrer etter eget ønske eller etter ønske fra kommunestyret eller fylkestinget, skal rådet i førstkommende kommunestyremøte eller fylkestingsmøte foreslå ny sammensetning av rådet. Medlemmet som fratrer, fungerer i vervet inntil ny sammensetning er vedtatt.

§ 10-5 *Utpeking av kommunerådsleder eller fylkesrådsleder*

Hvis kommunerådet eller fylkesrådet skal opprettes ved utpeking, skal ordføreren peke ut en kommunerådsleder eller fylkesrådsleder som skal danne nytt råd. Det samme gjelder når endringer i den parlamentariske situasjonen tilsier at det må dannes et nytt råd.

Kommunerådslederen eller fylkesrådslederen setter selv sammen rådet. Bestemmelsene om kjønnsmessig balanse i § 7-7 tredje ledd gjelder på tilsvarende måte når rådet skal settes sammen. Rådet trer i funksjon fra sitt konstituerende møte.

Lederen av rådet kan når som helst endre sammensetningen av rådet.

Medlemmer av rådet fratrer enten etter ønske fra lederen av rådet, kommunestyret eller fylkestinget, eller etter eget ønske. Hvis lederen av rådet fratrer, skal hele rådet fratre.

Straks kommunerådet og fylkesrådet har konstituert seg eller endret sin sammensetning, sender det melding til kommunestyret eller fylkestinget om hvordan rådet er sammensatt.

§ 10-6 *Politiske stillinger*

Kommunerådet eller fylkesrådet kan selv opprette politiske stillinger som er knyttet til rådet eller medlemmer av rådet.

Personer som ansettes i slike politiske stillinger, skal fratre sine øvrige kommunale eller fylkeskommunale verv i ansettelsesperioden. Kommunestyret eller fylkestinget kan selv velge sette-medlemmer for andre verv enn kommunestyre- eller fylkestingsmedlem for den perioden personene er ansatt i slike politiske stillinger.

Ansettelsesforholdet opphører når rådet eller det medlemmet av rådet som stillingen er knyttet til, fratrer.

Forslag til § 10-6 første ledd andre punktum fra mindretallet (Narud):

Kommunestyret og fylkestinget må godkjenne nye politiske stillinger som er knyttet til rådet eller medlemmer av rådet.

§ 10-7 *Fratreden*

Forslag om at kommunerådet, fylkesrådet eller medlemmer av rådet skal fratre, må fremmes i henholdsvis kommunestyremøte eller fylkestingsmøte. Forslaget skal behandles i neste møte hvis ikke 2/3 av de møtende medlemmene krever at det blir stemt over forslaget i det møtet der forslaget blir fremmet.

Rådet skal melde fra om at det fratrer i kommunestyremøte eller fylkestingsmøte.

Rådet som fratrer, blir sittende inntil et nytt råd er satt sammen.

§ 10-8 *Styrer*

Kommunestyret og fylkestinget kan selv gi kommunerådet eller fylkesrådet myndighet til å opprette og velge medlemmer til styrer som på vegne av rådet skal lede deler av den kommunale eller fylkeskommunale virksomheten.

Rådet fastsetter selv vedtektene for et slikt styre, og det kan gi styret myndighet til å treffe vedtak i saker som ikke har prinsipiell betydning.

Et styre kan omorganiseres og nedlegges i valgperioden, og hele styret eller deler av det kan velges på nytt.

Medlemmer av et styre kan fratre vervet etter eget ønske.

§ 10-9 *Forslagsrett*

Medlemmer av kommunestyret og fylkestinget kan fremme forslag som gjelder kommunens eller fylkeskommunens virksomhet, for kommunestyret eller fylkestinget.

I samme valgperiode kan det ikke fremmes forslag med samme innhold som et tidligere forslag som er fremmet etter bestemmelsen her, eller med samme innhold som en sak som tidli-

gere er behandlet av kommunestyret, fylkestinget eller et av deres organer.

Kommunestyret og fylkestinget avgjør selv hvordan forslaget skal behandles.

§ 10-10 *Kontorlokaler og assistanse*

Grupper av kommunestyremedlemmer eller fylkestingsmedlemmer som ikke deltar i henholdsvis kommunerådet eller fylkesrådet, skal sikres hensiktsmessige kontorlokaler og nødvendig assistanse til å kunne foreta egne utredninger.

Forslag fra mindretallet (Narud):

Kapittel 10 utgår.

Kapittel 11. Saksbehandling i folkevalgte organer

§ 11-1 *Virkeområde*

Bestemmelsene i dette kapitlet gjelder for kommunale og fylkeskommunale folkevalgte organer hvis ikke noe annet er bestemt i lov.

For et styre i et kommunalt eller fylkeskommunalt foretak gjelder bare § 11-3 andre og tredje ledd, § 11-4, § 11-5 og § 11-6.

§ 11-2 *Møte*

Folkevalgte organer skal behandle sine saker og treffe sine vedtak i møter.

Møter i folkevalgte organer skal holdes hvis ett av følgende vilkår er oppfylt:

- Organet selv, kommunestyret eller fylkestinget vedtar det.
- Organets leder mener det er nødvendig.
- Minst 1/3 av medlemmene krever det.

Møter i folkevalgte organer ledes av organets leder eller nestleder. Har begge forfall, velges en særskilt møteleder ved flertallsvalg.

Ethvert medlem kan stille spørsmål til lederen, også om saker som ikke står på sakslisten.

§ 11-3 *Innkalling og saksliste*

Lederen av et folkevalgt organ setter opp saksliste for hvert enkelt møte. Innkalling til møtet skal sendes til organets medlemmer med rimelig varsel. Innkallingen skal inneholde en liste over de sakene som skal behandles, og dokumentene i sakene.

Møtet skal kunngjøres på en hensiktsmessig måte, også hvis det antas at møtet vil bli helt eller delvis lukket etter § 11-5.

Sakslisten til møtet og andre møtedokumenter som ikke er unntatt fra offentlighet, skal være tilgjengelige for allmennheten. Den offentlige sakslisten skal ikke inneholde informasjon om en sak

som angår en arbeidstakers tjenstlige forhold, jf. § 11-5 andre ledd. En sak som kan behandles i lukket møte etter § 11-5 tredje ledd bokstav c, kan sladdes på den offentlige sakslisten.

Et folkevalgt organ kan med alminnelig flertall vedta å utsette realitetsbehandlingen av en sak som er oppført på den utsendte sakslisten.

Et folkevalgt organ kan fatte vedtak i en sak som ikke er oppført på sakslisten, hvis ikke møtelederen eller 1/3 av de møtende medlemmene motsetter seg det. På tilsvarende måte kan organet fatte vedtak i en sak der saksdokumentene ikke er sendt ut sammen med innkallingen, hvis ikke møtelederen eller 1/3 av de møtende medlemmene motsetter seg det.

§ 11-4 *Møtebok*

Det skal føres møtebok for møter i alle folkevalgte organer. Møteboken skal inneholde opplysninger om

- tid og sted for møtet
- hvem som møtte og hvem som var fraværende
- hvilke saker som ble behandlet
- hvilke vedtak som ble truffet
- avstemningsresultat.

En sak som angår en arbeidstakers tjenstlige forhold, jf. § 11-5 andre ledd, skal ikke omtales i møteboken som gjøres tilgjengelig for allmennheten. Opplysninger om en sak som er behandlet i lukket møte etter § 11-5 tredje ledd bokstav c, kan sladdes i den møteboken som gjøres tilgjengelig for allmennheten.

Hvis det blir vedtatt at et møte skal holdes for lukkede dører, skal hjemmelen for vedtaket også tas inn i møteboken. Det samme gjelder for vedtak om at et medlem av organet er inhabilt.

§ 11-5 *Møteoffentlighet*

Enhver har rett til å være til stede i møter i folkevalgte organer.

Et folkevalgt organ skal vedta å lukke et møte når det skal behandle en sak som angår en arbeidstakers tjenstlige forhold, eller som inneholder opplysninger som er omfattet av lovbestemt taushetsplikt.

Et folkevalgt organ kan vedta å lukke et møte hvis ett av følgende vilkår er oppfylt:

- Hensynet til personvernet krever det.
- Hensynet til tungtveiende offentlige interesser tilsier det, og det vil komme frem opplysninger i møtet som kunne ha vært unntatt offentlig innsyn etter offentleglova hvis de hadde stått i et dokument.
- Hensynet til saken tilsier det, og organet skal motta informasjon fra kommunens advokat.

Kommunerådet eller fylkesrådet bestemmer selv om et møte i rådet skal være åpent. Hvis rådet skal behandle saker som er omtalt i andre ledd, skal møtet være lukket.

Et folkevalgt organ eller møtelederen kan vedta at debatt om lukking av et møte skal holdes i lukket møte. Avstemning om eventuell lukking av et møte skal holdes i åpent møte.

Forslag til § 11-5 tredje ledd ny bokstav d fra mindretallet (Bjørnå, Flåten, Hopsnes og Renslo):

d) Hensynet til saksforberedende opplæring av medlemmene i organet tilsier det, og organet ikke skal realitetsbehandle en sak.

§ 11-6 *Lyd- og bildeopptak*

Hvis noen ber om det, og hvis det ikke virker forstyrrende på gjennomføring av møtet, skal møtelederen gi tillatelse til å gjøre opptak av eller overføre lyd eller bilde fra åpne møter.

§ 11-7 *Fjernmøter*

Kommunestyret og fylkestinget kan selv beslutte at folkevalgte organer i kommunen eller fylkeskommunen skal ha adgang til å avholde møter som fjernmøte.

Fjernmøte innebærer at deltakerne ikke sitter i samme lokale, men at de via tekniske hjelpemidler likevel kan se, høre og kommunisere med hverandre. Unntak fra kravet om at møtedeltakerne skal se hverandre, kan fastsettes i forskrift. Kravene som ellers gjelder for møter, gjelder også for fjernmøter.

Et lukket møte kan ikke holdes som fjernmøte. Unntak fra dette kan fastsettes i forskrift.

Departementet kan fastsette forskrifter om krav til gjennomføring av fjernmøte.

§ 11-8 *Hastesaker*

Kommunestyret og fylkestinget kan selv gi formannskapet eller fylkesutvalget, et utvalg, eller kommunerådet eller fylkesrådet myndighet til å treffe vedtak i saker som skulle ha vært avgjort av et annet organ, der det er nødvendig å treffe et vedtak så raskt at det ikke er tid til å innkalle det organet som skulle ha avgjort saken. Melding om vedtak som er truffet i medhold av denne bestemmelsen, skal legges frem for det organet som skulle ha avgjort saken, i dette organets neste møte.

Leder av et folkevalgt organ kan beslutte å behandle en sak skriftlig eller i hastefjernmøte hvis det er påkrevd å få avgjort en sak før neste møte, og det enten ikke er tid til å kalle sammen til

ekstraordinært møte, eller saken ikke er så viktig at ekstraordinært møte anses som nødvendig.

Ved hastefjernmøte etter andre ledd kan medlemmene kalles inn til møtet med kortere frist enn etter ordinære regler. Hvis 1/3 av organets medlemmer krever det, skal saken utsettes til ordinært møte kan holdes.

Når en sak skal behandles skriftlig etter andre ledd, skal sakens dokumenter med forslag til vedtak sendes samtidig til alle organets medlemmer. Forslaget anses som vedtatt hvis samtlige medlemmer slutter seg til det fremlagte forslaget, og til at vedtaket treffes etter skriftlig saksbehandling.

§ 11-9 *Vedtaksførhet og avstemninger*

For at et folkevalgt organ skal kunne treffe et vedtak, må minst halvparten av medlemmene ha vært til stede under forhandlingene, og de må ha avgitt stemme i den aktuelle saken.

Vedtaket treffes med flertallet av de avgitte stemmene hvis ikke noe annet følger av denne loven eller av valgloven § 9-2 andre ledd eller § 9-3 andre ledd. I andre saker enn valg er møteleders stemme avgjørende hvis antall stemmer for og imot et forslag er likt.

Når økonomiplanen eller årsbudsjettet skal behandles i kommunestyret eller i fylkestinget, skal medlemmene ved den endelige avstemningen stemme over forslaget til økonomiplan eller årsbudsjett som helhet. Hvis det er fremmet flere alternative forslag, og ingen av disse får flertall ved første gangs avstemning, skal det deretter stemmes over bare de to forslagene som fikk flest stemmer ved første gangs avstemning.

§ 11-10 *Inhabilitet for folkevalgte*

Bestemmelsene om inhabilitet i forvaltningsloven kapittel II gjelder ved behandlingen av saker i folkevalgte organer, med de særregler som følger av bestemmelsen her.

En folkevalgt som har vært med på å avgjøre eller forberede vedtaket i en sak som ansatt i kommunen eller fylkeskommunen, er inhabil til senere å behandle den samme saken i et folkevalgt organ i henholdsvis kommunen eller fylkeskommunen. Første punktum gjelder ikke når årsbudsjett, økonomiplan, kommuneplan, regional planstrategi og regional plan behandles i et folkevalgt organ.

Når en klage skal behandles etter forvaltningsloven § 28 andre ledd, gjelder følgende: En folkevalgt som har vært med på å treffe et vedtak eller har deltatt i saksforberedelsen av vedtaket, er inhabil til å delta i klageinstansens behandling av

vedtaket og til å delta i forberedelsen av saken for klageinstansen.

En folkevalgt er ikke inhabil når det skal velges personer til offentlige tillitsverv, eller når det skal fastsettes godtgjøring o.l. for slike verv.

§ 11-11 Fritak av personlige grunner

En folkevalgt kan søke om å bli fritatt fra å delta i behandlingen av en sak hvis personlige grunner tilsier fritak. Det folkevalgte organet avgjør selv om han eller hun skal fritas.

§ 11-12 Reglement for saksbehandling

Kommunestyret og fylkestinget fastsetter selv reglement med nærmere regler for saksbehandlingen i folkevalgte organer.

§ 11-13 Arkiv

Departementet kan gi forskrifter om behandling, bevaring, ordning av og tilsyn med kommunenes og fylkeskommunenes arkiver.

Tredje del. Innbyggerdeltakelse

Kapittel 12. Innbyggerdeltakelse

§ 12-1 Innbyggerforslag

Innbyggerne i kommunen eller fylkeskommunen kan fremme forslag som gjelder kommunens eller fylkeskommunenes virksomhet. Kommunestyret eller fylkestinget plikter selv å ta stilling til forslaget hvis minst åtte prosent av innbyggerne står bak det. Underskrifter fra 1000 innbyggere er likevel alltid tilstrekkelig. Kommunestyret eller fylkestinget skal selv ta stilling til om det aktuelle forslaget gjelder kommunens eller fylkeskommunens virksomhet.

Kommunestyret eller fylkestinget skal selv ta stilling til forslaget senest seks måneder etter at det er fremmet. Denne tidsfristen gjelder ikke hvis forslaget blir henvist til behandling i forbindelse med en pågående plansak etter plan- og bygningsloven. Forslagsstillerne skal informeres om vedtak som treffes, og om tiltak som gjennomføres som følge av forslaget.

I samme valgperiode kan det ikke fremmes forslag med samme innhold som et tidligere innbyggerforslag. Det kan heller ikke fremmes forslag med samme innhold som en sak som er behandlet av kommunestyret eller fylkestinget i løpet av valgperioden. Kommunestyret eller fylkestinget skal selv ta stilling til om forslaget kan fremmes.

Et forslag som er fremmet etter reglene i denne paragrafen, og som blir nedstemt i kommu-

nestyret eller fylkestinget, kan ikke påklages, med mindre retten til å klage følger av andre regler.

§ 12-2 Folkeavstemninger

Kommunestyret eller fylkestinget kan selv bestemme at det skal holdes rådgivende folkeavstemninger om forslag som gjelder henholdsvis kommunens eller fylkeskommunens virksomhet.

Fjerde del. Administrasjonen

Kapittel 13. Administrasjonen

§ 13-1 Kommunedirektør. Myndighet og oppgaver

Kommunestyret og fylkestinget ansetter selv en kommunedirektør, som skal være leder av kommunens og fylkeskommunens administrasjon.

Kommunedirektøren skal lede den samlede kommunale eller fylkeskommunale administrasjonen, med de unntak som følger av lov, og innenfor de instruksjer, retningslinjer eller pålegg kommunestyret eller fylkestinget gir.

Kommunedirektøren skal påse at saker som legges frem for folkevalgte organer, er forsvarlig utredet. Utredningen skal gi et faktisk og rettslig grunnlag for å treffe vedtak.

Kommunedirektøren skal påse at vedtak som treffes av folkevalgte organer, blir iverksatt uten ugrunnet opphold. Hvis kommunedirektøren blir oppmerksom på faktiske eller rettslige spørsmål som har sentral betydning for iverksettingen av vedtaket, skal han eller hun gjøre det folkevalgte organet oppmerksom på det på en egnet måte.

Kommunedirektøren har møte- og talerett i alle kommunale eller fylkeskommunale folkevalgte organer, med unntak av kontrollutvalget. Kommunedirektøren kan la en av sine underordnede utøve denne retten på sine vegne.

Et folkevalgt organ kan gi kommunedirektøren myndighet til å treffe vedtak i saker som ikke har prinsipiell betydning, hvis ikke kommunestyret eller fylkestinget selv har bestemt noe annet.

Kommunedirektøren har det løpende personalansvaret for den enkelte, inkludert ansettelse, oppsigelse, suspensjon, avskjed og tjenstlige reaksjoner, hvis ikke noe annet er fastsatt i lov.

§ 13-2 Åremål

Kommunestyret og fylkestinget kan selv bestemme at ledende administrative stillinger skal være åremålsstillinger. Det samme gjelder for ombud. Åremålsperioden skal være minst seks år.

§ 13-3 *Inhabilitet for ansatte*

Bestemmelsene om inhabilitet i forvaltningsloven kapittel II gjelder ved behandlingen av saker i kommunens og fylkeskommunens administrasjon, med de særreglene som følger av bestemmelsen her.

Når en klage skal behandles etter forvaltningsloven § 28 andre ledd, gjelder følgende: En ansatt som har vært med på å treffe et vedtak eller har deltatt i saksforberedelsen av vedtaket, er inhabil til å delta i klageinstansens behandling av vedtaket og til å delta i forberedelsen av saken for klageinstansen.

Hvis en overordnet ansatt er inhabil i en sak, kan en direkte underordnet ansatt ikke delta i klageinstansens behandling av saken eller i forberedelsen av saken for klageinstansen.

§ 13-4 *Møterett for ansattes representanter i folkevalgte organer*

Representanter for de ansatte i kommunen eller fylkeskommunen har møte- og talerett i folkevalgte organer når de behandler saker som gjelder forholdet mellom kommunen og fylkeskommunen som arbeidsgiver, og de ansatte. Hvis de ansatte er representert i styret for kommunalt eller fylkeskommunalt foretak etter kapittel 9, gjelder ikke bestemmelsen her.

Representanter for de ansatte har ikke rett til å delta i behandlingen av saker som gjelder arbeidsgivers forberedelser av forhandlinger med arbeidstakere, arbeidskonflikter, rettsvister med arbeidstakerorganisasjoner eller oppsigelse av tariffavtaler.

Representanter for de ansatte har ikke møterett i kontrollutvalg eller i organer som behandler klagesaker etter forvaltningsloven § 28 andre ledd. Representanter for de ansatte i revisjonen har likevel møte- og talerett i kontrollutvalget når utvalget behandler saker som gjelder forholdet mellom kommunen eller fylkeskommunen som arbeidsgiver, og de ansatte i revisjonen.

Kommunestyret eller fylkestinget fastsetter selv nærmere retningslinjer for de ansattes møterett.

Femte del. Økonomi

Kapittel 14. Økonomiforvaltning mv.

§ 14-1 *Overordnede bestemmelser om økonomiforvaltningen*

Kommuner og fylkeskommuner skal forvalte sin økonomi slik at den økonomiske handleevnen blir ivarettatt over tid.

Kommuner og fylkeskommuner skal utarbeide samordnede og realistiske planer for egen virksomhet og økonomi, og for lokalsamfunnets eller regionens utvikling.

Kommuner og fylkeskommuner skal forvalte sine finansielle midler og sin gjeld uten at det innebærer vesentlig finansiell risiko, og slik at kommunen eller fylkeskommunen kan innfri sine betalingsforpliktelser ved forfall. Kommuner og fylkeskommuner skal også forvalte sine finansielle midler slik at tilfredsstillende avkastning kan oppnås.

§ 14-2 *Kommunestyrets og fylkestingets plikter*

Kommunestyret og fylkestinget skal selv vedta

- a) økonomiplanen og årsbudsjettet
- b) årsregnskapene og årsberetningene
- c) finansielle måltall for utviklingen av kommunens eller fylkeskommunens økonomi
- d) regler for økonomiforvaltningen (økonomireglement)
- e) regler for finans- og gjeldsforvaltningen (finansreglement).

§ 14-3 *Behandling av økonomiplan, årsbudsjett, årsregnskap og årsberetning*

Økonomiplanen for de neste fire årene og årsbudsjettet for det kommende året skal vedtas før årsskiftet.

Årsregnskapene og årsberetningene skal vedtas senest seks måneder etter regnskapsårets slutt. Hvert årsregnskap etter § 14-6 første ledd skal behandles samtidig med tilhørende årsberetning. Vedtaket om årsregnskap skal angi hvordan et eventuelt merforbruk i driftsregnskapet skal dekkes inn.

Formannskapet eller fylkesutvalget innstiller til vedtak etter første og andre ledd. Kontrollutvalget skal uttale seg til kommunestyret eller fylkestinget om årsregnskapene og årsberetningene før formannskapet eller fylkesutvalget innstiller til vedtak. I kommuner og fylkeskommuner med parlamentarisk styreform innstiller kommunerådet eller fylkesrådet til vedtak.

Innstillingen til økonomiplan og årsbudsjett, med alle forslag som foreligger, skal gjøres offentlig minst 14 dager før kommunestyret eller fylkestinget behandler den. Dette gjelder ikke for innstillinger om endring i vedtatt økonomiplan eller årsbudsjett.

Økonomiplanen, årsbudsjettet, årsregnskapet, årsberetningen og saksdokumentene fra det innstillende organet skal sendes departementet til orientering. Dette gjelder også revisjonsberetningen og kontrollutvalgets uttalelse til årsregnska-

pet og årsberetningen. Departementet kan i forskrift fastsette frister for oversendelse.

§ 14-4 Økonomiplan og årsbudsjett

Økonomiplanen skal angi hvordan kommuneplanens samfunnsdel etter plan- og bygningsloven § 11-2 skal følges opp.

Økonomiplanen og årsbudsjettet skal vise kommunestyrets eller fylkestingets prioriteringer og bevilgninger. De skal også vise utviklingen i kommunens eller fylkeskommunens økonomi, inkludert utviklingen i gjeld og andre vesentlige langsiktige forpliktelser. Vedtaket om årsbudsjett skal angi årets opptak av lån.

Økonomiplanen og årsbudsjettet skal settes opp i balanse og være realistiske, fullstendige og oversiktlige.

Årsbudsjettet skal deles inn i et driftsbudsjett og et investeringsbudsjett. Økonomiplanen skal deles inn på samme måte.

Økonomiplanen kan utgjøre kommuneplanens handlingsdel etter plan- og bygningsloven § 11-1 fjerde ledd.

Departementet kan i forskrift fastsette nærmere regler om bevilgningsoversikter, økonomiske oversikter og oversikter over utviklingen i gjeld.

§ 14-5 Årsbudsjettets bindende virkning. Budsjettstyring

Årsbudsjettet er bindende for kommunestyret og fylkestinget og for underordnede organer. Første punktum gjelder ikke for utbetalinger som kommunen eller fylkeskommunen har en rettslig plikt til å foreta.

Kommunedirektøren har fullmakt til å disponere bevilgningene i årsbudsjettet innenfor det kommunestyret eller fylkestinget har bestemt.

Kommunedirektøren skal minst to ganger i året rapportere til kommunestyret eller fylkestinget om utviklingen i inntekter og utgifter, sammenholdt med budsjettet. Hvis utviklingen tilsier vesentlige avvik fra årsbudsjettet, skal kommunedirektøren foreslå endringer i budsjettet. Kommunestyret eller fylkestinget skal endre årsbudsjettet når det er nødvendig for å oppfylle lovens krav om realisme og balanse.

Hvis årsregnskapet legges frem med et merforbruk i driftsregnskapet, skal kommunedirektøren foreslå endringer i årets budsjett. Saken skal behandles av kommunestyret eller fylkestinget senest 30. juni.

§ 14-6 Årsregnskap og bokføring

Kommuner og fylkeskommuner skal utarbeide følgende årsregnskap:

- regnskap for kommunekassen eller fylkeskommunekassen
- regnskap for hvert kommunalt eller fylkeskommunalt foretak
- regnskap for andre virksomheter som er del av kommunen eller fylkeskommunen som rettssubjekt, og som har eget regnskap i medhold av lov eller forskrift
- samlet regnskap for kommunen eller fylkeskommunen som juridisk enhet.

Årsregnskapene skal bestå av et driftsregnskap og et investeringsregnskap. Driftsregnskapet og investeringsregnskapet skal ha samme inndeling og oppstilling som årsbudsjettet. Årsregnskapene skal også bestå av et balanseregnskap og noteopplysninger.

Årsregnskapene skal utarbeides i samsvar med følgende grunnleggende regnskapsprinsipper:

- All tilgang på og bruk av midler i året skal fremgå av driftsdelen eller investeringsdelen.
- All tilgang på og bruk av midler skal regnskapsføres brutto.
- Alle kjente utgifter og inntekter i året skal tas med i årsregnskapet for vedkommende år, enten de er betalt eller ikke når årsregnskapet avsluttes.
- Hvis størrelsen på beløpet er usikkert, brukes beste estimat.

Årsregnskapene skal føres i samsvar med god kommunal regnskapsskikk.

Hvis et årsregnskap ved regnskapsavslutningen viser et merforbruk i driftsregnskapet, skal merforbruket dekkes inn ved bruk av disposisjonsfond så langt det er tilgjengelige midler på fondet, før regnskapet avsluttes. Resterende merforbruk skal dekkes inn innenfor fristene i § 14-11.

Hvis et årsregnskap ved regnskapsavslutningen viser et mindreforbruk i driftsregnskapet, skal beløpet dekke inn eventuelle tidligere års merforbruk før regnskapet avsluttes. Resterende beløp skal avsettes til disposisjonsfond før regnskapet avsluttes.

Regnskapsopplysninger skal bokføres, spesifiseres, dokumenteres og oppbevares i samsvar med lov 19. november 2004 nr. 73 om bokføring §§ 3 til 14.

Årsregnskapene etter første ledd bokstav a til c skal avlegges senest 15. februar. Årsregnskapet etter første ledd bokstav d skal avlegges senest 1. mars.

Departementet kan i forskrift fastsette nærmere regler om årsregnskapene, regnskapsføringen, regnskapsavslutningen og bokføringen, og i spesielle tilfeller fastsette unntak fra bestemmelsene i denne paragrafen.

§ 14-7 Årsberetning

Kommuner og fylkeskommuner skal utarbeide årsberetning for kommunens eller fylkeskommunens samlede virksomhet. Det skal også utarbeides egen årsberetning for hvert kommunale eller fylkeskommunale foretak.

Årsberetningene skal redegjøre for

- a) forhold som er viktige for å bedømme den økonomiske utviklingen og stillingen, og om den økonomiske utviklingen og stillingen ivaretar den økonomiske handleevnen over tid
- b) vesentlige avvik mellom årsbudsjettet og årsregnskapet
- c) tiltak som er iverksatt, og tiltak som planlegges iverksatt, for å sikre en høy etisk standard
- d) den faktiske tilstanden når det gjelder likestilling mellom kjønn i virksomheten
- e) tiltak som er iverksatt, og tiltak som planlegges iverksatt for å fremme likestilling og for å hindre forskjellsbehandling i strid med likestillingsloven, samt for å fremme formålet i diskrimineringsloven om etnisitet, diskriminerings- og tilgjengelighetsloven og diskrimineringsloven om seksuell orientering.
- f) andre forhold som er av vesentlig betydning for virksomheten.

Årsberetningene skal avlegges senest 31. mars.

§ 14-8 Budsjett og regnskap mv. for regionråd og kommunalt oppgavefelleskap

Regionråd etter kapittel 18 og kommunalt oppgavefelleskap etter kapittel 19 skal utarbeide egen økonomiplan, årsbudsjett, årsregnskap og årsberetning.

Rådet i regionråd og representantskapet i oppgavefelleskap fastsetter økonomiplanen, årsbudsjettet, årsregnskapet og årsberetningen.

Årsregnskapet til regionråd og oppgavefelleskap som ikke er egne rettssubjekter, skal også innarbeides i kontorkommunens samlede årsregnskap etter § 14-6 første ledd bokstav d.

Departementet kan i forskrift fastsette nærmere regler om økonomiplanen, årsbudsjettet, årsregnskapet og årsberetningen for regionråd og oppgavefelleskap.

§ 14-9 Skillet mellom drift og investering

Økonomiplanens driftsdel, driftsbudsjettet og driftsregnskapet skal bare finansieres av løpende inntekter. Departementet kan i forskrift fastsette nærmere regler om hvilke inntekter og utgifter som hører til i henholdsvis driftsdelen og investeringsdelen.

Løpende inntekter som ikke benyttes i budsjettåret, skal avsettes til driftsfond.

En andel av inntektene fra salg av aksjer skal regnes som løpende inntekter. Departementet kan i forskrift fastsette nærmere regler om hvordan andelen skal beregnes og nærmere vilkår for anvendelse av første punktum.

Departementet kan i særlige tilfeller gi dispensasjon til å finansiere driften med inntekter fra realisasjon av kapitalverdier.

§ 14-10 Balanse i økonomiplanen og årsbudsjettet

All bruk av midler i årsbudsjettet skal ha dekning i årets tilgang på midler.

Driftsbudsjettet skal dekke avdrag på lån med et beløp som minst tilsvarer avdraget beregnet etter § 14-15 andre ledd.

Årsbudsjettet skal dekke inn tidligere års merforbruk i driftsregnskapet og udekket beløp i investeringsregnskapet etter reglene i § 14-11.

Midler som etter lov eller avtale er reservert for særskilte formål, og som ikke benyttes i budsjettåret, skal avsettes til et bundet fond.

Årsbudsjettet skal dekke avsetninger som er nødvendige for en god kommunal økonomiforvaltning. Investeringene skal over tid ha en egenfinansiering som ivaretar kommunens eller fylkeskommunens økonomiske handleevne.

Første til femte ledd gjelder på tilsvarende måte for hvert enkelt år som økonomiplanen omfatter.

§ 14-11 Inndekning av merforbruk i kommunekassen og fylkeskommunekassen

Et merforbruk i driftsregnskapet til kommunekassen eller fylkeskommunekassen skal dekkes inn året etter at det oppstod. Hvis merforbruket ikke kan dekkes inn året etter at det oppstod, skal merforbruket dekkes inn senest det andre året etter at det oppstod.

Kommunestyret eller fylkestinget kan i særlige tilfeller vedta at merforbruk i driftsregnskapet til kommunekassen eller fylkeskommunekassen skal dekkes inn senest fire år etter at det oppstod. Hvis de samfunnsmessige og økonomiske konsekvensene av å dekke merforbruk etter første punktum vil bli uforholdsmessig store, kan depar-

tementet godkjenne vedtak om at merforbruk dekkes inn senest ti år etter at det oppstod.

Et udekket beløp i investeringsregnskapet skal føres opp til dekning på investeringsbudsjettet året etter at det oppstod.

§ 14-12 *Inndekning av merforbruk i kommunale og fylkeskommunale foretak, regionråd og kommunale oppgavefelleskap*

Kommunalt og fylkeskommunalt foretak etter kapittel 9, regionråd etter kapittel 18 og kommunalt oppgavefelleskap etter kapittel 19 skal dekke inn et merforbruk i driftsregnskapet året etter at det oppstod. Et udekket beløp i investeringsregnskapet skal føres opp til dekning på investeringsbudsjettet året etter at det oppstod.

Hvis et merforbruk i driftsregnskapet til et kommunalt eller fylkeskommunalt foretak ikke er fullt ut dekket inn i regnskapet i året etter at merforbruket oppstod, skal kommunekassen eller fylkeskommunekassen overføre det resterende beløpet i budsjettet for det andre året etter at merforbruket oppstod. Hvis merforbruket i foretaket likevel ikke er dekket inn etter dette, skal kommunekassen eller fylkeskommunekassen overføre det resterende beløpet i budsjettet for det tredje året etter at merforbruket oppstod. Forrige punktum gjelder på tilsvarende måte for de påfølgende årene inntil foretakets merforbruk er dekket inn.

Andre ledd gjelder på tilsvarende måte for deltakerkommunene hvis et merforbruk i driftsregnskapet til et regionråd eller oppgavefelleskap ikke er fullt ut dekket inn i regnskapet i året etter at merforbruket oppstod.

Hvis den enkelte deltakerkommunens ansvar for å bidra med midler til inndekning av merforbruk i regionråd eller oppgavefelleskap skal avvike fra den enkelte kommunens deltakeransvar, må dette fastsettes i samarbeidsavtalen.

§ 14-13 *Finansforvaltning*

Finansreglementet etter § 14-2 bokstav e skal inneholde bestemmelser som

- hindrer kommunen eller fylkeskommunen i å ta vesentlig finansiell risiko
- sikrer at løpende betalingsforpliktelser kan innfris ved forfall
- bidrar til at tilfredsstillende avkastning kan oppnås.

Hvis det avdekkes avvik fra finansreglementet, skal det iverksettes nødvendige tiltak. Hvis det er nødvendig for å unngå vesentlig finansiell risiko og for å sikre at løpende betalingsforpliktelser kan innfris, skal kommunestyret eller fylkestinget selv endre finansreglementet.

Kommunedirektøren skal minst to ganger i året rapportere til kommunestyret eller fylkestinget om forvaltningen av finansielle midler og gjeld. I tillegg skal kommunedirektøren etter årets utgang legge frem en rapport som viser utviklingen gjennom året og status ved utgangen av året.

Departementet kan i forskrift fastsette nærmere regler om finansreglementets innhold, innholdet i rapporteringen og krav til rutiner.

En avtale som er inngått i strid med forbudet i § 14-1 tredje ledd første punktum, er ikke gyldig hvis kommunens eller fylkeskommunens avtalepart kjente til eller burde ha kjent til at disposisjonen var i strid med forbudet.

§ 14-14 *Låneformål og vilkår for å ta opp lån*

Kommuner og fylkeskommuner kan ta opp lån for å finansiere investeringer i bygninger, anlegg og varige driftsmidler til eget bruk. Det kan ikke tas opp lån for den delen av anskaffelseskost som kompenseres etter lov om kompensasjon av merverdiavgift for kommuner, fylkeskommuner mv.

Kommuner og fylkeskommuner kan ta opp lån for å finansiere kjøp av alle aksjene i eiendomsselskap. Det kan bare tas opp lån hvis eiendomsselskapet ikke har

- annen virksomhet enn å eie fast eiendom og å drifte denne
- vesentlige forpliktelser som gjelder annet enn eiendommen
- andre ansatte enn daglig leder.

Kommuner og fylkeskommuner kan ta opp lån for å innfri garantiansvar. Det kan bare tas opp lån hvis det er påkrevd for å kunne innfri garantiforpliktelsen.

Kommuner og fylkeskommuner kan ta opp lån til andre formål hvis det er særskilt hjemmel til det i annen lov.

Kommuner og fylkeskommuner kan ta opp lån for å finansiere videre utlån. Det kan bare tas opp lån hvis

- kommunens eller fylkeskommunens låntaker skal bruke midlene til investeringer
- kommunens eller fylkeskommunens låntaker ikke driver næringsvirksomhet
- utlånet ikke innebærer vesentlig økonomisk risiko.

Forrige punktum bokstav c gjelder ikke for lån til boligsosiale formål.

Kommuner og fylkeskommuner kan ta opp lån for å ha nødvendig likviditet.

Kommuner og fylkeskommuner kan refinansiere eksisterende lån.

En avtale om lån er ikke gyldig hvis kommunens eller fylkeskommunens långiver kjente til eller burde ha kjent til at låneopptaket er i strid med første til syvende ledd.

Det kan bare tas opp lån innenfor rammene av det som kommunestyret eller fylkestinget har bestemt. Det kan bare tas opp lån etter første til femte ledd hvis tiltaket har hjemmel i bevilgning i årsbudsjettet.

Kommuner og fylkeskommuner kan etablere eget lånefond. Bestemmelsene i denne paragrafen gjelder også for opptak av lån til lånefondet.

Forslag til nye ledd i § 14-14 fra mindretallet (Flåten, Nordby og Ytterdahl):

Kommuner og fylkeskommuner kan ta opp lån for å finansiere engangstilskudd til investeringer som foretas av en annen kommune, fylkeskommune eller staten. Bestemmelsen gjelder bare for investeringer i tiltak som mottakeren av tilskuddet har et lovpålagt ansvar for.

Kommuner og fylkeskommuner kan ta opp lån for å finansiere tilskudd til investeringer som foretas av et selskap der kommuner eller fylkeskommuner har bestemmende innflytelse. Bestemmelsen gjelder bare for investeringer i tiltak som kommuner eller fylkeskommuner har et lovpålagt ansvar for.

Kommuner og fylkeskommuner kan ta opp lån for å finansiere tilskudd til investeringer i endringer på et annet rettssubjekts eiendom hvis det er nødvendig for å gjennomføre kommunale eller fylkeskommunale tiltak.

§ 14-15 Mottatte avdrag på videreutlån. Avdrag på lån

Mottatte avdrag på videreutlån kan i årsbudsjettet bare finansiere avdrag på innlån eller nye utlån.

Lån til formål som er nevnt i § 14-14 første til fjerde ledd, skal avdras årlig. Avdragene skal samlet være minst lik størrelsen på årets avskrivninger, justert for forholdet mellom størrelsen på lånegjelden og størrelsen på de avskrivbare anleggsmidlene. Avdraget skal justeres ut fra lånegjeldens og anleggsmidlenes bokførte verdi ved inngangen av regnskapsåret.

Hvis mottatte avdrag på videreutlån er brukt til å betale avdrag på lån til formål som er nevnt i § 14-14 første til fjerde ledd, skal dette ikke redusere minimumsavdraget etter første ledd.

§ 14-16 Garantier

Denne bestemmelsen gjelder for kausjon eller annen økonomisk garanti som kommuner og fyl-

keskommuner stiller for virksomhet som drives av andre enn kommunen eller fylkeskommunen selv.

Kommuner og fylkeskommuner kan ikke stille kausjon eller annen økonomisk garanti hvis det innebærer vesentlig økonomisk risiko.

Kommuner og fylkeskommuner kan ikke stille kausjon eller annen økonomisk garanti for næringsvirksomhet. Kommuner og fylkeskommuner kan likevel garantere for gjeld de tidligere har hatt direkte ansvar for, når en virksomhet som kommunen eller fylkeskommunen tidligere har drevet selv, skilles ut i et selskap med begrenset ansvar, og gjelden samtidig overføres til selskapet. Det samme gjelder der en virksomhet som har vært drevet av et interkommunalt selskap med ubegrenset deltakeransvar, overføres til et selskap med begrenset ansvar.

Vedtak om kausjon og annen økonomisk garanti skal godkjennes av departementet for at garantitilsagnet skal være gyldig. Ved godkjenningen skal departementet bare vurdere om garantien er i strid med andre og tredje ledd. En garanti som er godkjent av departementet, faller ikke bort som ugyldig selv om den er i strid med andre og tredje ledd.

Garantier for små beløp er unntatt fra kravet om godkjenning. Departementet kan i forskrift fastsette grensen for garantier for små beløp. Et garantitilsagn for små beløp er ikke gyldig hvis mottakeren av garantien kjente til eller burde ha kjent til at garantien er i strid med andre eller tredje ledd.

Departementet kan i forskrift fastsette nærmere regler om garantiers varighet og innholdet i garantivedtak.

§ 14-17 Pantsetting for andres gjeld

Kommuner og fylkeskommuner kan ikke pantsette sine eiendeler til sikkerhet for andres økonomiske forpliktelser. Pantsetting i strid med første punktum er ikke gyldig.

§ 14-18 Overdragelse av krav på skatter og avgifter

Kommuner og fylkeskommuner kan ikke overdra sine krav på skatter og avgifter til andre. En avtale om overdragelse av skatter og avgifter i strid med første punktum er ikke gyldig.

§ 14-19 Motregning

Den som skylder skatt, avgift eller gebyr til en kommune eller fylkeskommune, kan ikke gjøre opp dette ved motregning.

En bank kan aldri få dekket sitt krav på en kommune eller fylkeskommune ved å motregne

kravet mot kommunens eller fylkeskommunens innskudd i banken. Kommuner og fylkeskommuner kan likevel inngå avtaler om konsernkonto med felles likviditetsdisponering.

Motregning i strid med første og andre ledd er ikke gyldig.

Kapittel 15. Selvkost

§ 15-1 Beregning av selvkost

Hvis det er fastsatt i annen lov at kommunale eller fylkeskommunale gebyrer ikke skal være større enn kostnadene ved å yte tjenesten, skal selvkost beregnes i samsvar med andre til fjerde ledd.

Samlet selvkost for en tjeneste skal tilsvare merkostnaden som er knyttet til å yte tjenesten.

Samlet selvkost skal fastsettes ut fra følgende prinsipper:

- Kostnadene skal beregnes ut fra gjennomførte transaksjoner og anskaffelseskost.
- Investeringskostnadene skal beregnes ut fra avskrivningene på investeringene og kalkulatoriske rentekostnader.
- Investeringskostnadene skal fordeles over den tiden investeringene forventes å være i bruk.

Departementet kan i forskrift fastsette nærmere regler om beregning av selvkost.

Kapittel 16. Kommunenes og fylkeskommunenes rapportering til staten

§ 16-1 Rapportering til statlige myndigheter (KOSTRA)

Kommuner og fylkeskommuner skal rapportere opplysninger om økonomi, ressursbruk og tjenester til statlige myndigheter for bruk i nasjonale informasjonssystemer (KOSTRA). Kommuner og fylkeskommuner skal også rapportere opplysninger om lokale folkeavstemninger.

Departementet kan i forskrift fastsette nærmere regler om hva som skal rapporteres, og hvordan det skal rapporteres.

§ 16-2 Kommunalt rapporteringsregister (KOR)

Kommunalt rapporteringsregister skal gi en oversikt over rapporteringspliktene som staten ved lov eller vedtak har pålagt kommuner og fylkeskommuner. Registeret skal være et virkemiddel for samordning og forenkling av rapporteringspliktene.

Registeret skal inneholde informasjon om rapporteringspliktene som er nevnt i første ledd. Registeret skal holdes løpende oppdatert, og innholdet i registeret skal være allment tilgjengelig. Departementet kan i forskrift gi nærmere regler om hvilke opplysninger registeret skal inneholde.

Rapporteringsplikter som nevnt i første ledd kan ikke gjøres gjeldende før de er publisert i kommunalt rapporteringsregister. Departementet skal sende melding til registeret om nye rapporteringsplikter og om endringer i gjeldende rapporteringsplikter før de kan gjøres gjeldende. Departementet kan i forskrift gi unntak fra første og andre punktum. Departementet kan i forskrift også gi nærmere regler om hvordan meldingen skal gis, hvilke opplysninger som skal gis i meldingen og om registerets behandling av opplysningene.

Departementet peker ut registerføreren som skal forvalte registeret på vegne av departementet.

Sjette del. Interkommunalt samarbeid

Kapittel 17. Interkommunalt samarbeid

§ 17-1 Interkommunalt samarbeid

Kommuner og fylkeskommuner kan samarbeide om å utføre felles oppgaver (interkommunalt samarbeid).

Et slikt samarbeid skal foregå gjennom regionråd, kommunalt oppgavefelleskap, vertskommunesamarbeid, interkommunalt selskap, aksjeselskap, samvirkeforetak, forening eller på annen måte som det er rettslig adgang til.

Kapittel 18. Regionråd

§ 18-1 Regionråd

To eller flere kommuner eller fylkeskommuner kan sammen opprette et regionråd for å behandle saker som går på tvers av kommune- eller fylkesgrensene. Kommunestyrene og fylkestingene vedtar selv å opprette et regionråd.

Et regionråd kan ikke gis myndighet til å treffe vedtak som omtalt i forvaltningsloven § 2 første ledd bokstav a (offentlig myndighetsutøvelse). Regionrådet kan likevel gis myndighet til å treffe denne typen vedtak om interne forhold i samarbeidet og til å forvalte tilskuddsordninger.

Regionrådets navn skal inneholde ordet regionråd.

Øvrige kapitler i denne loven gjelder på tilsvarende måte så langt de passer for regionråd.

§ 18-2 Deltakeransvar

Den enkelte deltakeren i regionrådet har ubegrenset økonomisk ansvar for sin andel av regionrådets forpliktelser. Til sammen skal andelene utgjøre regionrådets samlede forpliktelser.

Regionrådets kreditorer må først gjøre sitt krav gjeldende mot regionrådet. Hvis kreditor ikke får dekket kravet sitt innen 14 dager regnet

fra påkrav, kan kreditor kreve den enkelte deltakeren for dennes andel av forpliktelsen. En deltakeren som helt eller delvis har dekket sin andel av en fordring på regionrådet, kan straks kreve tilbake utlegget sitt fra regionrådet.

En deltaker som trer ut av regionrådet, fortsetter å ha økonomisk ansvar for sin andel av de forpliktelsene regionrådet har på det tidspunktet da deltakeren trer ut. Det samme gjelder hvis regionrådet oppløses.

§ 18-3 Råd

Rådet er regionrådets øverste organ. Samtlige deltakere (kommuner og fylkeskommuner) skal være representert med minst ett medlem i rådet. Hvert kommunestyre eller fylkesting velger selv sine medlemmer og minst like mange varamedlemmer. Medlemmene og varamedlemmene skal velges blant kommunestyrets eller fylkestingets medlemmer. Hvis ikke noe annet er fastsatt i samarbeidsavtalen, velger rådet selv sin leder og nestleder.

Rådets medlemmer og varamedlemmer velges for fire år hvis ikke noe annet er fastsatt i samarbeidsavtalen. Den enkelte deltaker kan selv når som helst ved nyvalg skifte ut de medlemmer og varamedlemmer de selv har valgt. Nye medlemmer og varamedlemmer velges for resten av valgperioden.

Rådet kan selv opprette andre organer til styring av regionrådet. Medlemmene av slike organer skal velges av rådet selv.

§ 18-4 Samarbeidsavtale

Når et regionråd opprettes, skal det inngås en skriftlig samarbeidsavtale mellom alle deltakerne i regionrådet.

De enkelte kommunestyrene og fylkestingene i alle deltakerkommunene skal selv vedta samarbeidsavtalen og endringer i avtalen om forhold som er nevnt i fjerde ledd.

Rådet vedtar selv endringer i samarbeidsavtalen om andre forhold enn de som er omtalt i fjerde ledd. Slike endringer vedtas med minst 2/3 av de avgitte stemmene. Det kan avtales i samarbeidsavtalen at slike endringer skal vedtas av kommunestyret eller fylkestinget selv i samtlige deltakerkommuner.

Samarbeidsavtalen skal inneholde bestemmelser om

- a) hva som er regionrådets navn
- b) hvorvidt regionrådet er et eget rettssubjekt
- c) hvor mange medlemmer den enkelte deltakeren skal ha i rådet
- d) hvilke saker regionrådet skal kunne behandle

- e) hvilken myndighet som er lagt til regionrådet
- f) hva som er den enkelte deltakerens eierandel i regionrådet og ansvarsandel for regionrådets forpliktelser, hvis ansvarsandelen avviker fra eierandelen
- g) hvordan deltakerne kan tre ut av samarbeidet
- h) hvordan samarbeidet skal oppløses, blant annet hvordan regionrådets arkiver skal oppbevares etter at rådet er oppløst.

Kapittel 19. Kommunalt oppgavefelleskap

§ 19-1 Kommunalt oppgavefelleskap

To eller flere kommuner eller fylkeskommuner kan sammen opprette et kommunalt oppgavefelleskap for å løse felles oppgaver. Kommunestyrene og fylkestingene vedtar selv å opprette et oppgavefelleskap.

Et oppgavefelleskap kan ikke gis myndighet til å treffe vedtak som omtalt i forvaltningsloven § 2 første ledd bokstav a (offentlig myndighetsutøvelse). Oppgavefelleskapet kan likevel gis myndighet til å treffe denne typen vedtak om interne forhold i samarbeidet og til å forvalte tilskuddsordninger.

Oppgavefelleskapets navn skal inneholde ordene kommunalt oppgavefelleskap.

Øvrige kapitler i denne loven gjelder på tilsvarende måte så langt de passer for oppgavefelleskap.

§ 19-2 Deltakeransvar

Den enkelte deltakeren i et kommunalt oppgavefelleskap har ubegrenset økonomisk ansvar for sin andel av oppgavefelleskapets forpliktelser. Til sammen skal andelene utgjøre oppgavefelleskapets samlede forpliktelser.

Oppgavefelleskapets kreditorer må først gjøre sitt krav gjeldende mot oppgavefelleskapet. Hvis kreditor ikke får dekket kravet sitt innen 14 dager regnet fra påkrav, kan kreditor kreve den enkelte deltakeren for dennes andel av forpliktelsen. En deltaker som helt eller delvis har dekket sin andel av en fordring på oppgavefelleskapet, kan straks kreve tilbake utlegget sitt fra oppgavefelleskapet.

En deltaker som trer ut av oppgavefelleskapet, fortsetter å ha økonomisk ansvar for sin andel av de forpliktelsene oppgavefelleskapet har på det tidspunktet da deltakeren trer ut. Det samme gjelder hvis oppgavefelleskapet oppløses.

§ 19-3 Representantskap

Representantskapet er oppgavefelleskapets øverste organ. Samtlige deltakere skal være representert med minst ett medlem i representantska-

pet. Hvert kommunestyre eller fylkesting velger selv sine medlemmer og minst like mange varamedlemmer. I kommuner og fylkeskommuner med parlamentarisk styreform kan kommunestyret eller fylkestinget selv fastsette at rådet skal velge kommunens eller fylkeskommunens medlemmer.

Hvis ikke noe annet er fastsatt i samarbeidsavtalen, velger representantskapet selv sin leder og nestleder.

Daglig leder i oppgavefellesskapet kan ikke være medlem av representantskapet.

Representantskapets medlemmer og varamedlemmer velges for fire år hvis ikke noe annet er fastsatt i samarbeidsavtalen. De enkelte deltakerne kan selv når som helst ved nyvalg skifte ut de medlemmene og varamedlemmene de selv har valgt. Nye medlemmer og varamedlemmer velges for resten av valgperioden.

Representantskapet kan selv opprette andre organer til styring av oppgavefellesskapet. Medlemmene av slike organer skal velges av representantskapet selv.

§ 19-4 Samarbeidsavtale

Når et oppgavefellesskap opprettes, skal det inngås en skriftlig samarbeidsavtale mellom alle deltakerne i oppgavefellesskapet.

De enkelte kommunestyrene og fylkestingene i alle deltakerkommunene skal selv vedta samarbeidsavtalen og endringer i avtalen om forhold som er nevnt i fjerde ledd.

Representantskapet i oppgavefellesskapet vedtar selv endringer i samarbeidsavtalen om andre forhold enn de som er omtalt i fjerde ledd. Slike endringer vedtas med tilslutning av minst 2/3 av de avgitte stemmene. Det kan avtales i samarbeidsavtalen at slike endringer skal vedtas av kommunestyret eller fylkestinget selv i samtlige deltakerkommuner.

Samarbeidsavtalen skal inneholde bestemmelser om

- a) hva som er oppgavefellesskapets navn
- b) hvorvidt oppgavefellesskapet er et eget rettssubjekt
- c) hvor mange medlemmer den enkelte deltakeren skal ha i representantskapet
- d) hvilke oppgaver og myndighet som er lagt til oppgavefellesskapet
- e) hva som er deltakernes innskuddsplikt og plikt til å yte andre bidrag til oppgavefellesskapet
- f) hva som er den enkelte deltakerens eierandel i oppgavefellesskapet og ansvarsandel for fellesskapets forpliktelser, hvis ansvarsandelen avviker fra eierandelen

- g) hvorvidt oppgavefellesskapet skal ha myndighet til å ta opp lån
- h) hva oppgavefellesskapet skal rapportere til deltakerne om
- i) hvordan deltakerne kan tre ut av samarbeidet
- j) hvordan samarbeidet skal oppløses, blant annet hvordan regionrådets arkiver skal oppbevares etter at rådet er oppløst.

Kapittel 20. Vertskommune

§ 20-1 Vertskommunesamarbeid

En kommune kan overlate utførelsen av lovpålagte oppgaver og delegere myndighet til å treffe vedtak som omtalt i forvaltningsloven § 2 første ledd bokstav a (offentlig myndighetsutøvelse), til en vertskommune som er opprettet etter reglene i dette kapitlet. Dette gjelder bare hvis annen lovgivning ikke er til hinder for det.

Bestemmelsen i første ledd gjelder på tilsvarende måte for fylkeskommuner.

§ 20-2 Administrativt vertskommunesamarbeid

En kommune (samarbeidskommune) kan avtale med en annen kommune (vertskommune) at vertskommunen skal utføre oppgaver og treffe vedtak i saker som ikke har prinsipiell betydning. Dette gjelder på tilsvarende måte for vertskommunesamarbeid mellom fylkeskommuner.

Kommunestyret eller fylkestinget delegerer selv myndighet til å treffe vedtak som er nevnt i første ledd, ved å instruere kommunedirektøren i egen kommune eller fylkeskommune om å delegere myndigheten til kommunedirektøren i vertskommunen.

Folkevalgte organer i vertskommunen har ikke instruksjons- eller omgjøringsmyndighet i saker der myndigheten er delegert etter andre ledd.

En samarbeidskommune kan gi vertskommunen instruks om hvordan den delegerte myndigheten skal utøves i saker som bare gjelder samarbeidskommunen eller dens innbyggere.

Hvis vertskommunen treffer vedtak etter delegert myndighet fra en samarbeidskommune, kan samarbeidskommunen omgjøre vedtaket etter reglene i forvaltningsloven § 35 første ledd.

§ 20-3 Vertskommunesamarbeid med felles, folkevalgt nemnd

Kommuner som deltar i et vertskommunesamarbeid, kan avtale å opprette en felles, folkevalgt nemnd i vertskommunen. Dette gjelder på tilsvarende måte for vertskommunesamarbeid mellom fylkeskommuner.

Deltakerne kan gi nemnda myndighet til å treffe vedtak også i saker som har prinsipiell betydning. Det skal skje ved at kommunestyrene eller fylkestingene selv delegerer samme myndighet til nemnda. Nemnda kan gi kommunedirektøren i vertskommunen myndighet til å treffe vedtak i saker som ikke har prinsipiell betydning.

Hver av deltakerne i samarbeidet skal være representert med to eller flere representanter i nemnda. Nemnda velger selv leder og nestleder blant sine medlemmer. Det kan fastsettes i samarbeidsavtalen at ledervervet skal gå på omgang mellom deltakerne.

Bestemmelsene for utvalg gjelder på tilsvarende måte så langt de passer.

Folkevalgte organer i vertskommunen har ikke instruksjons- eller omgjøringsmyndighet i tilfeller der samarbeidskommunen har delegert myndighet til vertskommunen etter andre ledd.

En samarbeidskommune kan gi vertskommunen instruks om hvordan den delegerte myndigheten skal utøves i saker som bare gjelder samarbeidskommunen eller dens innbyggere.

Hvis vertskommunen treffer vedtak etter delegert myndighet fra en samarbeidskommune, kan samarbeidskommunen omgjøre vedtaket etter reglene i forvaltningsloven § 35 første ledd.

Der det i lov er satt en grense for antall medlemmer i et folkevalgt organ, og representasjonskravet i tredje ledd fører til at den felles nemnda får flere medlemmer enn det loven tillater, skal antall medlemmer reduseres på følgende måte: Det antallet medlemmer av nemnda som overstiger det tillatte maksimumet, skal ved loddtrekning tas ut av nemnda. Hvis denne fremgangsmåten fører til at en av deltakerkommunene i samarbeidet ikke blir representert i nemnda når saker fra denne deltakeren skal behandles, skal enda ett medlem tas ut og erstattes med et medlem fra denne deltakerkommunen.

§ 20-4 Samarbeidsavtale

Når et vertskommunesamarbeid opprettes, skal det inngås en skriftlig samarbeidsavtale mellom deltakerne i vertskommunesamarbeidet.

De enkelte kommunestyrene eller fylkestingene i alle deltakerkommunene skal selv vedta samarbeidsavtalen og endringer i avtalen om forhold som er nevnt i tredje og fjerde ledd.

Samarbeidsavtalen skal inneholde bestemmelser om

- a) hvem som deltar i samarbeidet
- b) hvilken av deltakerne som er vertskommune
- c) hvilke oppgaver og hvilken myndighet som skal legges til vertskommunen

- d) når oppgaver og myndighet skal overføres
- e) hvilke av vertskommunens vedtak deltakerne skal underrettes om
- f) hvordan det økonomiske oppgjøret mellom samarbeidskommunene og vertskommunen skal foregå
- g) hvordan deltakere kan tre ut av samarbeidet
- h) hvordan samarbeidet skal oppløses
- i) annet som etter lov skal fastsettes i avtale.

Avtaler om vertskommunesamarbeid med felles nemnd skal også inneholde bestemmelser om hvor mange representanter i nemnda hver enkelt deltaker skal ha.

I et vertskommunesamarbeid mellom kommuner skal vertskommunen orientere fylkesmannen om at samarbeidet er opprettet. I et vertskommunesamarbeid mellom fylkeskommuner skal vertskommunen orientere departementet om at samarbeidet er opprettet.

§ 20-5 Klagebehandling i et administrativt vertskommunesamarbeid

Når en vertskommune fatter vedtak som kan påklages etter forvaltningsloven § 28 første ledd, er klageinstansen den kommunen eller fylkeskommunen som har delegert myndigheten. Administrasjonen i vertskommunen er da underinstans etter forvaltningsloven § 33 andre ledd. Administrasjonen er også underinstans der det i lov er fastsatt at et statlig organ er klageinstans.

Klageinstansen har ikke omgjøringsrett etter forvaltningsloven § 35 andre og tredje ledd. Statlige klageinstanser kan likevel oppheve vedtak som må anses som ugyldige.

§ 20-6 Klagebehandling i et vertskommunesamarbeid med felles, folkevalgt nemnd

Når det i et vertskommunesamarbeid med felles, folkevalgt nemnd treffes vedtak som kan påklages etter forvaltningsloven § 28 første ledd, er klageinstansen en eller flere særskilte klagenemnder som er oppnevnt av kommunestyrene eller fylkestingene i deltakerkommunene. Den felles, folkevalgte nemnda er da underinstans etter forvaltningsloven § 33 annet ledd. Nemnda er også underinstans der det i lov er fastsatt at et statlig organ er klageinstans.

Hver av deltakerne skal være representert i en klagenemnd som er oppnevnt etter første ledd. Klagenemnda velger selv sin leder og nestleder. For øvrig gjelder bestemmelsene om utvalg så langt de passer.

Klageinstansen har ikke omgjøringsrett etter forvaltningsloven § 35 annet og tredje ledd. Stat-

lige klageinstanser kan likevel oppheve vedtak som må anses som ugyldige.

§ 20-7 Lovlighetskontroll

Hvis et vedtak er truffet av vertskommunens organer på vegne av en samarbeidskommune, kan tre eller flere medlemmer i samarbeidskommunens kommunestyre eller fylkesting bringe vedtaket inn for departementet for å få kontrollert om den er lovlig, jf. kapittel 28.

Medlemmer av kommunestyret eller fylkestinget i vertskommunen kan ikke kreve slik kontroll av vedtak som er truffet av vertskommunens organer på vegne av en samarbeidskommune.

§ 20-8 Oppløsning og uttreden

Hvis deltakerne er enige om det, kan vertskommunesamarbeidet oppløses med øyeblikkelig virkning.

Den enkelte deltaker kan med ett års varsel si opp avtalen om vertskommunesamarbeid. Annen oppsigelsesfrist kan avtales.

§ 20-9 Kontrollutvalgets myndighet i en vertskommune

Kontrollutvalget i vertskommunen fører kontroll med virksomheten i vertskommunen på vegne av alle deltakerne i vertskommunesamarbeidet.

§ 20-10 Statlig tilsyn med vertskommuner

Pålegg eller sanksjoner fra statlige tilsynsmyndigheter skal rettes mot vertskommunen i tilfeller der en samarbeidskommune har overlatt til en vertskommune å utføre lovpålagte oppgaver. Vertskommunen er ansvarlig for at pålegg eller sanksjoner blir fulgt opp.

Hvis en oppgave er delegert til vertskommunen, gjelder § 31-3 første ledd på tilsvarende måte ovenfor vertskommunen.

Kapittel 21. Representasjon av begge kjønn i styret i aksjeselskaper

§ 21-1 Representasjon av begge kjønn i styret

Reglene i aksjeloven § 20-6 om representasjon av begge kjønn i styret gjelder på tilsvarende måte for aksjeselskap der kommuner og fylkeskommuner til sammen eier minst 2/3 av aksjene. Departementet kan gi forskrifter om at reglene i første punktum også skal gjelde for aksjeselskaper som kommuner eller fylkeskommuner eier under 2/3 av, når resten av selskapet er eid av staten, eller selskaper som direkte eller indirekte er heleid av staten.

Departementet kan i forskrift gi nærmere regler om gjennomføringen av valg av styremedlemmer som skal velges av og blant de ansatte i selskaper som er nevnt i første ledd.

Syvende del. Egenkontroll

Kapittel 22. Kommunestyrets og fylkestingets kontrollansvar

§ 22-1 Kommunestyrets og fylkestingets kontrollansvar

Kommunestyret og fylkestinget har det øverste ansvaret for å kontrollere kommunens og fylkeskommunens virksomhet.

Kommunestyret og fylkestinget kan kreve at enhver sak skal legges frem til orientering eller avgjørelse.

Kommunestyret og fylkestinget kan omgjøre vedtak som er truffet av andre folkevalgte organer eller administrasjonen, hvis disse selv kunne ha omgjort vedtaket.

Kapittel 23. Kontrollutvalg

§ 23-1 Kontrollutvalget

Kommunestyret og fylkestinget velger selv et kontrollutvalg som skal føre løpende kontroll på deres vegne.

Kommunestyret og fylkestinget velger selv leder, nestleder og øvrige medlemmer til utvalget. Utvalget skal ha minst fem medlemmer. Minst ett medlem skal velges blant kommunestyrets eller fylkestingets medlemmer.

Utelukket fra valg er

- a) ordfører og varaordfører
- b) medlem og varamedlem av formannskap eller fylkesutvalg
- c) medlem og varamedlem av folkevalgt organ med beslutningsmyndighet
- d) medlem av kommuneråd eller fylkesråd
- e) medlem og varamedlem av kommunestyrekomite eller fylkestingskomite
- f) ansatte i den aktuelle kommunen eller fylkeskommunen
- g) person som har en ledende stilling eller som er medlem eller varamedlem av styret eller bedriftsforsamlingen, i et selskap som kommunen eller fylkeskommunen har eierinteresser i
- h) person som har en ledende stilling eller som er medlem eller varamedlem av styret i et regionråd eller et kommunalt oppgavefellesskap.

Kommunestyret og fylkestinget kan når som helst velge medlemmer til utvalget på nytt. Hvis ett eller flere medlemmer av utvalget skal skiftes ut, skal alle medlemmer velges på nytt.

§ 23-2 *Kontrollutvalgets ansvar og myndighet*

Kontrollutvalget skal påse at

- a) kommunens eller fylkeskommunens regnskaper blir revidert på en betryggende måte
- b) det føres kontroll med at den økonomiske forvaltningen foregår i samsvar med gjeldende bestemmelser og vedtak
- c) det utføres forvaltningsrevisjon av kommunens eller fylkeskommunens virksomhet, og med selskaper kommunen eller fylkeskommunen har eierinteresser i
- d) det føres kontroll med forvaltningen av kommunens eller fylkeskommunens eierinteresser i selskaper mv. (eierskapskontroll)
- e) vedtak som kommunestyret eller fylkestinget treffer ved behandlingen av revisjonsrapporter, blir fulgt opp.

Kontrollutvalgets leder har møte- og talerett i kommunestyret og fylkestinget når utvalgets saker skal behandles. Utvalgets leder kan la ett av de andre medlemmene i utvalget utøve denne retten på sine vegne.

Kontrollutvalget kan kreve at kommunen eller fylkeskommunen legger frem enhver opplysning, redegjørelse eller dokument når utvalget finner det nødvendig for å utføre sine oppgaver. Kontrollutvalget kan også foreta undersøkelser som det mener er nødvendige. Taushetsplikt er ikke til hinder for å gjennomføre kontrolltiltak etter dette leddet.

Kontrollutvalget har rett til å være til stede i lukkede møter i folkevalgte organer i kommunen eller fylkeskommunen. Kommunestyret eller fylkestinget kan selv bestemme at denne retten ikke gjelder lukkede møter i kommunestyret, fylkestinget, kommunerådet eller fylkesrådet.

Departementet kan gi forskrifter om kontrollutvalgets oppgaver og saksbehandling.

§ 23-3 *Plan for forvaltningsrevisjon*

Forvaltningsrevisjon innebærer å gjennomføre systematiske vurderinger av økonomi, produktivitet, regeletterlevelse, måloppnåelse og virkninger ut fra kommunestyrets eller fylkestingets vedtak.

Kontrollutvalget skal minst én gang i valgperioden og senest innen utgangen av året etter at kommunestyret eller fylkestinget er konstituert, utarbeide en plan som viser hvilke områder det skal gjennomføres forvaltningsrevisjoner på. Planen skal baseres på en risiko- og vesentlighetsvurdering av kommunens eller fylkeskommunens virksomhet og selskaper med sikte på å finne ut hvor det er størst behov for forvaltningsrevisjon.

Planen skal vedtas av kommunestyret eller fylkestinget selv. Kommunestyret eller fylkestinget

kan delegerere til kontrollutvalget å gjøre endringer i planen.

§ 23-4 *Plan for eierskapskontroll*

Eierskapskontroll innebærer å kontrollere om den som utøver kommunens eller fylkeskommunens eierinteresser, gjør dette i samsvar med lover og forskrifter, kommunestyrets eller fylkestingets vedtak og anerkjente prinsipper for eierstyring.

Kontrollutvalget skal minst én gang i valgperioden og senest innen utgangen av året etter at kommunestyret eller fylkestinget er konstituert, utarbeide en plan for hvilke eierskapskontroller som skal gjennomføres. Planen skal baseres på en risiko- og vesentlighetsvurdering av kommunens og fylkeskommunens eierskap med sikte på å finne ut hvor det er størst behov for eierskapskontroll.

Planen skal vedtas av kommunestyret eller fylkestinget selv. Kommunestyret eller fylkestinget kan delegerere til kontrollutvalget å gjøre endringer i planen.

§ 23-5 *Rapportering til kommunestyret eller fylkestinget*

Kontrollutvalget skal rapportere resultatene av sitt arbeid til kommunestyret eller fylkestinget. I kontrollsaker som skal oversendes til kommunestyret eller fylkestinget, skal kommunedirektøren gis anledning til å uttale seg før kontrollutvalget behandler saken.

§ 23-6 *Innsyn og undersøkelser i selskaper o.l.*

Kommunens eller fylkeskommunens kontrollutvalg kan kreve å få de opplysningene det trenger for å gjennomføre sin kontroll, fra

- a) interkommunalt selskap etter lov 29. januar 1999 nr. 6
- b) regionråd etter § 18-1
- c) kommunalt oppgavefelleskap etter § 19-1
- d) aksjeselskap der en kommune eller fylkeskommune alene eller sammen med andre kommuner, fylkeskommuner eller interkommunale selskaper direkte eller indirekte eier alle aksjer.

Slike opplysninger kan kreves fra selskapets daglige leder, fra styret og fra den valgte revisoren for selskapet.

Kontrollutvalget kan selv bestille undersøkelser i selskapet hvis det er nødvendig.

Kommunestyret eller fylkestinget kan fastsette regler om kontrollutvalgets kontroll med forvaltningen av kommunens eller fylkeskommunens interesser i selskaper som er nevnt i første ledd,

og fastsette hvilke dokumenter mv. som skal sendes til kontrollutvalget.

Kontrollutvalget skal varsles om møter i generalforsamling, representantskap og tilsvarende organer og har rett til å være til stede i disse møtene.

Kontrollutvalgets innsynsrett og rett til å bestille undersøkelser etter første og andre ledd gjelder på tilsvarende måte overfor andre virksomheter som utfører oppgaver på vegne av kommunen eller fylkeskommunen. Innsynet og undersøkelsene skal imidlertid bare omfatte det som trengs for å undersøke om kontrakten blir oppfylt.

§ 23-7 Sekretariatet

Kommunestyret eller fylkestinget skal sørge for at kontrollutvalget får sekretariatsbistand som til enhver tid tilfredsstillende utvalgets behov.

Sekretariatet skal påse at de sakene som behandles av kontrollutvalget, er forsvarlig utredet, og at utvalgets vedtak blir iverksatt.

Sekretariatet skal være uavhengig av kommunens eller fylkeskommunens administrasjon og av den eller dem som utfører revisjon for kommunen eller fylkeskommunen.

Sekretariatsfunksjonen kan ikke legges til

- a) ansatte i kommunen eller fylkeskommunen som har andre arbeidsoppgaver enn å være sekretær for kontrollutvalget
- b) den som utfører revisjon for den aktuelle kommunen eller fylkeskommunen
- c) medlemmer av kontrollutvalget, kommunestyret eller fylkestinget i den aktuelle kommunen eller fylkeskommunen.

Den som utfører sekretariatsoppgaver for kontrollutvalget, er direkte underordnet kontrollutvalget og skal følge de retningslinjer og pålegg som utvalget gir.

Kommunestyret eller fylkestinget velger selv sekretær for kontrollutvalget, etter innstilling fra kontrollutvalget.

Forslag til § 23-7 fra mindretallet (Haugland, Hopsnes og Narud):

Tredje ledd bokstav a skal lyde:

- a) ansatte i kommunen eller fylkeskommunen som har andre arbeidsoppgaver enn å utføre revisjon eller å være sekretær for kontrollutvalget

Tredje ledd bokstav b utgår og bokstav c blir bokstav b.

Kapittel 24. Revisjon

§ 24-1 Valg av revisor

Kommunestyret eller fylkestinget avgjør selv om kommunen eller fylkeskommunen skal ansette egne revisorer, delta i interkommunalt samarbeid om revisjon eller inngå avtale med annen revisor.

Kommunestyret eller fylkestinget velger selv revisor.

Vedtak etter første og andre ledd treffes etter innstilling fra kontrollutvalget.

Rådet i et regionråd og representantskapet i et kommunalt oppgavefellesskap velger regnskapsrevisor hvis ikke noe annet er fastsatt i samarbeidsavtalen.

Forslag til § 24-1 første ledd fra mindretallet (Narud):

Kommunestyret eller fylkestinget avgjør selv om kommunen eller fylkeskommunen skal ansette egne revisorer eller delta i interkommunalt samarbeid om revisjon. Revisjonens oppgave er å gjennomføre løpende kontroll med kommunens eller fylkeskommunens forvaltning.

§ 24-2 Revisjonens ansvar og myndighet

Revisjonen skal utføre regnskapsrevisjon, forvaltningsrevisjon, eierskapskontroll og annen kontroll som er bestemt i lov eller i medhold av lov.

Revisor skal planlegge, gjennomføre og rapportere sitt arbeid i samsvar med lov og forskrift og god kommunal revisjonsskikk.

Kommunens og fylkeskommunens revisor skal rapportere om sitt arbeid og resultatene av sin revisjon til kontrollutvalget.

Revisor kan kreve at kommunen eller fylkeskommunen legger frem enhver opplysning, redegjørelse eller dokument når han eller hun finner det nødvendig for å utføre sine oppgaver. Revisor kan også foreta undersøkelser som han eller hun mener er nødvendige. Taushetsplikt er ikke til hinder for å gjennomføre kontrolltiltak etter dette leddet.

Revisor har taushetsplikt etter forvaltningsloven §§ 13 til 13 e.

Departementet kan gi forskrifter om revisors plikter, kvalifikasjoner, skifte av revisor og begrensninger i revisors taushetsplikt.

§ 24-3 Revisors møterett, opplysningsplikt osv.

Oppdragsansvarlig revisor eller hans eller hennes stedfortreder har møte- og talerett i kontrollutvalgets møter. Revisor har rett til å få uttalelsene sine protokollert.

Oppdragsansvarlig revisor eller hans eller hennes stedfortreder har møteplikt i kommunestyrets eller fylkestingets møter når kommunestyret eller fylkestinget skal behandle saker som er knyttet til revisors oppdrag.

For øvrig har oppdragsansvarlig revisor eller hans eller hennes stedfortreder møterett i kommunestyret eller fylkestinget.

Oppdragsansvarlig revisor skal gi opplysninger om kommunen eller fylkeskommunen som han eller hun har fått kjennskap til under revisjonen, hvis et medlem av kommunestyret, fylkestinget eller kontrollutvalget krever det.

Hvis revisor utenfor et møte blir bedt om å gi informasjon til et medlem av kommunestyret, fylkestinget eller kontrollutvalget, kan revisor kreve å få gi sitt svar i et møte.

§ 24-4 *Revisors uavhengighet og vandel*

Revisor skal være uavhengig og ha god vandel.

Departementet kan gi forskrifter om krav til revisors uavhengighet og vandel.

§ 24-5 *Regnskapsrevisjonens innhold*

Revisor skal vurdere om årsregnskapet er avlagt i samsvar med lov og forskrift.

Revisor skal vurdere om registrering og dokumentasjon av regnskapsopplysninger er i samsvar med lov og forskrift.

Revisor skal vurdere om årsberetningen inneholder de opplysningene som lov og forskrift krever. Revisor skal vurdere om opplysningene i årsberetningen om økonomi stemmer overens med årsregnskapet. Revisor skal se etter om årsberetningen gir dekkende opplysninger om vesentlige avvik fra årsbudsjettet, også om vesentlige avvik fra kommunestyrets eller fylkestingets premisser for bruken av bevilgningene.

Revisor skal gjennom revisjonen bidra til å forebygge og avdekke misligheter og feil.

§ 24-6 *Revisors plikter ved utførelsen av regnskapsrevisjon*

Revisor skal se etter om den økonomiske internkontrollen er ordnet på en betryggende måte.

Revisor skal vurdere risikoen for at årsregnskapet ikke gir riktig informasjon som følge av misligheter og feil, og innhente informasjon som gir tilstrekkelig grunnlag for å vurdere om det foreligger lov- og forskriftsbrudd som er av vesentlig betydning for årsregnskapet.

Revisor skal vurdere risikoen for brudd på kommunestyrets eller fylkestingets premisser for bruken av bevilgningene og innhente informasjon

som gir tilstrekkelig grunnlag for å vurdere om årsregnskapet inneholder vesentlige avvik fra disse premissene.

§ 24-7 *Skriftlige påpekninger fra regnskapsrevisor*

Revisor skal gi skriftlige meldinger om følgende:

- a) vesentlige feil som kan føre til at årsregnskapet ikke gir riktig informasjon
- b) vesentlige mangler ved registrering og dokumentasjon av regnskapsopplysninger
- c) vesentlige mangler ved den økonomiske internkontrollen
- d) manglende redegjørelse i årsberetningen for vesentlige avvik mellom årsregnskapet og regulert budsjett
- e) enhver mislighet
- f) hvorfor han eller hun ikke har skrevet under på oppgaver som kommunen eller fylkeskommunen skal sende til offentlige myndigheter, og som revisor etter lov eller forskrift skal bekrefte
- g) hvorfor han eller hun sier fra seg revisjonsoppdraget.

Meldinger som nevnt i første ledd bokstav a til d skal sendes i nummerte brev til kommunedirektøren, med kopi til kontrollutvalget. Hvis revisor mener at det foreligger særlige grunner, skal brevet sendes til kontrollutvalget, med kopi til kommunedirektøren.

Meldinger som nevnt i første ledd bokstav e til g skal sendes i nummerte brev til kontrollutvalget, med kopi til kommunedirektøren.

Hvis revisor avdekker eller på annen måte blir kjent med misligheter, skal han eller hun straks melde fra om det etter første ledd bokstav e. Når saksforholdet er nærmere klarlagt, skal revisor sende et nytt brev til kontrollutvalget, med kopi til kommunedirektøren.

Revisor skal årlig gi en skriftlig oppsummering til kontrollutvalget om meldinger som er tatt opp i nummererte brev, og om hvilke feil og mangler som ikke er rettet opp.

§ 24-8 *Revisjonsberetning*

Regnskapsrevisor skal avgi revisjonsberetning til kommunestyret eller fylkestinget senest 15. april. Det skal sendes kopi til kontrollutvalget, formannskapet eller fylkesutvalget, og til kommunedirektøren. Revisjonsberetning skal avgis selv om årsregnskapet eller årsberetningen ikke foreligger eller er ufullstendig.

I revisjonsberetningen skal revisor uttale seg om følgende:

- a) om årsregnskapet er avlagt i samsvar med lov og forskrift
- b) om registrering og dokumentasjon av regnskapsopplysninger er i samsvar med lov og forskrift
- c) om det er gitt opplysninger i årsberetningen som lov og forskrift krever
- d) om opplysningene i årsberetningen om økonomi stemmer overens med årsregnskapet
- e) om det er avdekket forhold som gir grunn til å tro at årsberetningen ikke gir dekkende opplysninger om vesentlige budsjettavvik.

Hvis revisor modifierer sin konklusjon i revisjonsberetningen, skal årsaken beskrives. Hvis revisor mener at årsregnskapet eller årsberetningen ikke bør vedtas slik de foreligger, skal dette angis særskilt.

Revisjonsberetningen skal også omfatte andre forhold som revisor mener det er nødvendig å opplyse om i henhold til god kommunal revisjonsskikk.

§ 24-9 Forenklet etterlevelseskontroll med økonomiforvaltningen

Regnskapsrevisor skal se etter om kommunens eller fylkeskommunens økonomiforvaltning i hovedsak foregår i samsvar med bestemmelser og vedtak. Revisor skal basere oppgaven på en risiko- og vesentlighetsvurdering, som skal legges frem for kontrollutvalget.

Revisor skal innhente informasjon som gir tilstrekkelig grunnlag for å vurdere om det foreligger brudd på lover, forskrifter eller vedtak, som er av vesentlig betydning for økonomiforvaltningen. Revisor skal senest 30. juni avgi en skriftlig uttalelse til kontrollutvalget, med kopi til kommunedirektøren, om resultatet av kontrollen. Uttalelsen skal utformes i samsvar med god kommunal revisjonsskikk.

§ 24-10 Innsyn og undersøkelser i selskaper o.l.

Bestemmelsene om innsyn og undersøkelser i selskaper o.l. i § 23-6 gjelder på tilsvarende måte så langt de passer for kommunens eller fylkeskommunens revisor.

Kapittel 25. Internkontroll

§ 25-1 Internkontroll i kommunen og fylkeskommunen

Kommunedirektøren i kommunen og fylkeskommunen skal føre systematisk kontroll med administrasjonens virksomhet for å sikre at lover, forskrifter og vedtak følges.

Ved internkontroll etter første ledd skal kommunedirektøren

- a) utarbeide en beskrivelse av virksomhetens hovedoppgaver, mål og organisering
- b) tilpasse kontrollen til virksomhetens størrelse, egenart, aktiviteter og risikoforhold
- c) følge opp avvik og risiko for avvik som er avdekket gjennom internkontrollen
- d) dokumentere kontrollen i den formen og det omfanget som er nødvendig og formålstjenlig
- e) evaluere og ved behov forbedre skriftlige prosedyrer og andre tiltak for kontroll.

§ 25-2 Rapportering til kommunestyret og fylkestinget om internkontroll og statlig tilsyn

Kommunedirektøren skal rapportere til kommunestyret og fylkestinget om internkontroll og om resultater fra statlig tilsyn. Det skal rapporteres minst én gang i året.

§ 25-3 Statlig tilsyn med internkontrollen

Departementet kan føre tilsyn med at kommunene og fylkeskommunene oppfyller kravet til internkontroll etter § 25-1. Det kan bare føres tilsyn med internkontroll som gjelder kommuneplikter, det vil si plikter som bare er pålagt kommunene eller fylkeskommunene. Reglene i kapittel 31 gjelder for slikt tilsyn.

Kapittel 26. Kommunalt og fylkeskommunalt tilsyn

§ 26-1 Gjennomføring av lovpålagt kommunalt og fylkeskommunalt tilsyn

Hvis kommunen eller fylkeskommunen skal gjennomføre lovpålagt tilsyn med egen virksomhet eller eiendom, skal kommunen legge til rette for at likebehandling sikres, og at kommunens tilsyn blir så uavhengig som mulig.

Forslag til nytt andre punktum i § 26-1 fra ett mindretall (Flåten og Nordby):

Det skal dokumenteres at likebehandling og uavhengighet blir ivaretatt.

Forslag til § 26-1 fra et annet mindretall (Halvorsen, Hopsnes, Narud og Stokstad):

Paragrafen utgår.

Kapittel 27. Eierstyring

§ 27-1 Eierskapsmelding

Kommuner og fylkeskommuner skal minst én gang i valgperioden utarbeide en eierskapsmelding som skal vedtas av kommunestyret eller fylkestinget selv.

Eierskapsmeldingen skal inneholde

- a) kommunens eller fylkeskommunens prinsipper for eierstyring
- b) oversikt over selskaper, kommunale eller fylkeskommunale foretak og andre virksomheter som kommunen eller fylkeskommunen har eierinteresse eller tilsvarende interesse i
- c) kommunens eller fylkeskommunens formål med selskaper, kommunale eller fylkeskommunale foretak og andre virksomheter som kommunen eller fylkeskommunen har eierinteresse eller tilsvarende interesse i.

Åttende del. Statlig kontroll og tilsyn

Kapittel 28. Lovlighetskontroll

§ 28-1 Lovlighetskontroll

Tre eller flere medlemmer av kommunestyret eller fylkestinget kan sammen kreve at departementet kontrollerer om et vedtak er lovlig (lovlighetskontroll). Et slikt krav må fremmes innen tre uker fra vedtaket ble truffet. Fristen skal beregnes etter reglene i forvaltningsloven § 30. Kravet må fremmes for det organet som traff vedtaket. Hvis organet opprettholder vedtaket, skal saken sendes til departementet.

Hvis særlige grunner tilsier det, kan departementet på eget initiativ kontrollere om et vedtak er lovlig.

§ 28-2 Hva kan lovlighetskontrolleres

Følgende kan lovlighetskontrolleres:

- a) endelige vedtak som er truffet av et folkevalgt organ eller den kommunale eller fylkeskommunale administrasjonen
- b) vedtak om et møte skal holdes for åpne eller lukkede dører
- c) vedtak om inhabilitet.

Følgende kan ikke lovlighetskontrolleres:

- a) andre prosessledende avgjørelser enn de som er omtalt i første ledd bokstav b og c
- b) vedtak om ansettelse, oppsigelse eller avskjed
- c) om vedtak er i strid med bestemmelser gitt i eller i medhold av lov om offentlige anskaffelser.

§ 28-3 Innholdet i lovlighetskontrollen

Ved lovlighetskontroll skal det tas stilling til om vedtaket

- a) har et lovlig innhold
- b) er truffet av noen som har myndighet til å treffe et slikt vedtak
- c) er blitt til på lovlig måte.

Lovlighetskontrollen etter § 28-1 første ledd kan likevel begrenses til de anførsler som er tatt opp i saken. Ved lovlighetskontroll etter § 28-1

andre ledd bestemmer departement omfanget av kontrollen.

Lovlighetskontrollen kan bare omfatte de offentligrettslige sidene ved vedtaket.

Departementet skal oppheve vedtaket hvis det er gjort feil som gjør det ugyldig.

Lovlighetskontroll fører ikke til at iverksettelsen av vedtaket utsettes. Følgende organer kan likevel bestemme at vedtaket ikke skal iverksettes før lovlighetskontrollen er gjennomført:

- a) organet som traff vedtaket
- b) et kommunalt eller fylkeskommunalt organ som er overordnet vedtaksorganet
- c) departementet.

§ 28-4 Opplysningsplikt

Departementet kan kreve at kommunen og fylkeskommunen gir opplysninger om enkeltsaker eller sider av kommunens og fylkeskommunens virksomhet. Departementet har rett til innsyn i alle kommunale og fylkeskommunale saksdokumenter.

Kapittel 29. Statlig kontroll med kommuner og fylkeskommuner med økonomisk ubalanse (ROBEK)

§ 29-1 ROBEK-registeret

Departementet skal føre et register (ROBEK) over alle kommuner og fylkeskommuner som oppfyller minst ett av følgende vilkår:

- a) Driftsbudsjettet er vedtatt med merforbruk.
- b) Driftsdelen i økonomiplanen er vedtatt med merforbruk.
- c) Driftsdelen i økonomiplanen, driftsbudsjettet eller driftsregnskapet viser at et merforbruk skal dekkes inn over flere enn to år etter at merforbruket oppstod.
- d) Driftsregnskapet til kommunekassen eller fylkeskommunekassen viser et akkumulert merforbruk som er større enn tre prosent av driftsinntektene.
- e) Økonomiplanen eller årsbudsjettet er ikke vedtatt innen de fristene som er fastsatt i lov eller forskrift, eller innen fristen som departementet har fastsatt etter at økonomiplanen eller årsbudsjettet eventuelt er opphevet etter lovlighetskontroll.
- f) Årsregnskapet til kommunekassen eller fylkeskommunekassen er ikke vedtatt innen de fristene som er fastsatt i lov eller forskrift, eller innen fristen som departementet har fastsatt etter at årsregnskapet eventuelt er opphevet etter lovlighetskontroll.

Hvis et av vilkårene er oppfylt, kan departementet for hvert tilfelle avgjøre at kommunen eller

fylkeskommunen likevel ikke skal registreres i ROBEK-registret. Dette gjelder bare hvis det etter departementets vurdering er åpenbart at det ikke er behov for å kontrollere kommunens eller fylkeskommunens årsbudsjett og låneopptak.

§ 29-2 ROBEK-registerets betydning for tredjeperson
Registeret skal være allment tilgjengelig.

Når det er avgjørende for en tredjepersons rettsstilling om tredjepersonen kjente til eller ikke kjente til et forhold, skal det som står i registeret, regnes som kjent for denne tredjepersonen.

§ 29-3 Departementets kontroll med årsbudsjett og låneopptak

Departementet skal for kommuner og fylkeskommuner i ROBEK-registeret

- a) kontrollere lovligheten av kommunens eller fylkeskommunens årsbudsjett
- b) godkjenne kommunens eller fylkeskommunens vedtak om å ta opp lån
- c) godkjenne kommunens eller fylkeskommunens vedtak om å inngå langsiktige avtaler om leie av bygninger, anlegg og varige driftsmidler.

Departementet godkjenner vedtak om lån etter første ledd bokstav b ved å fastsette en øvre ramme for nye låneopptak for budsjettåret. Departementet kan fastsette vilkår for bruken av lånerammen hvis det er nødvendig av hensyn til kommunens eller fylkeskommunens økonomi.

Departementet kan ikke godkjenne vedtak etter første ledd bokstav b og c før kommunen eller fylkeskommunen er ført inn i ROBEK-registret.

En avtale om lån er ikke gyldig hvis kommunens eller fylkeskommunens långiver kjente til eller burde ha kjent til at låneopptaket går utover lånerammen eller er i strid med vilkår for bruk av lånerammen som departementet har fastsatt etter andre ledd. En langsiktig leieavtale som nevnt i første ledd bokstav c er ikke gyldig uten departementets godkjenning.

§ 29-4 Kommunens og fylkeskommunens orienteringsplikt og tiltaksplikt

Kommuner og fylkeskommuner i ROBEK-registret skal, før de inngår avtaler, orientere sine avtaleparter om at vedtak om lån og langsiktige leieavtaler skal godkjennes av departementet. Før de inngår avtaler, skal de også dokumentere overfor sine avtaleparter at avtalene er innenfor låne-

rammen og eventuelle vilkår for bruken av lånerammen som departementet har fastsatt.

Kommunestyret eller fylkestinget skal fastsette en tiltaksplan som sikrer at økonomien bringes i balanse.

Hvis kommunen eller fylkeskommunen oppfyller vilkåret i § 29-1 første ledd bokstav a, b eller e, skal tiltaksplanen fastsettes senest 30. juni. Hvis kommunen eller fylkeskommunen oppfyller vilkåret i § 29-1 første ledd bokstav c, d eller f, skal tiltaksplanen fastsettes senest 31. desember.

Tiltaksplanen skal sendes departementet så snart som mulig.

Kapittel 30. Utlegg og konkurs. Betalingsinnstilling og statlig tilsynsnemnd

§ 30-1 Utlegg og arrest, konkurs og gjeldsforhandling

Det kan ikke tas utlegg eller arrest i en kommune eller fylkeskommunes eiendeler.

En kommune eller fylkeskommune kan ikke tas under konkursbehandling eller åpne gjeldsforhandling etter konkursloven.

§ 30-2 Vedtak om betalingsinnstilling. Oppnevning av tilsynsnemnd

Hvis en kommune eller fylkeskommune på grunn av vanskeligheter som ikke er helt forbigående, ikke kan betale forfalt gjeld, plikter kommunestyret eller fylkestinget selv å treffe vedtak om betalingsinnstilling. Melding om et slikt vedtak skal straks sendes til departementet.

Hvis det ikke blir truffet vedtak etter første ledd, kan departementet vedta betalingsinnstilling for den kommunen eller fylkeskommunen det gjelder.

Departementet skal kunngjøre betalingsinnstillingen i pressen og i Norsk Lysingsblad. Hvis kommunen eller fylkeskommunen har ett eller flere kommunale eller fylkeskommunale foretak etter kapittel 9, skal departementet sende melding om betalingsinnstilling også til Foretaksregisteret.

Når det er truffet vedtak om betalingsinnstilling, skal departementet straks oppnevne en tilsynsnemnd for kommunen eller fylkeskommunen. Tilsynsnemnda skal bestå av ordføreren eller fylkesordføreren, kommunedirektøren og tre eller flere medlemmer som er oppnevnt av departementet. Hvis kommunen eller fylkeskommunen har parlamentarisk styreform, skal kommunen eller fylkeskommunen representeres av ordføreren eller fylkesordføreren og kommunerådets eller fylkesrådets leder.

§ 30-3 *Utbetalinger etter vedtak om betalingsinnstilling*

Så lenge betalingsinnstillingen gjelder, skal ingen utbetalinger foretas uten godkjenning eller fullmakt fra tilsynsnemnda. Utbetalinger til følgende formål skal foretas først:

- a) utbetalinger som er nødvendige for at kommunen og fylkeskommunen skal oppfylle lovpålagte forpliktelser overfor enkeltpersoner
- b) utbetalinger av lønn, pensjon og annen godtgjøring til kommunens eller fylkeskommunens ansatte og folkevalgte i heltidsverv, utbetalinger av bidrag til lønn til andres ansatte som kommunen eller fylkeskommunen er forpliktet til å dekke, og utbetalinger som gjelder fordringer som er nevnt i dekningsloven §§ 9-3 og 9-4
- c) utbetalinger som er nødvendige for å unngå fare for betydelig økonomisk tap eller vesentlige skadevirkninger.

Renter, inkasso- og saksomkostninger knyttet til fordringer som har fortrinnsrett etter første ledd, har samme fortrinnsrett som hovedfordringen.

Tilsynsnemnda avgjør rekkefølgen på utbetalinger til de formålene som er nevnt i første og andre ledd, og til andre formål hvis det er midler til det.

§ 30-4 *Utarbeiding av ny økonomiplan og nytt årsbudsjett*

Etter at kommunestyret eller fylkestinget har uttalt seg, skal tilsynsnemnda vedta ny økonomiplan og nytt årsbudsjett for kommunen eller fylkeskommunen.

Økonomiplanen og årsbudsjettet skal sendes til departementet for godkjenning. Departementet kan gjøre endringer i økonomiplanen og årsbudsjettet hvis departementet vurderer det som nødvendig av hensyn til kommunens eller fylkeskommunens fremtidige økonomi.

Når departementet har godkjent økonomiplanen og årsbudsjettet, opphører betalingsinnstillingen, og tilsynsnemnda oppløses.

Departementet skal godkjenne eventuelle endringer i økonomiplanen i inneværende år. Departementet skal også godkjenne vedtak om økonomiplan og endringer i denne for de tre neste årene. I det samme tidsrommet kan departementet også gjøre endringer i økonomiplanen og årsbudsjettet hvis departementet vurderer det som nødvendig av hensyn til kommunens eller fylkeskommunens fremtidige økonomi.

Kapittel 31. Statlig tilsyn

§ 31-1 *Kapitlets virkeområde*

Statlig tilsyn med kommunens eller fylkeskommunens oppfyllelse av plikter pålagt i eller i medhold av lov foregår etter reglene i dette kapitlet når ikke annet følger av lovgivningen ellers.

Reglene i dette kapitlet er avgrenset til tilsyn med oppfyllelse av plikter som bare er pålagt kommunene eller fylkeskommunene. Bestemmelsene i §§ 31-6 og 31-7 gjelder likevel for alt statlig tilsyn rettet mot en kommune eller fylkeskommune.

§ 31-2 *Lovlighetstilsyn*

Fylkesmannen kan føre tilsyn med lovligheten av kommunens eller fylkeskommunens oppfyllelse av plikter som er pålagt i eller i medhold av lov. Fylkesmannen kan bare føre slikt tilsyn der departementet i lov er gitt myndighet til å føre tilsyn.

§ 31-3 *Innsyn og undersøkelser*

Fylkesmannen kan kreve at kommunen eller fylkeskommunen gir opplysninger om enkeltsaker eller sider av kommunens eller fylkeskommunens virksomhet. Fylkesmannen har rett til innsyn i alle kommunale og fylkeskommunale saksdokumenter og kan kreve at kommunale eller fylkeskommunale organer, folkevalgte og ansatte gir de opplysninger og meldinger som fylkesmannen mener er nødvendige for å gjennomføre tilsyn etter dette kapitlet. Fylkesmannen kan også foreta de undersøkelsene som fylkesmannen mener er nødvendige. Taushetsplikt er ikke til hinder for innsyn og undersøkelser etter dette leddet.

Første ledd gjelder også overfor andre egne rettssubjekter som utfører kommunale eller fylkeskommunale oppgaver for kommuner eller fylkeskommuner.

§ 31-4 *Pålegg*

Fylkesmannen kan gi pålegg til kommunen eller fylkeskommunen om å rette forhold som er i strid med de bestemmelsene fylkesmannen fører tilsyn med oppfyllelsen av.

Før fylkesmannen eller en annen statlig tilsynsmyndighet vedtar pålegg eller sanksjoner mot en kommune eller en fylkeskommune, skal tilsynsmyndigheten vurdere de virkningene påleggene eller sanksjonene kan ha for kommunens eller fylkeskommunens øvrige virksomhet.

§ 31-5 *Partsrettigheter*

Ved statlig tilsyn kan kommuner og fylkeskommuner klage på vedtak og utøve andre parts-

rettigheter etter reglene i forvaltningsloven kapittel IV, V, VI samt §§ 41 og 42.

§ 31-6 *Samordning av statlige tilsynsmyndigheter*

Fylkesmannen samordner planlagt statlig tilsyn med kommunen eller fylkeskommunen. Fylkesmannen skal vurdere det samlede omfanget av statlig tilsyn med den enkelte kommunen eller fylkeskommunen.

Alle tilsynsmyndigheter skal underrette fylkesmannen om tilsynsplaner og om varsel om pålegg eller sanksjoner som har vesentlige virkninger for kommunen eller fylkeskommunen. Tilsynsmyndigheter som er utpekt som koordinerende myndighet for tilsyn, skal underrette fylkesmannen om koordinert tilsynsplan. Fylkesmannen kan fastsette frister for når underretning om tilsynsplaner skal være sendt fylkesmannen for at tilsynet skal kunne gjennomføres det aktuelle året.

Fylkesmannen skal formidle til andre tilsynsmyndigheter sin vurdering av situasjonen i enkeltkommuner og i fylkeskommunen. Vurderingen skal brukes i tilsynsmyndighetens planlegging av tilsynsvirksomheten. Fylkesmannen kan pålegge øvrige tilsynsmyndigheter å tilpasse tilsynsaktivitetene for å unngå at det samlede omfanget av tilsyn i den enkelte kommunen eller fylkeskommunen blir større enn det som er forsvarlig.

Fylkesmannen skal drøfte prioritering og gjennomføring av planlagte tilsyn og tilsynsplaner med kommunene og fylkeskommunene.

Forslag til § 31-6 fra mindretallet (Flåten):

Tredje ledd tredje punktum utgår.

§ 31-7 *Samordning av tilsynsvirksomhet med kommuner og fylkeskommuner*

Tilsynsmyndighetene skal i sin planlegging, prioritering og gjennomføring av tilsyn ta hensyn til kommunens og fylkeskommunens egen interne kontrollvirksomhet, og til det samlede statlige tilsynet med den enkelte kommunen eller fylkeskommunen. Tilsynsmyndighetene skal kjenne til relevante forvaltningsrevisjonsrapporter som kommunene i fylket og fylkeskommunen har behandlet. Tilsynsmyndighetene skal vurdere å utsette eller å ikke gjennomføre et planlagt tilsyn hvis kommunen eller fylkeskommunen nylig har gjennomført kontroll med det samme temaet.

Før pålegg eller sanksjoner med vesentlige virkninger for kommunen eller fylkeskommunen vedtas, skal tilsynsmyndigheten ha dialog med kommunen eller fylkeskommunen om pålegget eller sanksjonene og om kommunens eller fylkes-

kommunens oppfølging. Kommunen eller fylkeskommunen plikter å delta i dialogen.

Niende del. Ikrafttredelse, overgangsbestemmelser og endringer i andre lover

Kapittel 32. Ikrafttredelse, overgangsbestemmelser og endringer i andre lover

§ 32-1 *Ikrafttredelse*

Loven gjelder fra det tidspunktet Kongen bestemmer. Kongen kan sette i kraft de enkelte bestemmelsene til forskjellig tid.

§ 32-2 *Overgangsregler for interkommunale styrever etter § 27 i kommuneloven av 1992*

Interkommunalt samarbeid som er organisert som interkommunalt styre etter § 27 i lov av 25. september 1992 nr. 107 om kommuner og fylkeskommuner, må senest fire år etter at loven trer i kraft, være omdannet til regionråd eller kommunalt oppgavefelleskap etter loven her.

Vedtak om omdanning etter første ledd treffes av styret med flertallet av de avgitte stemmene. Styret kan med samme flertall vedta de endringene i vedtektene som er nødvendige for å omdanne vedtektene til en samarbeidsavtale for et regionråd eller et oppgavefelleskap.

Hvis samarbeidet i forbindelse med omdanningen skal bli et eget rettssubjekt eller ikke lenger skal være et eget rettssubjekt, må vedtaket om dette ha tilslutning fra kommunestyret eller fylkestinget i samtlige deltakerkommuner.

Når et interkommunalt styre blir omdannet etter bestemmelsene i paragrafen her, blir styrets eiendeler, rettigheter og forpliktelser overført til det nye samarbeidet. Hvis det nye samarbeidet ikke er et eget rettssubjekt, overføres eiendelene, rettighetene og forpliktelsene til én eller flere av deltakerkommunene. Fordringshavere og andre rettighetshavere kan ikke motsette seg overføringen. Overføringen vil i seg selv ikke være grunn til at rettsforholdet opphører.

Når et interkommunalt styre blir omdannet etter bestemmelsene i paragrafen her, skal omregistrering i grunnbok og andre offentlige registre skje ved at styrets navn endres i registrene.

§ 32-3 *Endringer i andre lover*

Fra samme tid som loven settes i kraft, gjøres følgende endringer i andre lover:

1. Lov 10. februar 1967 om behandlingsmåten i forvaltningssaker (forvaltningsloven)

§ 28 andre ledd skal lyde:

For enkeltvedtak som er truffet av forvaltningsorgan opprettet i medhold av lov om kommuner og fylkeskommuner, er klageinstansen kommunestyret eller fylkestinget, eller etter disses bestemmelse, formannskapet eller fylkesutvalget eller en eller flere særskilte klagenemnder oppnevnt av kommunestyret eller fylkestinget. *For enkeltvedtak som er truffet av egne rettssubjekter etter overført myndighet fra kommunen eller fylkeskommunen, er klageinstansen en eller flere særskilte klagenemnder som er oppnevnt av det øverste organet i rettssubjektet.* Departementet er likevel klageinstans når vedtak er truffet av kommunestyret eller fylkestinget eller av det øverste organet i et eget rettssubjekt etter myndighet som er overført fra kommunen eller fylkeskommunen. Vedkommende statlige organ er klageinstans når vedtak er truffet i henhold til myndighet delegert fra et statlig forvaltningsorgan.

2. Lov 19. mai 2006 nr. 16 om rett til innsyn i dokument i offentlig verksemd (offentleglova)

§ 16 første ledd skal lyde:

Unntaka i §§ 14 og 15 gjeld ikkje:

- a) saksframlegg med vedlegg til eit kommunalt eller fylkeskommunalt folkevalt organ,
- b) sakliste til møte i folkevalde organ i kommunar og fylkeskommunar,
- c) dokument frå eller til kommunale og fylkeskommunale kontrollutval, revisjonsorgan og klagenemnder, og

- d) dokument i saker der ei kommunal eller fylkeskommunal eining opptre som ekstern part i høve til ei anna slik eining.

§ 14 gjeld likevel for dokument som blir utveksla mellom kommunale og fylkeskommunale kontrollutval og sekretariatet til utvalet. For kommunar og fylkeskommunar med parlamentarisk styreform gjeld §§ 14 og 15 likevel for saksframlegg med vedlegg og sakliste til førebuande møte i kommuneråd og fylkesråd der ein ikkje skal gjere vedtak eller leggje fram innstilling. *§§ 14 og 15 gjeld også dokument som eit folkevalt organ har kravd innsyn i etter kommuneloven § 8-3.*

3. Lov 27. juni 2008 nr. 71 om planlegging og byggesaksbehandling (plan- og bygningsloven)

§ 11-1 fjerde ledd skal lyde:

Kommuneplanen skal ha en handlingsdel som angir hvordan planen skal følges opp de fire påfølgende år eller mer, og revideres årlig. Økonomiplanen etter kommuneloven § 14-2 bokstav a kan utgjøre handlingsdelen.

§ 11-4 andre ledd skal lyde:

For den årlige rullering av kommuneplanens handlingsdel, jf. § 11-1, skal kommunen innhente synspunkter fra berørte statlige og regionale organer og andre som har ansvar for gjennomføring av tiltak i handlingsdelen. Forslag til vedtak i kommunestyret skal gjøres offentlig minst 14 dager før kommunestyrets behandling.

